MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

NIJOLĖ JAŠINSKYTĖ
VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

ŪKINĖS - KOMERCINĖS VEIKLOS TĘSIMAS ĮMONĖS BANKROTO PROCESE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Salvija Kavalnė

Vilnius, 2017

TURINYS

ĮVADAS..... 3

1. BANKROTO ADMINISTRATORIAUS IR KREDITORIŲ SUSIRINKIMO VAIDMUO IR ATSAKOMYBĖ ĮMONĖS ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS TĘSIMO PROCESE 6

1.1. Ūkinės – komercinės veiklos įmonės bankroto procese samprata..... 6

1.2. Bankroto administratoriaus vaidmuo ir atsakomybė bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese..... 11

1.3. Kreditorių susirinkimo vaidmuo ir atsakomybė bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese 23

2. SUTARČIŲ VYKDYMAS IR NAUJŲ SUTARČIŲ SUDARYMAS TĘSIANT BANKRUTUOJANČIOS ĮMONĖS ŪKINĘ – KOMERCINĘ VEIKLĄ..... 32

2.1. Naudingumo kriterijus, priimant sprendimą tęsti ūkinę – komercinę veiklą ir sutarčių vykdymą..... 32

2.2. Darbo sutartys įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese 41

3. PAJAMŲ, GAUTŲ IŠ ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS, PASKIRSTYMAS..... 50

4. ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS TĘSIMO IR VYKDYMO ĮMONĖS BANKROTO PROCESE RIBOJIMAI..... 62

4.1. Kreditorių susirinkimo nutarimai dėl ūkinės – komercinės veiklos ribojimo 62

4.2. Laikinosios apsaugos priemonės 64

4.3. Virtimasis ūkine – komercine veikla po nutarties dėl įmonės likvidavimo įsiteisėjimo 67

IŠVADOS..... 72

PASIŪLYMAI.... 74

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI..... 75

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS..... 81

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 82

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA 83

ĮVADAS

Tyrimo problema – ar ūkinės – komercinės veiklos tęsimas įmonės bankroto procese yra tinkamas ir veiksmingas būdas užtikrinti maksimalų kreditorių reikalavimų patenkinimą?

Tyrimo aktualumas - įmonių bankrotas šiuolaikinėje ekonomikoje vis dar opi problema, Įmonių bankroto įstatymas yra sistemingai tobulinamas, o kreditorių apsauga yra viso bankroto proceso prioritetas. Įmonės ūkinės - komercinės veiklos tęsimas jos bankroto procese yra vienas iš būdų apginti kreditorių ir pačios įmonės interesus, gaunant papildomų finansinių resursų, tačiau praktikoje šis būdas naudojamas retai. LR Įmonių bankroto įstatymas nenumato ūkinės – komercinės veiklos sąvokos, o bankroto administratoriai (toliau – administratorius) ją supranta skirtingai, todėl ne visada priima sprendimą tęsti bankrutuojančios įmonės ūkinę – komercinę veiklą, jeigu tokia faktinė galimybė egzistuoja, taip pat tokio klausimo nekelia kreditorių susirinkime. Manytina, kad dauguma bankroto administratorių nesijaučia pakankamai kvalifikuoti, kad galėtų tęsti įmonės veiklą efektyviai, mano, kad tai reikalauja daug specialiųjų žinių, laiko bei atsakomybės. Taip pat remiantis Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, ūkinės – komercinės veiklos tęsimas įmonės bankroto procese, nuo 2008 metų, t. y. ekonominės krizės pradžios, drastiškai sumažėjo (1 pav.).

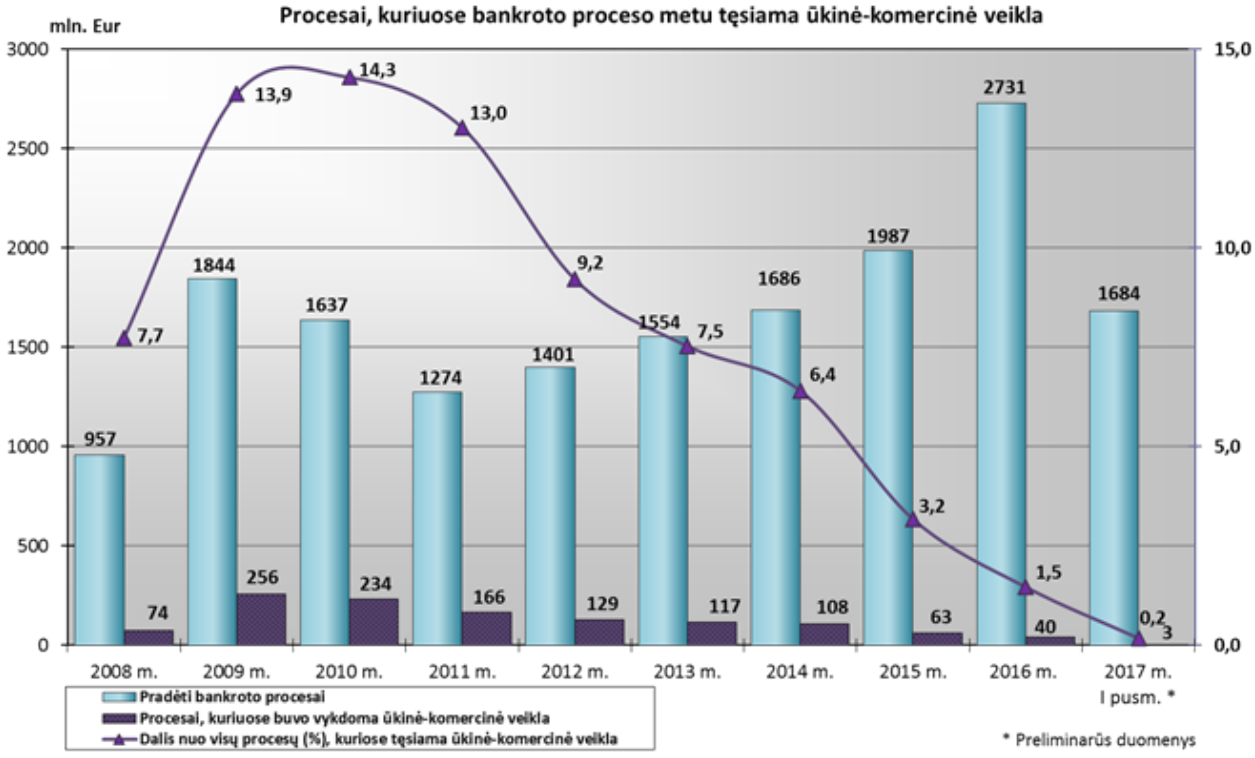

1 pav. Procesai, kuriuose bankroto proceso metu tęsiama ūkinė – komercinė veikla (duomenys gauti iš Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo tarnybos, darbo autorės prašymu).

Dėl šių priežasčių tyrimas yra aktualus siekiant išsiaiškinti ir suprasti problemas, su kuriomis susiduria bankroto administratorius, kreditorių susirinkimas ir teismas priimdami sprendimus susijusius su bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimu ir vykdymu, bei galimus šių problemų sprendimo būdus.

Tyrimo naujumas ir ištirtumas - darbo tema nėra tyrinėta. S. Kavalnės ir R. Norkaus vadovėliai (1 ir 2 dalys) „Bankroto teisė“ yra vieninteliai specializuoti bankroto teisės vadovėliai. 2 dalyje yra trumpai apžvelgiamos įmonės galimybės verstis ūkine – komercine veikla. Taip pat yra magistrinių darbų, rašytų bendra įmonių bankroto administravimo arba bankroto administratorių teisinio statuso tematika, pavyzdžiui I. Leščinskaitės darbas „Bankrutuojančios įmonės administravimas: teisiniai aspektai“ arba S. Jarilinaitės darbas „Įmonių bankroto administratoriaus teisinis statusas ir atsakomybė“, kuriuose trumpai užsimenama apie bankroto administratoriaus teisę tęsti ūkinę – komercinę veiklą. Taip pat paminėtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išleista „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bylų iškėlimo teisines pasekmes reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga“, kurioje yra kalbama apie ūkinės – komercinės veiklos tęsimo problemas, tačiau jos nėra aiškiai išskiriamos ir identifikuojamos. Teismų praktika taip pat nėra gausi, vienalytė ir labai aiški. Taigi, gana menkas temos ištyrimo lygis lemia visišką temos naujumą.

Tyrimo reikšmė - šis darbas gana svarbus bankroto teisės disciplinai, kadangi juo ne tik bus aptariama esanti menka ir neišsami teorija, bei analizuojama teismų praktika, bet ir pateikiami kai kurie atsakymai, kodėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo įmonės bankroto procese institutas yra neefektyvus ir veikiantis pagrinde tarp bankrutuojančių didelių įmonių, su kokiomis problemomis susiduria bankroto administratoriai, bei pateikiami pasiūlymai šio instituto, kaip kreditorių ir įmonės interesų gynimo įrankio, patrauklumo ir tobulinimo galimybėms. Šiame darbe padarytos įžvalgos bei išvados yra aktualios bankroto teisės specialistams, bankroto administratoriams, bankrutuojančių įmonių kreditoriams, bei bankroto teisės studentams.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti ūkinės – komercinės veiklos tęsimo įmonės bankroto procese teorinius ir praktinius aspektus bei galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo vaidmenį ir atsakomybę priimant sprendimą tęsti bei tęsiant įmonės ūkinę – komercinę veiklą.
2. Išanalizuoti sutarčių vykdymo ir naujų sutarčių sudarymo institutus bankrutuojančios įmonės ūkinės - komercinės veiklos tęsimo kontekste.
3. Nustatyti pajamų, gautų iš ūkinės – komercinės veiklos, paskirstymo eiliškumą, panaudojimo galimybes.
4. Išskirti bankrutuojančios įmonės vertimosi ūkine – komercine veikla ribojimus.

Tyrimo metodai:

- Dokumentų analizės metodas – tai teisės aktų ir teismų praktikos analizė, siekiant atkleisti temos teisinius aspektus.
- Lyginamasis metodas – panaudojant šį metodą lyginamas Lietuvos ir užsienio valstybių teisinis reguliavimas.
- Loginis – šio metodo pagalba siekta ištirti bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo probleminius klausimus, kurie nėra aprašyti.
- Apibendrinimo metodas – šio metodo pagalba suformuluotos ir pateiktos išvados.

Darbo struktūra - darbas susideda iš 4 skyrių. Pirmajame skyriuje aptarta ūkinės – komercinės veiklos samprata, bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo funkcijos ir vaidmuo ūkinės – komercinės veiklos tęsime bei vykdyme, šių subjektų atsakomybė dėl sprendimų ir veiksmų, susijusių su ūkine – komercine veikla. Antrajame darbo skyriuje nagrinėtas sutarčių, susijusių su ūkine – komercine veikla vykdymo, po bankroto bylos iškėlimo institutas, bei naujų sutarčių, reikalingų įmonės ūkinei – komercinei veiklai sudarymas, aptariant ir naujų darbuotojų priėmimą. Trečiasis skyrius skirtas pajamų, gautų iš ūkinės – komercinės veiklos paskirstymui nagrinėti. Skyriuje aptariamos administravimo, veiklos išlaikymo išlaidos bei kreditorių reikalavimų tenkinimo ypatumai, eiliškumas bei prioritetai, problemos kylančios šioje srityje. Ketvirtasis skyrius skirtas išanalizuoti galimybių bankrutuojančiai įmonei verstis ūkine – komercine veikla ribojimams, aptariant likvidavimo stadiją, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimus, kreditorių susirinkimo nutarimus ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir vykdymo procese bei su tuo susijusias problemas.

Viso darbo metu analizuojamos ir Latvijos bei Estijos, kaip mums artimų valstybių pavyzdžiai ir teisinis reglamentavimas, taip pat aptariamas Prancūzijos pavyzdys, kaip teisinės sistemos, kuri, priešingai nei Lietuvos, labiau orientuota į veiklos išsaugojimą nei į kreditorių reikalavimų tenkinimą, siekiant išskirti tokios sistemos privalomumus. Taip pat paminėti ir kitų valstybių pavyzdžiai.

Pastebėtina, kad darbe kalbama tik apie bankroto procesą vykdomą teismo tvarka, kadangi tai aktualiausias bankroto būdas. Taip pat toks rašymo laukas pasirinktas atsižvelgiant į galimybę surinkti informaciją, taip pat į ribotą darbo apimtį.

Ginamasis teiginys – ūkinės – komercinės veiklos institutas įmonių bankroto procese yra neefektyvus.

1. BANKROTO ADMINISTRATORIAUS IR KREDITORIŲ SUSIRINKIMO VAIDMUO IR ATSAKOMYBĖ ĮMONĖS ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS TĘSIMO PROCESE

Šiame skyriuje bus kalbama apie bankroto administratoriaus, kaip atsakingo, už bankrutuojančios įmonės veiklą, asmens vaidmenį, priimant sprendimą tęsti ar ne įmonės ūkinę – komercinę veiklą iki pirmojo kreditorių surinkimo, bei tolesnį vaidmenį ir funkcijas, ją tęsiant bei jai vadovaujant, taip pat apie bankroto administratoriaus atsakomybę. Taipogi, kalbėsime apie kreditorių susirinkimo funkcijas, galimybes daryti įtaką ūkinės – komercinės veiklos tęsimo klausimais, bei jų atsakomybę. Na, o pirmasis poskyris bus skirtas trumpai aptarti pačios ūkinės – komercinės veiklos sampratą, kadangi ji nėra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatyme (toliau – Įmonių bankroto įstatymas), kas gali sudaryti neaiškumą bankroto administratoriams vykdant ūkinę – komercinę veiklą ir teikiant informaciją Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai (toliau – Nemokumo valdymo tarnyba).

1.1. Ūkinės – komercinės veiklos įmonės bankroto procese samprata

Šiame poskyryje aptarsime ūkinės – komercinės veiklos sampratą, kokios veiklos yra jai priskiriamos, dėl kurių kyla daugiausia klausimų. Pagrindinės kylančios problemos, susijusios su bankrutuojančios įmonės vykdoma ūkine – komercine veikla yra šios – (1) nėra įtvirtintos ūkinės – komercinės veiklos sąvokos, todėl (2) nėra aišku, kokia veikla yra laikoma ūkine - komercine veikla, ar tik ta, kurią įmonė vykdė iki bankroto bylos iškėlimo, ar ir kitokio pobūdžio nauja veikla, dėl ko (3) kyla problemų bankroto administratoriui identifikuojant vykdomą veiklą ir jai skiriamas išlaidas bei gaunamas pajamas, o tarp kreditorių dažnai kyla nesutarimų dėl veiklos vykdymo ir administravimo išlaidų tvirtinimo bei pelno paskirstymo. Šios problemos bus aptariamos ne tik šiame poskyryje, bet ir pastebimos ir akcentuojamos viso darbo metu.

Vienokią ar kitokią ūkinę - komercinę veiklą vykdo kiekviena įmonė. Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 5 p.[1], suteikia galimybę ją vykdyti (tęsti) ir esant iškeltai bankroto bylai. Tokią teisę pasirinkti ir vykdyti verslą suteikia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 str.[2] Tačiau, nors tokia teisę bankrutuojanti įmonė turi, konkrečios (1) ūkinės – komercinės veiklos sąvokos įtvirtintos nėra nei Įmonių bankroto įstatyme, nei kituose teisės aktuose. Tačiau Pelno mokesčio įstatymo 2 str. 40 d. apibrėžia „veiklos“ sąvoką, kas yra laikytina ūkinės - komercinės veiklos

[1] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).
[2] "Lietuvos Respublikos Konstitucija." *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

sinonimu. Minėtame įstatyme apibrėžiama taip: „Veikla – bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, kuria siekiama gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos.“[3] Taigi, pagrindinis ūkinės komercinės veiklos požymis yra pelno ir ekonominės naudos siekimas, o veiklos specifikai didelių reikalavimų ar nurodymų nėra. Vykstant įmonės bankroto procedūroms, ūkinės komercinės veiklos tęsimas yra vienas iš būdų padidinti įmonės turto masę todėl tai taip pat yra priskiriama pelno ir ekonominės naudos siekimui, nors pelnas ir yra paskirstomas remiantis gana griežtomis taisyklėmis, skirtingai nei tai darytų sėkmingai veikianti įmonė.

2016 m. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos administratorių veiklos priežiūros ataskaitoje[4] nurodoma, kad kyla problemų susijusių su tuo, kad Įmonių bankroto įstatyme nėra įtvirtintos ūkinės - komercinės veiklos sąvokos. Pabrėžiama, kad (3) bankroto administratoriai dažnai skirtingai supranta šią sąvoką, todėl teikdami ataskaitas Nemokumo valdymo tarnybai, neužpildo punkto dėl ūkinės - komercinės veiklos tęsimo, nenurodo informacijos dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymui reikalaujamų išlaidų ir gaunamų pajamų, nes nežino, kaip tiksliai jas išskirti ir įvardinti, kas yra sietina būtent su ūkinės – komercinės veiklos sąvokos neįtvirtinimu. Šios problemos kyla būtent dėl to, kad administratoriai skirtingai vertina, (2) kokia veikla, kurią vykdo įmonė, po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, yra ūkinė – komercinė, o kuri yra tiesiog veikla reikalinga vykdyti sėkmingoms bankroto procedūroms, todėl yra sunku nustatyti kokios išlaidos bus ūkinės – komercinės veiklos išlaidos ir kokios pajamos bus laikomos tokios veiklos pajamomis. Daugiausiai problemų kyla dėl (2) vykdomos įmonės turimo turto ir patalpų nuomos, kadangi kai kurie bankroto administratoriai tokios veiklos nepriskiria prie ūkinės – komercinės, manydami, kad tai tiesiog logiškas ir reikalingas sprendimas, skirtas išvengti nuostolių dėl turto išlaikymo ir apsaugos iki turto realizavimo, o ūkinė – komercinė veikla yra tik ta veikla, kuria įmonė užsiėmė iki bankroto bylos iškėlimo. R. Norkus antroje vadovėlio „Bankroto teisė“ dalyje teigia, kad iškėlus įmonei bankroto bylą, jos ūkinė komercinė veikla nesustoja, ji gali tęstis toliau ir nėra jokių teisiškai ar logiškai pagrįstų argumentų, kodėl įmonė negalėtų pradėti ir naujos veiklos.[5] Todėl, manytina, kad nuoma, bei kitos veiklos rūšys, kuriomis siekiama gauti pelno, nepriklausomai nuo to, ar iki bankroto bylos iškėlimo ta veikla buvo užsiimama ar ne, yra priskiriama ūkinei - komercinei veiklai. Pabrėžtina, kad turto ir patalpų nuoma, kaip ūkinė – komercinė veikla, teismų praktikoje pripažįstama galima net įmonės likvidavimo stadijoje, kai įmonei jau draudžiama vykdyti bet kokią ūkinę – komercinę

[3] “Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas,“ *Valstybės žinios* 110, 3992 (2001).

[4] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, “2016 metų administratorių veiklos priežiūros ataskaita,“ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba 2017 m. vasario 28 d., http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Administratoriai/Administratori-veiklos-prieira/2016m.-administratori-veiklos-prieiros-ataskaita.pdf

[5] Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011) 132.

veiklą, kas rodo nuomos specifiškumą ūkinės – komercinės veiklos kontekste, bei būtent jos priskyrimą prie ūkinės – komercinės veiklos kaip tokios. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-109-611/2015 išaiškino, kad: „tam tikrais išimtiniais atvejais gali susidaryti ir tokia faktinė situacija, kad po teismo sprendimo pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduoti ją dėl bankroto bus reikalingas tam tikras laiko tarpas, kol likviduojamos įmonės turtas bus parduotas dėl šio turto specifinio pobūdžio ar savybių, kurio metu likviduojama įmonė iš esmės galėtų turtą nuomoti ar kitaip naudoti ūkinei komercinei veiklai, iš to gaudama pajamų turto apsaugai, išlaikymui, administravimo procedūroms, bet neapsunkindama turto realizavimo, arba tam tikrais atvejais gali būti naudingiau parduoti turtą kaip veikiančio verslo dalį, gaunant tokiu būdu iš pardavimo didesnę naudą.“[6] Taigi, jeigu iki realizuojant turtą, jo išlaikymo ir apsaugos išlaidos yra gana didelės, o turto pardavimas gali užsitęsti, galima ir manytina, kad netgi rekomenduotina, tą turtą nuomoti, t. y. vykdyti ūkinę - komercinę veiklą, o iš jos gautas pajamas naudoti turto išlaikymui, apsaugai ir administravimo išlaidoms padengti. Taip pat ši nutartis aiškiai parodo kasacinio teismo poziciją, kad nuoma yra laikoma ūkine – komercine veikla.

Taip pat svarbu aptarti ir ūkinės – komercinės veiklos, (2) bei veiksmų, atliekamų siekiant parduoti turtą santykį, kai ta veikla buvo viena iš įmonės iki bankroto vykdomų veiklų. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje, bankrutavusios įmonės kreditorius skundė kreditorių susirinkimo nutarimą, dėl žemės sklypų formavimo, kadangi manė, kad bankroto administratorius siūlo dalinti siekiamus parduoti žemės sklypus, norėdamas vilkinti bankroto procesą ir toliau vykdyti nesėkmingą įmonės ūkinę – komercinę veiklą. Teismas nurodė, kad „žemės sklypų suformavimo negalima vertinti kaip įmonės ūkinės-komercinės veiklos tęstinumo, ši veikla susijusi su įmonės turto pardavimu ir kreditorių interesų užtikrinimu ir nepatenka į ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto draudimo likviduojamai įmonei vykdyti ūkinę komercinę veiklą apimtį, o administratoriaus sudaromos sutartys dėl žemės sklypų suformavimo, pasirašomos siekiant užtikrinti įmonės turto likvidumą, kuris patenkins daugelio, o ne atskirų kreditorių, interesus. Be to, šiuo atveju veiksmai dėl žemės sklypų dokumentų parengimo ir kt. įmonės likvidavimo procese, atliekami ne siekiant gauti iš šios veiklos pelno ar kitos ekonominės naudos (kas būdinga ūkinei-komercinei veiklai), o siekiant už kuo įmanomai didesnę vertę perleisti turtą ir iš gautų lėšų padengti turimus kreditorinius įsiskolinimus.“[7] Iš to seka, kad įmonių bankroto procese ūkinės – komercinės veiklos sąvoka gali būti neaiški, net ir tada, kai iš pažiūros klausimų neturėtų kilti. Tačiau, bendroji taisyklė yra ta, kad siekiant įvertinti ar bankrutuojančios įmonės vykdoma veikla yra laikoma ūkine – komercine, reikia įvertinti šios veiklos tikslą, t. y. ar jis yra

[6] ”Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109-611/2015,” TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.B798425EE97F

[7] “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-798-943/2015,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/227973866284416/2-798-943/2015

siekti ir gauti pelno, didinti įmonės turto masę, kas priskirtina ūkinei – komercinei veiklai, ar vis tik veiksmai yra nukreipti išskirtinai į bankroto procedūrų atlikimą, nesitikint ir nesiekiant jokio pelno. Identifikavus veiklos tikslą, yra išsprendžiamas klausimas dėl veiklos priskirtinumo.

Nemokumo valdymo tarnyba siūlo (1) ūkinę - komercinę veiklą apibūdinti kaip: „prekybinė, finansinė, profesinė veikla, susijusi su prekių ir paslaugų pirkimu ar pardavimu, gamybinė įskaitant ir naudojimąsi turtu ir (arba) turtinių teisių turėjimu, kurią vykdant siekiama gauti pajamų, išskyrus turto pardavimą, administravimo išlaidoms apmokėti ir atsiskaityti su kreditoriais.“[8] Kaip matome, Nemokumo valdymo tarnyba, ūkinei - komercinei veiklai priskiria gana platų veiklų spektrą. Tai rodo, kad ūkinė - komercinė veikla bankroto procese nėra smarkiai ribota ir jos riboti nėra siekiama. Tačiau, pastebėtina ir tai, kad apibrėžimas yra toks platus ir detalus, skirtingai nei Pelno mokesčio įstatyme, turbūt būtent todėl, kad jis taikomas bankrutuojančiai įmonei. Visų pirma, manytina, kad sudaromas didelis veiklų rūšių ratas, tam, kad bankrutuojanti įmonė, jos administratorius ir kreditoriai žinotų galimybes veiklos vykdymui bei jomis sėkmingai naudotųsi, siekdami kuo didesnio pelno, kas sąlygoja optimalų kreditorių reikalavimų patenkinimą. Kita vertus, nurodoma išimtis dėl turto pardavimo administravimo išlaidoms apmokėti ir atsiskaityti su kreditoriais. Tai susiję su bankroto proceso antrosios, likvidavimo stadijos specifika – turto realizavimu, siekiant atsiskaityti su kreditoriais, kur pirmenybė skiriama administravimo išlaidoms padengti. Kaip jau minėta, ir kaip vėliau bus kalbama, likvidavimo stadijoje bankrutuojanti įmonė, neturi teisės vykdyti ūkinės - komercinės veiklos,[9] išskyrus teismui leidus, kai tai reikalinga pačiai likvidavimo stadijai tinkamai vykdyti. Taip pat toks apibrėžimas eliminuoja ir prieš tai minėtos klaidos dėl turto padalijo siekiant jį parduoti painiojimo su ūkine – komercine veikla. Taigi, darbo autorės nuomone, Nemokumo valdymo tarnybos siūlomas apibrėžimas yra tinkamas ir išsamus, kuris vertas būti įtvirtintas Įmonių bankroto įstatyme, tam, kad būtų išvengta ateities klaidų ir svarbios informacijos Nemokumo valdymo tarnybai neteikimo.

Pastebėtina, kad ūkinės – komercinės veiklos sąvoka nėra įtvirtinta ir Latvijos Respublikos nemokumo įstatyme (Maksātnespējas likums), Estijos Respublikos bankroto įstatyme (Pankrotiseadus) bei Vokietijos Federacinės Respublikos Nemokumo įstatyme (Insolvenzordnung). Tačiau šių valstybių bankroto procedūras reglamentuojančiuose įstatymuose ūkinės – komercinės veiklos tęsimo galimybė yra įtvirtinta, kas sudaro prielaidą teigti, kad toks reguliavimas yra normali kai kurių valstybių praktika įmonių bankroto proceso metu, tiesa, vėliau kalbėsime apie tai, kad kitose valstybės, pavyzdžiui Prancūzijoje, Ispanijoje ūkinės - komercinės

[8] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, *supra note*, 4.

[9] ”Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1720-157/2016,” eTeismai, http://eteismai.lt/byla/248610359529553/e2-1720-157/2016

veiklos tęsimas įtvirtintas šiek tiek kitokia forma. Yra laikoma, kad galimas finansinis arba ekonominis bankrotas.[10] Finansinio bankroto atveju, įmonė turi finansinių sunkumų dėl pavyzdžiui ekonominės krizės, pagrindinio kliento nemokumo ar kitų dalykų, tačiau kiti įmonės rodikliai yra geri, verslas yra funkcionuojantis, todėl turi pakankamai geras galimybes „atsigauti“ pavyzdžiui sudarant susitarimus su kreditoriais dėl skolų grąžinimo plano ar pakeitus strategiją, padarius kitus esminius pakeitimus valdyme, darbuotojų skaičiuje ir pan. Ekonominio bankroto atveju, įmonė taip pat turi finansinių sunkumų, tačiau šalia to ir kiti jos veiklos rodikliai yra blogi, t.y. verslas nėra tikslingas, išvystytas ir galintis „atsigauti“, kadangi bankroto priežastys yra gilesnės nei vien finansinės.[11] Todėl Ispanija ir Prancūzija galimybę vykdyti ūkinę – komercinę veiklą suteikia tik finansinį bankrotą patiriančioms įmonėms tik per restruktūrizavimą bankrotą, kai yra siekiama parduoti veikiantį verslą, kaip kompleksą kitam asmeniui, na o įmonei susidūrus su ekonominiu bankrotu jos galimybės tęsti veiklą laikomos abejotinomis, todėl yra negalimos ir įmonės turi tik vieną kelią – likvidavimą.

Pastebėtina, kad ūkinės - komercinės veiklos tęsimo ir netgi naujos veiklos pradėjimo galimybės labiausiai aktualios didelėms įmonėms ir toms, kuriose ūkinė - komercinė veikla buvo vykdoma iki pat bankroto bylos iškėlimo, bei tokia faktinė galimybė dar egzistuoja. Kitais atvejais, remiantis šio darbo įvade pateikta lentele, galima daryti išvadą, kad didžioji dalis įmonių prieš paskelbiant bankrotą, veiklos jau nebevykdo arba ji yra nežymi, gal nuostolinga, todėl bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimas jos netęsia. Bankroto administratorius Darius Jasaitis pasidalindamas patirtimi, teigė, kad tęsia įmonės ūkinę – komercinę veiklą tokiu atveju, jeigu įmonė iki bankroto bylos iškėlimo veikė, nes neįsigilinus į situaciją, būtų neprotinga veiklą nutraukti.[12] Taigi, tokių įmonių, kurios iki bankroto dar vykdė ūkinę – komercinę veiklą bankroto administratorius, net ir neišanalizavęs įmonės padėties, vykdomos veiklos pelningumo, turėtų priimti sprendimą veiklą tęsti, bent jau iki pirmojo kreditorių susirinkimo, kada sprendimą priimtų jie, tai pat kai bus praėję pakankamai laiko, tinkamai įvertinti ūkinės - komercinės veiklos tęsimo naudingumą. Kaip jau minėta, manytina, kad ūkinė -komercinė veikla dažniausiai tęsiama didelėse įmonėse, kur jos nutraukimas būtų nuostolingesnis nei tęsimas. Dėl to, logiška teigti, kad didelių įmonių, kuriose vykdoma ūkinė komercinė veikla bankroto procesai dažniausiai trunka ilgiau nei 2 metus, taip pat šios įmonės turi daugiau pajamų ir daugiau išlaidų,[13] t. y. jų finansų valdymas

[10] Inmaculada Aguiar-Díaz, María Victoria Ruiz-Mallorquí, “Causes and resolution of bankruptcy: The efficiency of the law,” The Spanish Review of Financial Economics 13, 2015 balandžio 1 d., http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2173126815000261

[11] *Ibid.*

[12] Bankroto administratoriaus atsakymas į darbo autorės paklausimą elektroniniu paštu.

[13] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba “Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio – gruodžio mėn. apžvalga,“ 2017 m. vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-01-3.pdf

yra sudėtingesnis, kaip ir pačios bankroto procedūros, tačiau tai nekeičia ūkinės - komercinės veiklos pagrindinio tikslo – pelno siekimo.

Kaip jau minėta, Pelno mokesčio įstatyme įtvirtinta veiklos sąvoka ir Nemokumo valdymo tarnybos siūloma įtvirtinti sąvoka skiriasi, atsižvelgiant į tai, kad pastaroji skirta bankrutuojančioms įmonėms. Pagrindiniai skirtumai yra šie, kad siūloma sąvoka yra detalesnė, apimanti nuomos veiklą, nurodanti, kad turto pardavimas nėra ūkinė – komercinė veikla ir pan. Tačiau, tai išskaityti vėl gi nėra lengva. Todėl, darbo autorės nuomone, ši sąvoka, nors yra pakankamai gera ir visa apimanti, galėtų būti aiškesnė. Siūlytinas toks ūkinės – komercinės veiklos apibrėžimas: „ūkinė – komercinė veikla tai - prekybinė, finansinė, profesinė bei gamybinė veikla, išskyrus turto pardavimą likvidavimo stadijoje, tačiau įskaitant ir turto nuomą ar turtinių teisių turėjimą, kurią vykdant yra siekiama gauti pajamų, kurios naudojamos tokios veiklos išlaidoms padengti, administravimo išlaidoms apmokėti ir atsiskaityti su kreditoriais.“ Taip pat pastebėtina, kad vienas pagrindinis skirtumas tarp bankrutuojančių ir nebankrutuojančių įmonių vykdomos veiklos yra skirtingi ūkinę – komercinę veiklą vykdantys subjektai. Veiklos atveju, kai sąvoka taikoma bendrai visiems verslo subjektams, ūkinei – komercinei veiklai vadovauja įmonės vadovas, bankroto atveju vadovavimą perima bankroto administratorius. Todėl ūkinė – komercinė veikla įmonės bankroto procedūrų metu yra ypatinga, kaip ir ypatingas šią veiklą vykdančio asmens – bankroto administratoriaus teisinis statusas ir vaidmuo. Apie šį bankroto administratoriaus vaidmenį ir statusą, kalbėsime sekančiame poskyryje.

1.2. Bankroto administratoriaus vaidmuo ir atsakomybė bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese

Šiame poskyryje kalbėsime apie pagrindinę figūra bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos vykdyme – bankroto administratorių. Aptarsime ne tik jo (1) vaidmenį ir funkcijas ūkinės – komercinės veiklos vykdyme, bet ir (2) kvalifikacijos reikalavimus, kadangi manytina, kad ūkinės – komercinės veiklos vykdymas yra gana sudėtingas procesas, todėl atsižvelgiant į kvalifikacijos reikalavimus, ne visiems bankroto administratoriams tai gali būti sklandžiai įveikiama užduotis. Todėl turint omenyje (3) bankroto administratoriui taikomą atsakomybę, manytina, kad ūkinės – komercinės veiklos tęsimas nėra pageidaujamas pasirinkimas administratoriui, įvertinus riziką, pastangas ir laiką.

Bankroto administratoriaus apibrėžimas įtvirtintas Įmonių bankroto įstatymo 11 str. 1 d. Trumpai, tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, kuris turi teisę teikti įmonių bankroto

administravimo paslaugas.[14] Iš esmės, (1) bankroto administratorius yra ta figūra, be kurios nevyksta nei vienas bankroto procesas, administratoriaus paskyrimas yra teismo pareiga (Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 4 d. 1 p.[15]). Būtent tai lemia išskirtinį jo vaidmenį ir ypatingai svarbias jam priskiriamas funkcijas. Tai yra akcentuota ir teismų praktikoje, pasakant kad: „įmonės bankroto administratorius – vienas iš svarbiausių asmenų bankroto procese, kuris vykdo bankrutuojančios įmonės vadovo funkcijas bei atlieka teisinį tyrimą dėl įmonės ir su ja susijusių asmenų veiksmų ar neveikimo.“[16] Na, o Lietuvos Aukščiausiais Teismas yra išaiškinęs, kad „bankroto administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktais nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai, todėl bankroto administratorius, atstovaudamas kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesams, turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir skolininkui (bankrutuojančiai įmonei).“[17] Taigi, teismai pabrėžė įstatyme numatytas pareigas ginti kreditorių ir pačios bankrutuojančios įmonės interesus bei papildė, kad tai darant privalu laikytis aukštų bankroto administratoriaus veiklai keliamų standartų bei elgesio normų, sąžiningumo ir protingumo reikalavimų. Tačiau vienu atveju, teismas bankroto administratorių įvardijo, kaip bankrutuojančios įmonės vadovo funkcijas atliekantį asmenį, kitu atveju kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesams atstovaujantį asmenį. Taip pat skirtingais atvejais bankroto administratorius yra įvardijamas ir kaip vien tik bankrutuojančios įmonės atstovas[18] arba vien tik kreditorių atstovas[19]. Pagrįsta ir viena ir kita pozicijos, kadangi tik administratorius gali sudaryti sandorius bankrutuojančios įmonės vardu, todėl jis yra vienintelis ir nekvestionuojamas įmonės atstovas, tačiau nors administratorių paskiria teismas, pavedimo sutartį su juo sudaro kreditorių susirinkimas, kas sudaro prielaidą manyti, kad administratorius atstovauja jų interesus. Tačiau, tai laikytina nevisai tinkamomis pozicijomis ir toks teismų aiškinimas sietinas su buvusia dar nesusiformavusia nuomone ir praktika šiuo klausimu, kadangi toks įvardijimas randamas senesnėse bylose, o bankroto administratoriaus statusas iš tiesų yra ypatingas ir sudėtinis. Manytina, kad bankroto administratorius yra įstatyminis bankrutuojančios įmonės atstovas, turintis ribotas atstovavimo galias, t. y. atstovaujantis įmonei tik tiek, kiek reikia bankroto tikslams pasiekti. O kadangi vienas esminių bankroto tikslų yra kreditorių reikalavimų

[14] “Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *supra note,* 1.

[15] *Ibid*.

[16] “Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1407/2011,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/103203053971134/2-1407/2011

[17] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/89969724468724/3K-3-508/2010

[18] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-640/2005,” Teis4s gidas, http://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=29161

[19] “Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-224/2005,”

patenkinimas, tokia kryptimi ir privalo veikti bankroto administratorius, taip pat ir vykdydamas ūkinę – komercinę veiklą. Taigi, bankroto administratoriaus statusas yra ypatingas, kadangi po nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, jis tampa vieninteliu įmonės vadovu, atsakingu už visą tolesnę įmonės veiklą, sėkmingą bankroto procedūrų eigą ir kreditorių interesų paisymą ir maksimalų patenkinimą.

Bankroto administratorius, po nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, turi gana daug pareigų. Pradedant pranešimu Juridinių asmenų registrui bei Nemokumo valdymo tarnybai, baigiant visų kreditorių informavimu, administravimo išlaidų sąmatos rengimo ir teikimo tvirtinimui, sutarčių tikrinimo, vadovo ir darbuotojų informavimo apie atleidimą ir kita. Visos šios funkcijos ir pareigos yra atliekamos pagal nustatytus terminus, kurie yra gana trumpi (1 darbo diena pranešti registrui, 10 dienų suinteresuotiems asmenims, per 3 darbo dienas raštu įspėti darbuotojus ir pan.). Viso šito sūkuryje, bankroto administratorius turi spėti nuvykti į įmonę, perimti visus dokumentus, prisistatyti darbuotojams, gautus iš buvusių vadovų dokumentus išanalizuoti, įvertinti esamą įmonės būklę ir nuspręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo laikotarpiu iki pirmojo kreditorių susirinkimo. Taigi, bankroto administratoriaus atliekamas funkcijas, veiksmus, galima skirstyti į iki pirmojo susirinkimo atliekamas funkcijas ir po pirmojo susirinkimo atliekamas funkcijas. Šio darbo kontekste nėra tikslinga įvardinti ir aptarinėti visų funkcijų, todėl paminėtinos tik su ūkine – komercine veikla susijusios (1) funkcijos.

Funkcijos, atliekamos iki pirmojo kreditorių susirinkimo, apima šiuos bankroto administratoriaus darbus, susijusius su ūkine – komercine veikla:

1. Įsiteisėjus teismo nutarčiai, administratorius turi atvykti į bankrutuojančią įmonę ir perimti įmonės bei jos turto valdymą (perimant dokumentus, prisistatant darbuotojams, informuojant juos apie įmonės bankrotą).

2. Priimti sprendimą dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir tęsti ūkinę - komercinę veiklą, jeigu tokia veikla mažina dėl bankroto kreditorių patiriamus nuostolius ir jei tokia veikla tęsiama, spręsti naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei - komercinei veiklai tęsti, sudarymo klausimus.

3. Terminuotų darbo sutarčių sudarymo su naujai priimtais darbuotojais klausimų sprendimas, kai darbuotojai reikalingi bankroto procesui organizuoti, bei įmonės sudarytų sandorių, kurių įvykdymo terminas dar nėra pasibaigęs, tolesnio vykdymo klausimai.

4. Parengimas ir teikimas teismui tvirtinti lėšų sumą, kurią administratorius turi teisę naudoti bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidoms sumokėti, tarp jų ir atlyginimas už ūkinę – komercinę veiklą, kol kreditorių susirinkimas patvirtins administravimo išlaidų sąmatą.

Taigi, visų pirma, tam kad administratorius galėtų priimti sprendimą dėl veiklos tęstinumo, jam būtina gauti ir peržiūrėti visus įmonės dokumentus, preliminariai įvertinti situaciją,

įspėti darbuotojus apie atleidimą ir tuo pačiu metu apsvarstyti, kokių darbuotojų prireiks ūkinės – komercinės veiklos tęsimui, jeigu ji tęsiama, sudaryti su jais terminuotas darbo sutartis. Taip pat preliminariai apskaičiuoti administravimo išlaidas, kurios bus reikalingos bankroto procedūroms, tarp jų ir ūkinės - komercinės veiklos tęsimui vykdyti. Iki pirmojo kreditorių susirinkimo, bankroto administratoriaus vaidmuo ir funkcijos ūkinės – komercinės veiklos tęsime yra ypatingai svarbios, kadangi jis yra vienintelis subjektas tuo metu visiškai atsakingas už bankrutuojančioje įmonėje vyksiančius procesus. Administratoriaus sprendimai turi būti gerai apgalvoti ir motyvuoti, kadangi vėliau gali tekti atsakyti prieš kreditorius, pastarieji netvirtins jo veiklos ataskaitos, administravimo išlaidų sąmatos, galimi ginčai teisme dėl administratoriaus veiksmų ir atsakomybės.

Funkcijos, atliekamos po pirmojo kreditorių susirinkimo, apima šiuos bankroto administratoriaus darbus, susijusius su ūkine – komercine veikla:

1. Parengti dokumentus, reikalingus kitiems kreditorių susirinkimams organizuoti, kadangi tie susirinkimai taip pat gali būti susiję su ūkinės – komercinės veiklos vykdymu.

2. Vadovauti įmonės ūkinei - komercinei veiklai.

3. Tenkinti kreditorių reikalavimus, vadovaujantis Įmonių bankroto įstatymu. Reikalavimų tenkinimui naudojamas ir ūkinės – komercinės veiklos pelnas.

Taigi, po pirmojo kreditorių susirinkimo administratorius yra atsakingas už tolimesnį jų organizavimą, ypatingai jei tai susiję su esminių sprendimų, susijusių su ūkine – komercine veikla priėmimu, pavyzdžiui jos ribojimu, nutraukimu ir pan. Na, o pagrindinė, šio darbo kontekste svarbi funkcija yra vadovavimas ūkinei – komercinei veiklai. Ji pagrinde reiškia tai, kad bankroto administratorius yra atsakingas už jos organizavimą, sandorių reikalingų jos vykdymui, sudarymą, darbuotojų priėmimą, reikalingos dokumentacijos vedimą ir priežiūrą ir kita, kitaip tariant atlieka visas įmonės vadovui priskirtas funkcijas ir dažnu atveju ir kitų darbuotojų, pavyzdžiui vadybininko, ūkvedžio, buhalterio ir kitas funkcijas. Pabrėžtina, kad tai, kiek funkcijų administratorius atliks pats, o kiek jų paves atlikti samdytiems darbuotojams yra kiekvieno administratoriaus sprendimas, atsižvelgiant į užimtumą, turimas žinias bei patirtį, taip pat administravimo išlaidoms skirtą sumą, kai kuriais atvejais net ir į sugebėjimą įtikinti kreditorių susirinkimą dėl darbuotojų reikalingumo. Antrame šio darbo skyriuje detaliau kalbėsime apie sutarčių vykdymą, sudarymą ir naujų darbuotojų priėmimą. Na, o trečiajame darbo skyriuje aptarsime trečiąją funkciją – pelno paskirstymą.

Taigi, bankroto administratorius priima sprendimą dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir vykdymo. Teoriškai, ūkinės – komercinės veiklos tęsimas yra gera priemonė gauti papildomo pelno ir taip užtikrinti dalinį administravimo išlaidų padengimą bei optimalų kreditorių reikalavimų tenkinimą. Tačiau praktiškai, bankroto administratoriui, perėmus įmonės

dokumentus, net jei tai pavyksta padaryti sklandžiai, ne visada lengva priimti tinkamą sprendimą. Jeigu įmonė nebeturi pakankamų finansų, jos veikla jau nutraukta ar beveik nutraukta, tai tokiu atveju sprendimas aiškus, kadangi realybėje nėra veiklos, kurią galėtų tęsti, ar lėšų naujai veiklai pradėti. Jeigu bankrutuoja stambi, gamybinė įmonė, kurioje visi ūkinės – komercinės veiklos procesai dar vyksta gana sklandžiai, ir tokios veiklos sustabdymas kainuotų dideles sumas pinigų, taip pat paliktų daug nesunaudotų žaliavų, atsakymas vėl gi vienareikšmis – tęsti ūkinę – komercinę veiklą yra būtina. Tačiau jeigu įmonė veiklą dar vykdo, resursų tam lyg ir yra, tačiau, bankroto administratoriui, kaip asmeniui, kuris dažniausiai nėra verslininkas, bankrutuojančios įmonės vykdomos veiklos ir finansų specialistas, yra sunku spręsti ar ūkinės – komercinės veiklos tęsimas yra pelningas ar vis tik nuostolingas, todėl administratorius atsiduria tam tikroje kryžkelėje. Taip pat Lietuvos apeliacinis teismas pabrėžia, kad ypatingai sunku nustatyti įmonės ūkinės – komercinės veiklos rezultatus ir perspektyvas, jeigu buvo netinkamai tvarkoma buhalterinė apskaita, nustatomas tyčinis bankrotas.[20] Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 5 p. numato, kad tęsti ūkinę – komercinę veiklą galima tada, kai pastaroji mažina balanse nurodomus nuostolius, o su šia veikla susijusios pajamos gali būti naudojamos jos išlaidoms padengti, administravimo išlaidoms, mokesčiams ir kitiems privalomiems mokėjimams padengti, bei jeigu po ūkinės – komercinės veiklos užbaigimo, viską paskirsčius, lieka papildomo pelno, jis naudojamas kreditorių reikalavimas dengti.[21] Dažnai bankroto administratoriai, ypatingai dar neturintys didelės patirties, neturi pakankamų žinių, kad galėtų tinkamai įvertinti galima veiklos tęsimo naudingumą, ypatingai ilgalaikėje perspektyvoje, taip pat kad galėtų efektyviai tą veiklą tęsti. Todėl manytina, priimamas paprastesnis, neigiamas sprendimas, peržiūrimos ir nutraukiamos sutartys. Toks sprendimas yra lengvesnis, reikalaujantis mažiau žinių, patirties ir darbo sąnaudų, tačiau, ne visada teisingas. Kita vertus, reikia pripažinti, kad bankroto administratoriui, perėmus įmonės valdymą tenka susidurti su sunkumais baigiant įmonių pradėtus vykdyti sandorius, surandant ir administruojant įmonių turtą, atleidžiant ir priimant naujus darbuotojus. Siekiant kvalifikuotai administruoti bankroto procesą, bankroto administratorius turi ne tik turėti gerų ekonominių ir teisinių žinių, bet taip pat ir specifinių įgūdžių, pavyzdžiui statybos, technologijų srityje ir pan. Todėl, tam, kad galėtume suprasti ir įvertinti administratoriaus pasirengimo ūkinės – komercinės veiklos vykdymui tinkamumą, svarbu aptari bankroto administratorių (2) kvalifikacijos reikalavimus.

Įmonių bankroto įstatymo 11^2 str. 1 d. nustato reikalavimus bankroto administratoriui. Antras šio straipsnio punktas, numato, kad bankroto administratorius turi turėti aukštąjį

[20] "Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1073-798/2017," Infolex, http://www.infolex.lt/tp/1524631

[21] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,*1.

universitetinį ekonomikos arba teisės krypties išsilavinimą,[22] kiti punktai nustato, reputacijos, patirties kriterijus, kvalifikacijos egzamino išlaikymo būtinumą, tačiau, efektyviam bankroto administratoriaus darbui, ypatingai didelėse bankrutuojančiose įmonėse, kuriose vykstantys procesai yra sudėtingi ir reikalaujantys specialiųjų žinių, manytina, kad šių kriterijų išpildymas yra nepakankamas. Pastebėtina, kad ir administratoriaus padėjėjo dviejų metų darbo stažo reikalavimas, prieš tampant bankroto administratoriumi, nėra pakankamai ilgas, turint omenyje, kad bankroto procesai vidutiniškai trunka apie du metus ir ilgiau[23], todėl tikėtina, kad bankroto administratoriaus padėjėjas bus susipažinęs vos su keletu bankroto atvejų, tarp kurių gali nepasitaikyti ūkinės - komercinės veiklos tęsimo galimybės. Pastebėtina, kad daugelis administratorių į darbo autorės kreipimąsi dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, atsakė, kad niekada neteko to daryti, kas rodo itin mažą veiklos tęsimo skaičių ir pagrindžia Nemokumo valdymo tarnybos lentelės rezultatus (1 pav.). Reikia turėti omenyje, kad kiekviena įmonė vykdo skirtingą veiklą, reikalaujančią specifinių žinių, leidimų ir licencijų, nei teisininkas, nei ekonomistas gali nemokėti, ar neturėti teisės vykdyti vienokios ar kitokios ūkinės - komercinės veiklos. Pavyzdžiui vienam bankroto administratoriui užbaigti įmonės pradėtas statybas, nesamdant atestuotų darbų vadovų, techninės priežiūros ir darbų saugos specialistų yra faktiškai neįmanoma, o tokių darbuotojų samdymas reikalauja papildomų laiko ir finansinių resursų, o visa tai reiškia administravimo išlaidų didinimą, taip pat tai, kad mažėja galimybės iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų padengti jos išlaidas, kadangi darbuotojų, reikalingų veiklos vykdymui darbo užmokestis mokamas iš ūkines – komercinės veiklos lėšų. Todėl, bankroto administratorius, kaip faktinis įmonės vadovas, kuris yra atsakingas už kiekvieną savo atliktą veiksmą, nenori prisiimti tokios atsakomybės, bei papildomo laiko bei finansinių sąnaudų skirtų naujų darbuotojų samdymui ir sudėtingos veiklos vykdymui, ko atsipirkimas yra sunkiai apskaičiuojamas arba abejotinas. Atsižvelgiant į visa tai, bei siekiant kokybiškai vykdomų bankroto procedūrų, manytina, kad bankroto administratoriui turėtų būti keliami aukštesni kvalifikacijos reikalavimai, arba privalomi baziniai mokymai, kvalifikacijos kėlimo mokymai kuriuose būtų mokoma ne tik bankroto procedūrų atlikimo, bet ir verslo vykdymo subtilybių, kas leistų išvengti kai kurių darbuotojų samdymo, tačiau papildomai apkrautų patį administratorių, didintų išlaidas jo atlyginimui. Tačiau, galbūt būtų išspręsta problema dėl sprendimo tęsti ūkinę – komercinę veiklą priėmimo, turint tam tikras žinias, jis taptų lengvesnis, taip pat, kaip ir pačios veiklos vykdymas. Kitas galimas sprendimas būtų, ūkinės komercinės veiklos vykdymui, skirti administratorių turintį ekonominį išsilavinimą, arba ekonominių ir/ar verslo žinių reikalaujančio darbo patirtį turintį asmenį.

[22] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note*, 1.
[23] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, *supra note,* 13.

Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas nustato, manytina griežtesnius reikalavimus nemokumo administratoriui. Visų pirma, pagal minėto įstatymo 13 straipsnį nemokumo administratoriumi (Maksātnespējas procesa administrators), skirtingai nei Lietuvoje, gali būti tik fizinis asmuo, juridiniam asmeniui tokia teisė nesuteikta. Manytina, kad tokia nuostata iš esmės yra logiška, kadangi juridinio asmens, kaip bankroto administratoriaus funkcijas, bet kokiu atveju atlieka įgalioti fiziniai asmenys, atitinkantys įstatymo reikalavimus ir juridinio asmens, teikiančio administravimo paslaugas vadovas turi būti bankroto administratorius. Taip pat, pagal Latvijos Respublikos (toliau – Latvija) reglamentavimą administratoriui taikomas 25 metų amžiaus reikalavimas. Autorės nuomone, tai sietina su tam tikra gyvenimiška patirtimi ir branda, reikalinga suprasti ir prisiimti atsakomybei, kuri tenka administruojant bankrutuojančią įmonę. Tačiau atsižvelgiant į kitus reikalavimus, taikomus Latvijos nemokumo administratoriui, šis reikalavimas iš dalies gali būti laikomas tik papildoma garantija, kadangi išpildžius studijų ir patirties reikalavimus asmuo didžiąja dalimi atvejų jau bus pasiekęs numatytą amžiaus ribą. Visų pirma, tai nemokumo administratoriumi Latvijoje gali būti tik teisės magistrą arba vientisąsias studijas baigęs asmuo, ekonominio ar kitokio išsilavinimo galimybės nėra. Visų antra, reikalaujamas trijų metų teisinio darbo stažas. Taip pat numatoma mokymų – treniravimo programa, kuri yra privaloma kandidatams į nemokumo administratorius, prieš išlaikant testą administratoriaus sertifikatui gauti.[24] Taigi, asmuo, siekiantis įgyti nemokumo administratoriaus darbą leidžiantį dirbti sertifikatą turi praeiti nemažai procedūrų, kurios reikalauja laiko ir pasiryžimo. Tokios procedūros, manytina leidžia atrinkti tik gerus ir tinkamus kandidatus, kurie iš tiesų nori dirbti šį darbą ir jiems suteikiama galimybė jam tinkamai pasiruošti, kas galėtų būti taikoma ir Lietuvoje, siekiant kelti administratorių kvalifikacijos standartus, stiprinti jų turimas žinias verslo prasme ir tuo pačiu bankroto procesų efektyvumą ir kokybę, ypatingai ūkinės – komercinės veiklos vykdymo srityje.

Pagal Estijos Respublikos bankroto įstatymo 56 str. 1 d. bankroto patikėtiniu (Pankrotihaldur) gali būti Antstolių ir bankroto patikėtinių rūmų nariai. Į šių asmenų sąrašą įeina fiziniai asmenys, kurie yra prisiekę advokatai, auditoriai, taip pat antstoliai ir kiti asmenys, kuriems Antstolių ir bankroto patikėtinių rūmai suteikė tokią teisę. Bankroto patikėtiniams taikomi reikalavimai turėti oficialiai pripažįstamą bakalauro laipsnį ir bent 2 metų darbo stažą finansų, teisės, vadybos ar buhalterijos srityje arba turėti oficialiai pripažįstamą magistro laipsnį. Taip pat būti sąžiningu, aukštos moralės asmeniu, bei būti išlaikiusiam bankroto patikėtinio egzaminą, bei praėjus bankroto patikėtinio mokymus.[25] Taigi, Estijos Respublika (toliau – Estija) suteikia teisę būti bankroto patikėtiniu plačiam asmenų ratui, ne vien teisės srities studijas baigusiems

[24] ”Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas,” *Latvijas Vēstnesis*, 124 (4316), 2010
[25] “Estijos Respublikos bankroto įstatymas,” *RT I,* (17, 95), 2003.

asmenims, kaip Latvijoje. Tačiau, atitinkamai, kaip ir Latvijoje, prieš laikant bankroto patikėtinio egzaminą yra privalomi mokymai, kurie suteikia praktinių įgūdžių. Įdomu tai, kad nors iš pažiūros, Estijoje tapti bankroto patikėtiniu gali daug kas, tačiau šiuo metu praktikuojančių bankroto patikėtinių, pagal Antstolių ir bankroto patikėtinių rūmų oficialų sąrašą yra tik 79[26], kai tuo tarpu Latvijoje nemokumo administratorių yra 281[27], o Lietuvoje 526 į registrą įtraukti fiziniai asmenys ir apie 305 juridiniai asmenys[28]. Tai rodo, kad tapti bankroto administratoriumi Lietuvoje yra gana lengva ir asmenys aktyviai tai daro. Tiesa, praktikuojančių administratorių, manytina yra mažiau, tačiau skaičiai bet kuriuo atveju gana dideli. Darbo autorės nuomone, būsimų bankroto administratorių mokymas, turėtu tapti sektinu pavyzdžiu ir Lietuvoje, nors reikėtų pastebėti, kad mūsų šalyje egzistuoja bankroto administratoriaus padėjėjo institutas, ko nėra Latvijoje ir tik sąlyginai yra Estijoje, kadangi egzistuoja atstovo arba asistento galimybė, tačiau tai yra atitinkamus įgūdžius, reikalingus administratoriui, vykdant specifines bankroto procedūras, turintys asmenys, kas laikytina gana tinkama alternatyva bei pagalba administratoriui, kadangi už tam tikrą atlygį, kuris yra mažesnis nei naujų darbuotojų samdymo atveju, administratorius gali gauti jam reikalingų žinių, patarimų ir pagalbos specifinėse pavyzdžiui, ūkinės – komercinės veiklos vykdymo srityse. Galimybė būti bankroto administratoriaus padėjėju, galime laikyti tam tikra ,,treniruote", mokymais, tačiau tai yra tik kiekybinė pagalba administratoriui, kai manytina labiau reikalinga kokybinė pagalba. Tačiau bankroto padėjėjo etapas nėra privaloma stadija, todėl negali visiškai atstoti kitose Baltijos šalyse esančio reglamentavimo dėl administratorių mokymų, ar Estijoje egzistuojančios asistento galimybės. Taip pat pastebėtina, kad bankroto administratorių padėjėjų 2016 m. buvo tik 79, kas yra labai mažas skaičius, palyginus su pačių administratorių skaičiumi. Todėl darytina išvada, kad pradedantieji bankroto administratoriai Lietuvoje nėra tokie pakankamai pasiruošę administruoti ne tik dideles bet ir mažesnes įmones, vykdančias ūkinę – komercinę veiklą, kaip mums artimose kaimyninėse šalyse. Galbūt, nepakankamas verslo žinių kiekis ir patirties trūkumas naujų bankroto administratorių atveju, yra viena iš priežasčių, kodėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimas nėra dažnas reiškinys ir pats institutas neužtikrina optimalaus kreditorių reikalavimų patenkinimo. Patys bankroto administratoriai, Nemokumo valdymo tarnybos (buvusio Bankroto departamento) 2011 m. apklausoje, nurodo, kad labiausiai reikėtų tobulinti bendradarbiavimo su administratoriais ir metodinės pagalbos teikimo sritis[29], kas puikiai

[26] Estijos Respublikos bankroto patikėtinių sąrašas, žiūrėta 2017 spalio 28 d., http://www.kpkoda.ee/content/avaliku-poole-lingid/kontaktinfo

[27] Latvijos Respublikos nemokumo administratorių sąrašas, žiūrėta 2017 spalio 28 d., https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNP_URADM_ALL&l=LV

[28] Lietuvos Respublikos bankroto administratorių sąrašas, žiūrėta 2017 spalio 28 d., http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/administratoriai/bankroto-administratoriai/

[29] "Bankroto departamento 2011 m. administratorių apklausos suvestinė," Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, žiūrėta 2017 lapkričio 1 d., http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Administratori-apklausos-rezultatai/Rezultatai.pdf

iliustruoja ir įrodo administratorių mokymų reikalingumą, ypatingai ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, vykdymo ir vadovavimo jai srityse. Kontrargumentu, aišku galėtume laikyti bankroto administratorių skyrimo sistemą, kuri leidžia atrinkti bankroto administratorių pagal bankrutuojančios įmonės dydį, reikalingų procedūrų sudėtingumą ir administratoriaus patirtį, kas turėtų leisti sudėtingas bankroto procedūras vykdyti tik atitinkamą patirtį turinčius administratorius. Tačiau tai gana naujas, dar kritikuotinas pakeitimas administratorių skyrimo procedūroje, todėl sunku įvertinti jo naudingumą ir ryšį su ūkinės – komercinės veiklos tęsimu.

Kaip jau minėta anksčiau, bankroto administratoriaus teisinis statusas yra ypatingas. Jis yra bankrutuojančios įmonės atstovas, tačiau privalo ginti ne tik jos, bet ir kreditorių interesus, jų paisyti. Bankroto administratorius yra savo srities profesionalas, savo rizika teikiantis bankroto administravimo paslaugas. Administratoriaus (3) atsakomybės ribos pirmiausia prasideda nuo atsakomybės kreditoriams. Tam, kad administratorius atsiskaitytų įmonės kreditoriams už savo funkcijų atlikimą, jis teikia jiems tvirtinti savo veiklos ataskaitą, kurioje be viso kito yra nurodoma ir vykdoma veikla, jos išlaidos bei pajamos. Jeigu kreditorių susirinkimas administratoriaus ataskaitos nepatvirtina, administratorius per kreditorių susirinkimo nustatytą protingą terminą privalo pašalinti kreditorių nurodytus ataskaitos trūkumus ir teikti ją tvirtinti kreditorių susirinkimui pakartotinai. Jeigu pakartotinai pateiktos ataskaitos kreditorių susirinkimas nepatvirtina, ją gali tvirtinti teismas. Jeigu teismas nurodo administratoriui pašalinti ataskaitos trūkumus, bet administratorius per teismo nustatytą protingą terminą jų nepašalina ir (ar) teismas nepatvirtina jam pakartotinai pateiktos ataskaitos, teismas priima motyvuotą nutartį atstatydinti administratorių ir šio įstatymo nustatyta tvarka paskirti kitą administratorių.[30] Taigi, siekdamas išvengti atstatydinimo, administratorius privalo elgtis atsakingai, savo sprendimus, taip pat ir susijusius su ūkine – komercine veikla, motyvuotai pateikti ataskaitoje ir imtis visų priemonių, kad ji būtų pakankamai aiški ir suteikianti kreditoriams visą reikalingą informaciją.

Taigi, iki pirmojo kreditorių susirinkimo bankroto administratorius visus sprendimus priima pats ir už kuriuos vėliau reikės atsakyti kreditorių susirinkime teikiant tvirtinti ataskaitą. Pavyzdžiui Šiaulių apygardos teismas sprendė ar tvirtinti administratorės teiktą administravimo išlaidų sąmatą, už darbus, kuriuos administratorė atliko be kreditorių komiteto sutikimo, tęsdama ūkinę - komercinę veiklą – žuvininkystės ūkį, viršydama teismo nustatytą administravimo išlaidų sumą, vėliau teikdama siūlymą kreditorių susirinkimui jų reikalingumo tinkamai nemotyvavo ir neįrodė. Teismas nurodė, kad ,,kreditorių susirinkimas neturėjo objektyvios galimybės įvertinti bankroto administratoriaus prašomų patvirtinti papildomai patirtų išlaidų pagrįstumo. Pažymėtina, kad bankrutuojančios įmonės administratorius turi bendradarbiauti su kreditorių susirinkimu. <...>

[30] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.

formuluotė „administratorius turi teisę naudoti administravimo išlaidoms apmokėti“ nereiškia, jog administratorius yra laisvas disponuoti sumomis, skirtomis atskirų rūšių administravimo išlaidoms padengti, ir yra nevaržomas pareigos atsiskaityti.”[31] Iš to seka, kad administratorius nėra laisvas savo nuožiūra atlikti veiksmus susijusius su ūkinės – komercinės veiklos tęsimu, jis privalo konsultuotis ir bendradarbiauti su kreditorių susirinkimu, nes kitu atveju rizikuoja patirti išlaidas, kurių kreditorių susirinkimas nepatvirtins. Įmonių bankroto įstatymo 11 str. 5 d. 25 p. numato, kad administratorius pirmajam kreditorių susirinkimui privalo pateikti savo veiklos ataskaitą, kurioje nurodomos ir ūkinės – komercinės veiklos išlaidos bei pajamos, kita kreditoriams svarbi informacija, kas leidžia daryti išvadą, kad pirmiausia bankroto administratorius yra atsakingas kreditoriams, ir tik tada teismui bei kitoms institucijoms.

Kalbant apie bankroto administratoriaus atsakomybę po kreditorių susirinkimo, kai jis vykdė kreditorių susirinkimo nutarimą, paminėtina Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėta byla pagal kreditoriaus skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimų pripažinimo neteisėtais, bankroto administratorės įpareigojimo nutraukti neteisėtai vykdomą ūkinę – komercinę veiklą ir jos atstatydinimo. Kreditorius teigė, kad bankroto administratorė per visą įmonės bankroto administravimo laikotarpį nei karto neskundė kreditorių susirinkimo nutarimų, net kai jie buvo akivaizdžiai prieštaraujantys kreditorių ir įmonės interesams, darė žalą įmonei. Taip pat, kad bankroto administratorė išnuomojo gyvenamąsias patalpas įmonėms, kurios jas pavertė sandėliais ir biurų patalpomis, dėl nemokamų komunalinių mokesčių atsirado nauji kreditoriai. Taipogi, kreditorius pažymėjo, kad vykdydama įmonės ūkinę - komercinę veiklą, bankroto administratorė nebuvo gavusi jokio kreditorių susirinkimo pritarimo, nesikreipė į teismą dėl tam tikrų sandorių sudarymo, tokiais savo veiksmais pažeidė Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 14 punktą.[32] Neteisėtas ūkinės komercinės veiklos vykdymas buvo pripažintas ir Nemokumo valdymo tarnybos atliktame tyrime, už ką administratorei buvo paskirta nuobauda. Teismas, išnagrinėjęs bylą, nustatė, kad kreditorius nesilaikė būtinos procedūros, t. y. kreipėsi tiesiogiai į teismą, dėl klausimų, kurie priskirti kreditorių susirinkimo kompetencijai. Teismas pažymėjo, kad „Tik kreditorių visuma sprendžia tokius esminius su bankrutuojančios įmonės veikla susijusius klausimus, kaip administratoriaus veiklos kontrolė, bankrutuojančios įmonės ūkinė komercinė veikla, įmonės likvidavimas, parduodamo turto vertinimo tvarkos nustatymas, turto pardavimo kainos tvirtinimas, turto pardavimo tvarkos nustatymas (ĮBĮ 23 straipsnis). Kreditorių, kaip visumos, teisė spręsti bankrutuojančios įmonės reikalus – tai kreditorių autonomijos principo

[31] “Šiaulių apygardos teismo 2014 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1100-440/2014,” Infolex, https://www.infolex.lt/tp/944015

[32] “Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1562-381/2017,” Infolex, https://www.infolex.lt/tp/1524632

išraiška."[33] Taigi, kreditorius, kaip kreditorių susirinkimo narys, galėjo kelti klausimą dėl ūkinės – komercinės veiklos sustabdymo ir administratorės nušalinimo kreditorių susirinkime, ir esant neigiamiems nutarimams tik tada turėtų teisę juos ginčyti teisme. Tai vėl gi iliustruoja, kad bankroto administratorius visų pirma yra atsakingas prieš kreditorių susirinkimą, kuriam yra priskirta išimtinė kompetencija dėl jo veiklos priežiūros bei ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ir ribojimo.

Kaip jau minėta, bankroto administratorius privalo laikytis jo specialybei taikomų standartų, o už pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, jam, ne tik kyla grėsmė gauti nuobaudą, bet gali kilti ir atsakomybė atlyginti nuostolius, kuri yra griežtesnė būtent dėl administratorių veiklos specifikos ir jiems keliamų reikalavimų. Įmonių bankroto įstatymo 11 str. 8 d. nustato, kad administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo ir (ar) jo padėjėjo (padėjėjų) pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Šiuos nuostolius turi atlyginti ir asmuo, netekęs teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas.[34] Lietuvos apeliacinis teismas pažymi, kad: „bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė priskirtina profesinės civilinės atsakomybės kategorijai, todėl, sprendžiant dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės ir veiksmų teisėtumo, būtina atsižvelgti į profesinį administratoriaus veiklos pobūdį bei profesinius standartus."[35] Taip pat kad: „Administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktų nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai."[36] Pastebėtina, kad nors minėta Įmonių bankroto įstatymo norma mini kad bankroto administratorius atsako įstatymų nustatyta tvarka, kas yra nepakankamai detalu ir aišku, teismas bankroto administratoriaus atsakomybę įvardija būtent kaip civilinę, kas leidžia daryti išvadą, kad jai taikomos Civilinio kodekso nuostatos ir būtent ten įtvirtintos 4 civilinės atsakomybės sąlygos – žala, neteisėta veika, priežastinis ryšys ir kaltė. Tai vėlgi pažymi ir Lietuvos apeliacinis teismas prieš tai cituotoje civilinėje byloje: „nurodytos įstatyme sąlygos civilinei atsakomybei atsirasti taikytinos ir bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės atveju, todėl bylose, kuriose bankroto administratoriui reiškiami reikalavimai atlyginti žalą, teismai turi spręsti dėl kiekvienos iš jų."[37] Neteisėta veika šiuo atveju laikomas netinkamas bankroto administratoriaus pareigų vykdymas arba jų nevykdymas, pavyzdžiui ūkinės – komercinės veiklos tęsimas, kai tai akivaizdžiai nenaudinga nei įmonei, nei kreditoriams, arba jos netęsimas, kai tai reikalinga. Žala, tai nuostoliai, kurios patyrė bankrutuojanti įmonė arba jos kreditoriai, priežastinis ryšys turi

[33] *Supra note,* 32.
[34] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.
[35] "Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1226/2012," eTeismai, http://eteismai.lt/byla/11153691917382/2A-1226/2012
[36] *Ibid.*
[37] *Ibid.*

egzistuoti tarp neteisėtų administratoriaus veiksmų ir kilusių nuostolių. Teismui nustačius bankroto administratoriaus neteisėtus veiksmus, kaltė, civilinės atsakomybės atveju yra preziumuojama, ir atsakovas, t. y. bankroto administratorius turėtų įrodyti jos nebuvimą.[38] Taigi, civilinė atsakomybė yra taikoma Civilinio Kodekso pagrindu, o Įmonių bankroto įstatymas taikomas konkrečioms bankroto administratoriaus pareigoms išsiaiškinti ir pagrįsti bei jo veiksmų teisėtumui įvertinti, šio darbo kontekste neteisėtumas būtų vertinamas remiantis naudingumo kriterijumi, apie kurį kalbėsime antrajame darbo skyriuje. Aiškiu civilinės atsakomybės sąlygų visumos reikalingumo pavyzdžiu yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėta civilinė byla Nr. 3K-3-447/2011. Šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl bankroto administratoriaus atsakomybės už uždelsimą atlaisvinti nuomojamas patalpas, dėl ko susikaupė skola, taip pat už kreditorių susirinkimo nutarimų neskundimą, lėšų nerezervavimą nuomos kainai sumokėti. Ieškovas, nuomojamų patalpų savininkas, nurodė, kad bankroto administratorius laiku neatlaisvino nuomojamų patalpų, dėl ko susidarė skola, taip pat neskundė teismui kreditorių susirinkimo nutarimų, kuriais buvo atsisakytą skolos sumą įtraukti į administravimo išlaidas ir nerezervavo sumos ieškovo naudai. Pastebėtina, kad ieškovo atstovė buvo kreditorių susirinkimo pirmininkė ir ieškovas pats teismui skundė minėtus nutarimus. Teismas sprendė, kad tai jog „ administratoriui yra nurodytas aukštesnis profesinis rūpestingumo standartas savaime nereiškia, jog bet kuri kreditorių patirta žala bus atlyginta. Nors bankroto administratoriaus teisės ir pareigos reglamentuojamos Įmonių bankroto įstatyme, bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė gali būti taikoma tik laikantis Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyriuje nustatytos tvarkos.“[39] Taip pat buvo išaiškinta, kad „nagrinėjamos bylos kontekste aktualu nustatyti atsakovo (bankroto administratoriaus) turėtas teisines pareigas ir nagrinėti ne tik paties atsakovo elgesį bankroto procese, bet ir kitas svarbias faktines aplinkybes, t. y. paties ieškovo veiksmus, kreditorių komiteto elgesį bei teismų sprendimus byloje.“[40] Nutartyje pažymima, kad bankroto administratorius rūpinasi kreditorių visumos interesais, todėl lėšų rezervavimas būtų akivaizdus šališkumas vienam iš kreditorių, ko bankroto administratorius nedarė, todėl jo neteisėtų veiksmų šiame kontekste nenustatyta. Taip pat buvo pasakyta, kad bankroto administratorius turi pareigą skųsti tik akivaizdžiai neteisėtus, įstatymo neatitinkančius kreditorių susirinkimo nutarimus ir tai darydamas laikytis šališkumo reikalavimų. Nagrinėjamu atveju, minėtus nutarimus skundė pats ieškovas, todėl aplinkybė, kad to nedarė administratorius nieko nekeičia, kas lemia teisiškai reikšmingo priežastinio ryšio nebūvimą. Dėl patalpų neatlaisvinimo, administratoriaus kaltų veiksmų taip pat

[38] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-576-687/2016,“ Infolex, http://infolex.lt/tp/1399928

[39] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2011,“ Liteko, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c18a407-70d5-4436-9806-5a756d9605b9

[40] *Ibid.*

nenustatyta, kadangi jis tam neturėjo nei faktinio pagrindo, t. y. kreditorių susirinkimo nutarimo, nei galimybių bei lėšų, taip pat buvo imtasi kitų galimų priemonių. Todėl teismai ieškinį atmetė, nustatydami, kad nėra sąlygų administratoriaus civilinei atsakomybei taikyti, bei atsižvelgdami į paties ieškovo ir kreditorių susirinkimo veiksmus.

Taigi, bankroto administratorius yra ypatinga figūra bankroto procese, tai įstatyminis bankrutuojančios įmonės atstovas, kuris laikotarpiu iki pirmojo kreditorių susirinkimo priima sprendimą tęsti ūkinę – komercinę veiklą ir jai vadovauja, taip pat tai vienintelis asmuo, kuris gali sudaryti sandorius bankrutuojančios įmonės vardu. Tačiau, bankroto administratoriai vis tik nėra verslininkai išmanantys visas verslo subtilybes ir skirtingų verslo sričių specifiką, dėl ko priimti sprendimą, esant tokiai faktinei galimybei veiklą tęsti, yra sudėtinga, juolab turint omenyje, kad šį savo sprendimą administratorius vėliau turės pateisinti teikdamas ataskaitą pirmajam kreditorių susirinkimui, kuris gali tos ataskaitos netvirtinti, nuspręsti, kad ūkinės – komercinės veiklos tęsimas buvo nereikalingas ir reikalauti atlyginti žalą, jeigu tokia buvo padaryta. Todėl visų pirma administratorius yra atsakingas prieš kreditorių susirinkimą, nes, nepaisant to, kad bankroto administratorius ir yra pagrindinė figūra bankroto procese, įstatymas yra sudėliotas taip, kad jo veiklą riboja bei kontroliuoja kreditorių susirinkimas[41], na o civilinė atsakomybė jam kyla tik nustačius visas 4 atsakomybės sąlygas pagal Civilinį kodeksą ir Įmonių bankroto įstatymo nuostatos yra taikomos tik norint nustatyti administratoriaus turėtą pareigą, jos vykdymo ar nevykdymo teisėtumui įvertinti. Manytina, kad siekiant tinkamo bankroto proceso ir ypatingai ūkinės – komercinės veiklos vykdymo, kuris būtų profesionalus ir žadantis tikimąsi rezultatą, bankroto administratoriai turėtų praeiti atitinkamus verslo vykdymo mokymus, arba jiems turėtų būti sudaryta galimybė naudotis nepriklausomų asistentų paslaugomis, kurie suteiktų trūkstamas žinias ir pagalbą, tačiau nebūtų laikomi įmonės darbuotojais.

1.3. Kreditorių susirinkimo vaidmuo ir atsakomybė bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese

Šiame poskyryje trumpai aptarsime kreditorių susirinkimo (1) vaidmenį bei funkcijas, kurios (2) lemia galimybę daryti didelę įtaką ūkinės – komercinės veiklos vykdymui. Taip pat aptarsime (3) nutarimų skundimo galimybę, kuri dažnai tampa įrankiu ne tik riboti neteisėtus kreditorių susirinkimo nutarimus, bet ir priežastimi vilkinti bankroto procesą.

[41] Vilija Mikuckienė, "Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese," *Jurisprudencija*, (2005): 36.

Kreditorius tai fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie turi į bankrutuojančią įmonę nukreiptą reikalavimo teisę. Kaip jau minėta anksčiau, bankroto proceso pagrindinis tikslas yra kreditorių teisių apsauga, siekis patenkinti kiek įmanoma didesnę reikalavimų dalį. Taip pat svarbu, kad siekiama apsaugoti ne pavienių, o visų kreditorių, kaip visumos interesus. Būtent todėl svarbūs įmonės veiklos bankroto metu klausimai yra sprėstini kreditorių susirinkime (1). Teisę dalyvauti šiame susirinkime suteikia teismo patvirtintas reikalavimas bankrutuojančiai įmonei. Įmonių bankroto įstatymo 23 str. 1 d. 6 p. suteikia kreditorių susirinkimui teisę spręsti klausimus dėl ūkinės – komercinės veiklos, teikti teismui pasiūlymus dėl ūkinės - komercinės veiklos apribojimų ar nutraukimo bei apribojimų disponuoti įmonės turtu nustatymo[42] bei kitus svarbius klausimus. Pirmąjį kreditorių susirinkimą šaukia bankroto administratorius, ne vėliau, kaip per 30 darbo dienų po to kai įsiteisėja teismo nutartis, kuria patvirtintų kreditorių reikalavimų dalis sudaro daugiau kaip pusę pateiktų kreditorių reikalavimų sumos. Taip pat jeigu teismas nusprendžia, kad pirmasis kreditorių susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo teismo nutarties, kuriai įsiteisėjus patvirtinta reikalavimų suma sudaro mažiau kaip pusę pateiktų kreditorių reikalavimų sumos, nustatęs, kad ginčijami kreditorių reikalavimai nebegalės turėti lemiamos įtakos pirmojo kreditorių susirinkimo sprendimams, nes patvirtinta reikalavimų dalis, nepriklausomai nuo likusios pareikštų reikalavimų dalies patvirtinimo (nepatvirtinimo), užtikrina vienam ar keliems kreditoriams balsų daugumą, reikalingą kreditorių susirinkimo sprendimams priimti.[43] Šio susirinkimo metu išrenkamas jo pirmininkas, tvirtinama administratoriaus veiklos ataskaita, administravimo išlaidų sąmata. Pareigą pranešti visiems kreditoriams, kurie turi teisę dalyvauti kreditorių susirinkime, turi bankroto administratorius.

Taigi, kreditorių susirinkimas turi dvi pagrindines kompetencijas, kurios svarbios šio darbo kontekste. Pirma, spręsti pagrindinius, su įmonės veikla susijusius klausimus, tokius kaip ūkinės – komercinės veiklos tęsimas, vykdymas, nutraukimas, finansinių ataskaitų tvirtinimas. Antra, bankroto administratoriaus veiklos kontrolės klausimai, susiję su administratoriaus atlyginimo nustatymu, administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimu, darbuotojų, reikalingų ūkinės - komercinės veiklos vykdymui pareigybių ir skaičiaus nustatymu, administratoriaus veiklos ataskaitų tvirtinimu, skundų dėl bankroto administratoriaus veiksmų nagrinėjimu. Būtent dėl šių funkcijų atlikimo ir priskyrimo kreditorių susirinkimui, pastarasis, kaip ir bankroto administratorius yra be galo svarbus subjektas nagrinėjamai temai.

,,Kreditorių susirinkimo kompetencija ir vykdomos funkcijos skirstytinos į tris kategorijas:

[42] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.
[43] *Ibid.*

1. kompetencija dėl esminių įmonės veiklos klausimų. Įgyvendinant šią kompetenciją, kreditorių susirinkimas vykdo tokias funkcijas:

a. sprendžia dėl įmonės ūkinės - komercinės veiklos vykdymo (ĮBĮ 23 str. 6 p.);

<...>

2. kompetencija dėl administratoriaus veiklos. Įgyvendinant šią kompetenciją, kreditorių susirinkimas vykdo tokias funkcijas:

a. tvirtina administravimo išlaidų sąmatą, įskaitant ir administratoriaus atlyginimą (ĮBĮ 23 str. 5 p.);

b. nustato pagal pareigybes darbuotojų, kurie dirbs įmonės bankroto proceso metu, skaičių (ĮBĮ 23 str. 7 p.);

<...>

d. tvirtina administratoriaus veiklos ataskaitą (ĮBĮ 23 str. 4 p.);

e. nagrinėja skundus dėl administratoriaus veiksmų (23 str. 3 p.);

g. kreipiasi į teismą dėl administratoriaus pakeitimo (ĮBĮ 23 str. 13 p.).

<...>."[44]

Kreditorių susirinkimo vaidmuo (2) ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese yra didelis, kadangi jie gali priimti sprendimą dėl jos tęsimo, nutraukimo ar ribojimo, naujos veiklos pradėjimo ir kita. Kadangi, priimdami sprendimus, kreditoriai tiesiogiai prisideda prie savo reikalavimų patenkinimo greičio, apimties ir kokybės, tikėtina, kad jų sprendimai turėtų būti tinkami ir teisingi, ekonomiškai pagrįsti. Tačiau dažnai yra taip, kad kiekvienas kreditorius natūraliai stengiasi pasiekti didžiausią naudą sau, ypatingai jeigu jo reikalavimų dalis yra didžiausia, kas sudaro prielaidas palankiam sprendimui kreditorių susirinkime nulemti.

Kaip jau ne kartą minėta, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kalbėdamas apie kreditorių susirinkimą, visada akcentuoja, kad: „kreditorių, kaip visumos, teisė spręsti bankrutuojančios įmonės reikalus – tai kreditorių autonomijos principo išraiška. Ši teisė įgyvendinama kreditorių balsų dauguma priimant nutarimus kreditorių susirinkime. <...> Kreditoriaus teisė dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo reikalavimus garantuoja kreditoriui galimybę dalyvauti, tvarkant bankrutuojančios įmonės reikalus, taip pat užtikrina galimybę ginti savo interesus. Tokia kreditoriui suteikta teisė reiškia ne tik tai, kad ji įgyvendinama kiekvieno kreditoriaus nuožiūra, bet ir tai, jog turi būti laikomasi šiame įstatyme nustatytų procedūrų, nepažeidžiant bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių teisių."[45] Taigi, darytina išvada, kad kreditorių susirinkimas turi plačius įgaliojimus sprendžiant bankrutuojančiai įmonei svarbiausius klausimus,

[44] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, "Kreditorių susirinkimas ir kreditorių komitetas, jų kompetencija ir nutarimų priėmimo tvarka," žiūrėta 2017 lapkričio 2 d., http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Bankrotas/Aiskinamoji-medziaga/tekstas6.pdf

[45] *Supra note,* 39.

susijusius su jos veikla ir žinoma būtent su ūkine – komercine veikla, tačiau savo veikloje kreditorių susirinkimas turi atsižvelgti į visumą bei nepažeisti pačios įmonės interesų. Pabrėžtina, kad priimti ir įsiteisėję kreditorių susirinkimo nutarimai yra privalomi visiems kreditoriams. Nutarimų apskundimo teismui terminas (3) – 14 d. nuo tada, kai kreditorius sužinojo apie nutarimą. Taigi, pagrindinis subjektas, galintis ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimus yra atskiri kreditoriai. Tokia situacija gana dažna, kadangi neretai pasitaiko, kad kreditorių susirinkime balsų daugumą turi vienas ar keletas kreditorių, kurie veikia išvien, siekdami savo reikalavimų patenkinimo, todėl smulkiesiems kreditoriams sunku jiems priešintis. Vienintele savo interesų saugojimo priemone tampa, manytinai nenaudingų ir neteisėtų nutarimų ginčijimas teisme. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bylą, kurioje vienas iš įmonės kreditorių ginčijo kreditorių susirinkimo nutarimą, dėl administratoriaus įpareigojimo nutraukti ūkinę - komercinę veiklą. Jo teigimu, iš administratoriaus pateiktos veiklos ataskaitos, bei ūkinės – komercinės veiklos pajamų bei išlaidų duomenų, matyti, kad kreditorių susirinkimas netinkamai įvertino ūkinės – komercinės veiklos naudingumą įmonei, kadangi veikla yra pelninga, o vienintelis asmuo kuris iš šio nutraukimo pasipelnytų, yra kreditorius, kurio lizinguojamą turtą įmonė naudoja ir po ūkinės – komercinės veiklos nutraukimo, pastarasis grįžtų kreditoriui. Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmos instancijos teismas, nors ir išreikalavo iš bankroto administratoriaus su ūkinės – komercinės veiklos vykdymu susijusias finansines ataskaitas, tačiau jų faktiškai nevertino, todėl grąžino skundą nagrinėti iš naujo pirmos instancijos teismui, nurodydami, kad privaloma vertinti ir naujausius ūkinės – komercinės veiklos vykdymo duomenis.[46] Tai įrodo, kad ūkinės – komercinės veiklos tęsimas gali tapti ginčų tarp kreditorių objektu ir tokiu atveju svarbiu tampa ne tik bankroto administratoriaus bet ir teismo vaidmuo. Pastebėtina, kad Civilinio proceso kodekse[47] yra numatyta, kad bankroto byloje dalyvaujantys kiti asmenys yra atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo už apeliacinius ir kasacinius skundus, o už atskiruosius skundus žyminis mokestis taip pat nemokamas, tačiau už kreditorių nutarimų ginčijimą žyminis mokestis yra nustatytas, tačiau sąlyginai nedidelis, kas neapsunkina šio instituto taikymo, tačiau tuo pat metu ir suteikia galimybę juo piktnaudžiauti. Tarkime, įmonė toliau vykdo ūkinę – komercinę veiklą, tam yra pasamdyti iki bankroto bylos iškėlimo dirbę darbuotojai, kurie gauna stabilias pajamas, o įmonės paskelbimas bankrutavusia reikštų jų atleidimą, todėl jie būdami ir įmonės kreditoriai, gali ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimus, siekdami vilkinti bankroto procesą. Tiesa, teismas už piktnaudžiavimą savo teisėmis, gali paskirti baudą.

[46] "Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloj Nr. 2-282/2012," Infolex, https://www.infolex.lt/tp/364818

[47] "Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas," *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).

Įmonių bankroto įstatyme, nėra nustatyta teisės ginčyti kreditorių nutarimus kam nors kitam išskyrus kreditoriams, bet nutarimą skųsti gali ir bankroto administratorius, tačiau tik tada jeigu jis galimai pažeidžia jo paties interesus arba yra neteisėtas ir pažeidžiantis bankrutuojančios įmonės interesus, ko pavyzdžiu galėtų būti nutarimas dėl ūkinės – komercinės veiklos nutraukimo, kai tokia veikla yra akivaizdžiai pelninga ir naudinga. Svarbu tai, kad nors Įmonių bankroto įstatyme ir įtvirtinta administratoriaus pareiga vykdyti kreditorių susirinkimo nutarimus, tai nėra besąlyginė norma. Nors kreditorių susirinkimas sprendžia svarbiausius klausimus, tarp jų ir ūkinės – komercinės veiklos vykdymo bei administratoriaus veiklos kontrolės, vis tik bankroto administratorius privalo teisiškai vertinti susirinkimo priimtus nutarimus ir iš dalies vykdyti kreditorių susirinkimo kontrolę ir priežiūra, kad pastarasis neimtų piktnaudžiauti, siekdamas sau didesnės naudos. Todėl, ši administratoriaus teisė ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimus yra pabrėžiama ir įtvirtinta teismų praktikoje. Pavyzdžiui, civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010 Lietuvos Aukščiausiais Teismas sprendė, ar administratorius turėjo pareigą ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimus, kadangi jis pats nurodė, kad tokios teisės įstatymas jam nenumato, o atvirkščiai, numato pareigą juos vykdyti, todėl kreditorių susirinkimo nutarimų pagrindu, administratorius perdavė turtą kreditoriui įkaito turėtojui, o ne pardavė jį didesne kaina, kaip vėliau padarė turtą gavęs kreditorius, taip nepaisydamas kitų kreditorių teisėtų interesų ir pagerindamas vieno, pagrindinio kreditoriaus, nulėmusio nutarimo priėmimą, padėtį. Teismas sprendė, kad: „ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 20 punkto nuostata, kuria administratoriui pavedama vykdyti teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, negali būti aiškinama taip, kad administratorius yra besąlygiškai saistomas nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kitų kreditorių (likusių mažumoje) ar skolininko teises. Nors ĮBĮ 24 straipsnio 5 dalies nuostatoje nesuformuluota teisės administratoriui skųsti teismui kreditorių susirinkimo (nutarimo) sprendimus, tačiau tai kyla iš administratoriaus, kaip specialaus bankroto teisės subjekto, turinčio specialią įstatymo jam suteiktą kompetenciją, teisinės padėties.“[48] Taigi, bankroto administratoriaus vaidmuo ir jo funkcijos, jį tarsi įpareigoja būti aktyviam kreditorių nutarimų vertinime atsižvelgiant į kreditorių visumos ir pačios įmonės interesus, bei bendruosius sąžiningumo, protingumo ir teisėtumo principus, taip pat į ekonominę logiką. Administratorius negali būti aklu kreditorių susirinkimo tarnu, kaip savo srities profesionalas jis privalo elgtis atsakingai ir sąžiningai, tokiu būdu vykdydamas minimalią kreditorių susirinkimo kontrolę, ypatingai ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir vykdymo kontekste, kadangi tai sąlyginis dalykas, jos naudingumas priklauso nuo kiekvieno požiūrio, taip pat nuo dominuojančio kreditoriaus ar kreditorių norų, kurie gali neatitikti faktinės, geriausios situacijos.

[48] *Supra note,* 17.

Latvijoje kreditorių susirinkimas tokių plačių galių, kaip Lietuvoje neturi. Kreditorių susirinkimą taip pat sudaro kreditoriai, kurių reikalavimai pripažinti, tačiau juos pripažinti privalo ne teismas o nemokumo administratorius. Taigi, pastarajam suteikti gana dideli įgaliojimai. Taip pat nemokumo administratorius vadovauja kreditorių susirinkimui, pagal patvirtinto reikalavimo dalį nustato kreditoriaus turimus balsavimo taškus. Latvijos Respublikos nemokumo įstatymo 89 straipsnis nustato, kad kreditorių susirinkimas turi kompetenciją spręsti dėl:

1. nemokumo administratoriaus atlyginimo;
2. siūlymo atstatydinti administratorių;
3. administravimo išlaidų tvirtinimo;
4. bankrutuojančios įmonės turto realizavimo būdų bei termino turtui realizuoti pratęsimo;
5. bankrutuojančios įmonės turto, kuris nebuvo parduotas, tolesnio naudojimo, realizavimo.[49]

Taigi, kreditorių susirinkimas Latvijoje, nesprendžia dėl ūkinės – komercinės veiklos tęstinumo, jos vykdymo, darbuotojų priėmimo ir pan. Jo kompetencijai palikti tik su administratoriumi ir turto realizavimu susiję klausimai. Na, o skųsti susirinkimo nutarimus gali kreditoriai, kuris mano kad pažeistos jų ar įmonės teisės, arba administratorius. Pastarajam suteikta teisė skųsti visus be išimties kreditorių susirinkimo nutarimus.

Estijoje kreditorių susirinkimas privalo išrinkti bankroto komitetą. Tai iš kreditorių, kurie yra yra teisnūs niekaip nesusiję su bankroto patikėtiniu asmenys, sudarytas organas. Bankroto komitetas susideda iš ne mažiau trijų ir ne daugiau septynių narių. Nariai renkami nepriklausomai nuo jų reikalavimo dydžio ir visi turi po vieną balsą, iš visų narių išrenkamas vienas komiteto pirmininkas. Tai tarsi Lietuvoje įtvirtinto kreditorių komiteto ekvivalentas, tačiau Estijoje tai yra privalomas organas atstovaujantis visiems kreditoriams. Šis komitetas prižiūri patikėtinio veiklą, sudaromus sandorius ir už nuplatinę savo veiklą gauna atlyginimą iš bankrutuojančios įmonės lėšų. Tačiau pagrindinė kompetencija, kaip ir Lietuvoje, spręsti svarbiausiems klausimams yra suteikta kreditorių susirinkimui. Estijos Respublikos bankroto įstatymo 77 straipsnis nustato generalinio kreditorių susirinkimo kompetenciją. Susirinkimas sprendžia dėl:

1. bankroto patikėtinio patvirtinimo ir bankroto komiteto išrinkimo;
2. ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, vykdymo ir nutraukimo;
3. su bankrutuojančios įmonės turto realizavimu susijusių klausimų;
4. skundų dėl bankroto patikėtinio;
5. bankroto komiteto atlyginimo ir kita.[50]

[49] "Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas," *supra note,* 24.
[50] "Estijos Respublikos bankroto įstatymas," *supra note,* 25.

Kreditorių susirinkimo nutarimus gali ginčyti atskiri kreditoriai, patikėtinis ir patikėtinis bankrutuojančios įmonės vardu. Ginčyti galima per 10 dienų nuo sužinojimo apie priimtą nutarimą, bet ne vėliau nei per 30 dienų nuo nutarimo priėmimo. Ši nuostata laikytina ganėtinai geru pavyzdžiu, ypač turint omenyje ūkinės – komercinės veiklos tęsimą. Gana vėlai apskundus kreditorių susirinkimo nutarimą yra nepagrįstai apsunkinamas jo vykdymas, vilkinamas bankroto procesas ir sudaromos kliūtys efektyviai vykdyti ar nutraukti ūkinę – komercinę veiklą.

Taigi, skirtingose šalyse, kreditorių susirinkimo vaidmuo šiek tiek skiriasi, tačiau visur jam patikėtas bankroto administratoriaus kontroliavimo vaidmuo, kas reiškia ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir vykdymo kontrolę, kuri yra tiesioginė arba ne, tačiau yra. Tai rodo, kad kreditorių susirinkimo vaidmuo ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese yra gana svarbus, nes nuo to priklauso jų pačių reikalavimų tenkinimo procentas, tačiau, tuo pačiu būtent kreditoriai gali patys pakišti koją efektyviam veiklos tęsimui, siekdami didesnės naudos sau, arba tiesiog turėdami kitokį požiūrį, o kreditorių susirinkimo nutarimų ginčijimas yra vienintelis šio organo kontrolės ir atsakomybės įrankis, kuris atskiriems kreditoriams ne visada pasiteisina, būtent ir dėl aktyvaus teismo vaidmens.

Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo BAB „Vievio paukštynas" kreditoriaus skundą, kuriuo jis prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones – uždrausti vykdyti kreditorių nutarimą tęsti ūkinę – komercinę veiklą ir įpareigoti bankroto administratorių kreiptis į teismą dėl likvidavimo procedūros atidėjimo 6 mėnesiams. Jo manymu tokio nutarimo vykdymu yra nepagrįstai užvilkinamas bankroto procesas, kas yra nepalanku kreditoriams. Tačiau, teismas ištyręs visas aplinkybes nustatė, kad: „ kad tiek kreditorių komiteto nariai, kurie vienbalsiai priėmė nutarimą tęsti įmonės veiklą, tiek pats administratorius mano, kad aktyvi ūkinė komercinė atstatomoji įmonės veikla galėtų lemti bendrovės turtinės ir finansinės padėties pagerėjimą. Po bankroto bylos iškėlimo įmonėje dirba 235 darbuotojai, todėl apeliacinės instancijos teismas vertina, kad pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, jog nutraukus įmonės ūkinę komercinę veiklą, visi darbuotojai turėtų būti atleisti, o tai turėtų dideles neigiamas socialines ir ekonomines pasekmes – skundžiamo kreditorių nutarimo vykdymo sustabdymas prieštarautų viešajam interesui, kurio, apeliacinio teismo nuomone, užtikrinimas bankroto procese yra prioritetinis. Įmonės nemokumo procese yra siekiama ne tik ginti kreditorių teises, kuo greičiau patenkinant jų pagrįstus reikalavimus bankroto byloje (nemokaus skolininko likvidavimo tikslas), bet ir atkurti nemokios įmonės mokumą, išlaisvinti ją nuo skolų ir suteikti galimybę vykdyti verslą toliau arba iš naujo (atkuriamasis arba reabilitacinis tikslas)."[51] Taigi, teismas nuodugniai įvertino vykdomos ūkinės – komercinės veiklos mastus bei naudą, todėl netenkino kreditoriaus skundo ir

[51] "Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1520/2013," Infolex, https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=684479

netaikė laikinųjų apsaugos priemonių, nes tai būtų prieštaravę ekonominei logikai. Darytina išvada, kad kreditorių susirinkimui nei pagal Įmonių bankroto įstatymą, nei pagal teismų praktiką nėra taikoma atsakomybė už netinkamų sprendimų priėmimą, taigi ir už sprendimų dėl ūkinės – komercinės veiklos priėmimą. Vienintelis Kreditorių susirinkimo veiklos saugiklis yra galimybė skųsti sprendimus teismui, kuri kaip minėta suteikta ne tik pavieniams kreditoriams bet ir bankroto administratoriui, dėl ko galima teigti, kad bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimas yra vienas kitą prižiūrintys ir ribojantys subjektai, nuo kurių sprendimų ir tarpusavio pagalbos priklauso didelė dalis ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ir pačio bankroto proceso sėkmės.

Taigi, kreditorių susirinkimas yra daugiausiai galių turintis subjektas, galintis spręsti pagrindinius su ūkine – komercine veikla susijusius klausimus, tačiau dažni nesutarimai tarp kreditorių ar tarp kreditorių ir bankroto administratoriaus gali tapti įrankiu ne tik kreditorių kompetencijos ribojimui, bet ir bankroto proceso vilkinimui, bei ūkinės – komercinės veiklos ribojimui. Praktikoje, ūkinės – komercinės veiklos vykdymas dažnai tampa nesutarimų tarp kreditorių priežastimi, ypatingai jeigu egzistuoja pagrindinis kreditorius, turinti daugiausia balsų, kurie gali nulemti susirinkimo sprendimo priėmimą. Kreditorių tarpusavio ir kreditorių su administratoriumi galimi nesutarimai dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo yra laikomi pagrindine problema, kylančia būtent iš kreditorių susirinkimo vaidmens ir kompetencijos, kadangi taip trukdoma sėkmingai ūkinei – komercinei veiklai, didinamos išlaidas.

Apibendrinant skyrių, svarbu tai, kad siekiant pakankamo aiškumo ūkinės – komercinės veiklos tęsimo įmonės bankroto procese, reikia įtvirtinti ūkinės – komercinės veiklos sąvoką, kadangi, ji yra specifinė bankroto procesui. Bankroto administratoriai dažnai neįvertina, kad turto nuoma ir bet koks kitoks pelno siekimas bankroto procese yra laikoma ūkine – komercine veikla. Pačio bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo vaidmuo veiklos tęsime ir vykdyme yra labai svarbus. Bankroto administratorius, įvertinęs įmonės būklę, priima pirminį sprendimą dėl veiklos tęsimo. Šį savo sprendimą administratorius turi pristatyti kreditorių susirinkimui teikdamas savo veiklos ataskaitą, kurią kreditorių susirinkimas gali tvirtinti arba ne. Todėl bankroto administratoriaus atsakomybė prasideda nuo kreditorių susirinkimo ir gali išaugti iki civilinės atsakomybės, kuriai reikalingos visos 4 civilinės atsakomybės sąlygos. Turėtina omenyje, kad dėl ypatingo administratoriaus statuso bei jo profesinės rizikos, bankroto administratoriui taikoma atsakomybė yra griežtesnė. Šis ir kiti laiko ir patirties veiksniai lemia sprendimo netęsti veiklos priėmimą. Kreditorių susirinkimo kompetencijai pavesta svarbiausių bankrutuojančios įmonės veiklos klausimų sprendimas, tarp jų ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, naujų darbuotojų pareigybių ir skaičiaus patvirtinimo, bei administratoriaus veiklos kontrolė per jo ataskaitų netvirtinimą, papildomos informacijos pateikimo reikalavimus, nusiskundimų administratoriumi sprendimą. Pačiam kreditorių komitetui atsakomybė nėra taikoma, tačiau yra galimybė jo

nutarimus skųsti, kuria gali pasinaudoti pavieniai kreditoriai ir bankroto administratorius, taip išlaikant pusiausvyrą tarp dviejų bankroto proceso dalyvių, turinčių didžiausią įtaką visoms procedūroms, tarp jų ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimui ir vykdymui, tačiau kyla piktnaudžiavimo tokia teise problema, kas laikytina dideliu trikdžiu ūkinei – komercinei veiklai.

2. SUTARČIŲ VYKDYMAS IR NAUJŲ SUTARČIŲ SUDARYMAS TĘSIANT BANKRUTUOJANČIOS ĮMONĖS ŪKINĘ – KOMERCINĘ VEIKLĄ

Kaip jau trumpai minėta pirmajame darbo skyriuje, bankroto administratorius, perėmęs įmonės dokumentus, privalo peržiūrėti visas įmonės sutartis, sudarytas per 36 mėnesių laikotarpį. Peržiūrėjus sutartis, jam reikia nuspręsti, kurias sutartis toliau vykdys, o kurias nutrauks ir per 30 dienų nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, arba atskirais atvejais nuo dokumentų gavimo, jeigu juos pateikti buvo vėluota ar vengta, pranešti kitai sutarties šaliai. Taigi, šiame skyriuje kalbėsime apie bankrutuojančios įmonės sutarčių vykdymą, naujų sutarčių, tame tarpe žinoma ir naujų sutarčių reikalingų ūkinei – komercinei veiklai vykdyti, bei darbo sutarčių sudarymą, taip pat apie naudingumo kriterijų, kuriuo remiantis bankroto administratorius priima sprendimą vykdyti sutartį toliau ar ją nutraukti.

2.1. Naudingumo kriterijus, priimant sprendimą tęsti ūkinę – komercinę veiklą ir sutarčių vykdymą

Šiame poskyryje išsamiai aptarsime naudingumo kriterijaus taikymą priimant sprendimą dėl sutarties, kurios pagrindu vykdoma ūkinė – komercinė veikla, tęsimo bei problemas kylančias vertinant sutarties naudingumą. Visų pirma, įstatyme nėra numatyta (1) kuo remiantis administratorius turi priimti sprendimą dėl sutarties tęsimo ar nutraukimo, todėl bus aptariama teismų praktika šiuo klausimu, taip bus aptariama (2) kam sutartis turi būti naudinga. Galiausiai kalbėsime apie naujų sutarčių sudarymą ir pagrindines dėl to kylančias problemas, tokias kaip (3) reikalavimas gauti kreditorių sutikimą dėl tam tikros sutarties, susijusios su ūkine – komercine veikla sudarymo, kas apriboja administratoriaus veiksmų laisvę laiko požiūriu, taip pat aptarsime, (4) kitos sutarties šalies apsaugos, ūkinės – komercinės veiklos srityje, nebuvimo problemą, kas lemia galimų verslo partnerių nenorą sudaryti sandorius su bankrutuojančia įmone.

Iškėlus įmonei bankroto bylą, įmonė praranda teisę ir galimybę disponuoti savo turtu, bei savarankiškai dalyvauti ūkiniuose – komerciniuose bei kituose santykiuose, t. y. prarandamas tiek materialinis, tiek procesinis veiksnumas. Todėl vietoj įmonės, pradeda veikti teismo paskirtas bankroto administratorius. Šioje vietoje, reikėtų pastebėti, kad bankroto administratorius turi teisę rinktis (atsižvelgiant į sutarčių naudingumą bankrutuojančiai įmonei), ar sutartis, kurių įvykdymo

terminas dar nesuėjo, vykdys ar ne (Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 4 p.)[52], kai tuo tarpu kitai sutarties pusei, tokia teisė nenumatyta, t. y. dabar jau su bankrutuojančia įmone teisiniame santykyje esantis subjektas, negali pasirinkti nutraukti sutartį (vien remiantis tuo, kad įmonė bankrutuoja, tačiau gali, jei įmonė nevykdys sutarties tinkamai ateityje), jei to nepadarys bankroto administratorius, ir atvirkščiai – sutartis negalės toliau būti vykdoma, jeigu bankroto administratorius nusprendė ją nutraukti. (1) Tačiau Įmonių bankroto įstatyme, nėra pasakyta kokiu kriterijumi ar kriterijais remiantis administratorius turi priimti sprendimą dėl sutarčių tolesnio vykdymo. Teismų praktika akcentuoja, kad bankroto administratorius, spręsdamas kokias sutartis vykdyti toliau, atsižvelgia į vienintelį - naudingumo kriterijų, kas manytina yra visiškai logiška pozicija, ypatingai ūkinės – komercinės veiklos kontekste, kadangi tokia veikla gali būti vykdoma tik jei yra pelninga, t .y. naudinga. Tačiau, natūraliai kyla klausimas, kaip įvertinti sutarties naudingumą bankrutuojančiai įmonei ir ar tik jai sutartis turi būti naudinga. Visų pirma, manytina, kad reikėtų atsižvelgti į sutarties rūšį ir kokią pareigą ji sukuria įmonei, t. y. ar sutartis vienašalė ir sukuria tik teisę arba tik pareigą, ar dvišalė su abipusėmis teisėmis ir pareigomis. Jeigu sutartis yra vienašalė, ir sukuria bankrutuojančiai įmonei tik reikalavimo teisę, tokia sutartis yra akivaizdžiai naudinga įmonei ir tuo pačiu metu kreditoriams, todėl jos atsisakyti ir nutraukti nereikėtų. Tačiau jeigu įmonei egzistuoja tik pareiga, kuri yra finansinio pobūdžio, šią sutartį bankroto administratorius turėtų atsisakyti vykdyti, dėl ko kita sutarties šalis turėtų teisę tapti kreditoriumi bankroto byloje. Ši nuostata yra itin logiška, kadangi nenutraukus tokios sutarties, bankrutuojanti įmonė turėtų ją vykdyti, kas reikštų vieno kreditoriaus reikalavimų tenkinimą, kitų sąskaita ir bankroto procesas tokiu būdų prarastų savo esmę. Na, o esant dvišalei sutarčiai, iš kurios kyla abipusės teisės ir pareigos, visų pirma reikėtų patikrinti, ar bankrutuojanti įmonė jau įvykdė savo įsipareigojimą ir dabar turi tik reikalavimo teisę, ar atvirkščiai, šiuo metu likęs tik įsipareigojimo vykdymas, kurio įmonė negali atlikti, kadangi nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, įmonei draudžiama atlikti bet kokius mokėjimus ir atsiskaitymus, nes tai būtų kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimas. Todėl, jeigu likusi tik reikalavimo teisė į kitą sutarties šalį, vėl gi, darytina išvada, kad sutartis bankrutuojančiai įmonei yra naudinga, ir administratorius turėtų ją tęsti. Priešingu atveju – nutraukti, o kita šalis taptų kreditoriumi, stojančiu į bendrą kreditorių eilę. Taigi, darytina išvada, kad reikėtų nevykdyti tų sutarčių, pagal kurias bankrutuojanti įmonė yra skolininkas ir vykdyti tas, pagal kurias ji yra kreditoriumi, tai nustatyta netgi pačiame minėtame Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 4 p., sudarant įspūdį, kad ši nuostata yra imperatyvi ir administratorius, nustatęs, kad bankrutuojanti įmonė yra kreditorius, neturi teisės rinktis tokią sutartį nutraukti. Tačiau, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad ne visada

[52] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.

reikia vadovautis vien faktu, kad bankrutuojanti įmonė, pagal sutartį yra kreditorius, kadangi tai yra formalumas ir svarbūs yra ne tik bankrutuojančios įmonės, bet ir jos kreditorių interesai. (2) Todėl visais atvejais vis tiek reikia įvertinti sutarties tęstinumo ekonominį naudingumą ir bankrutuojančiai įmonei, ir jos kreditoriams, bet nereikia pamiršti ir kitos sandorio šalies teisių apsaugos, ypatingai jeigu kita sandorio šalis yra vartotojas. Teismas sprendė klausimą dėl sutarties kainos sumažinimo, buto pripažinimo ieškovės nuosavybe, bei sutarties nutraukimo, kai administratorius apie sutarties nutraukimą nustatytu terminu nepranešė. Teisėjų kolegija nurodė, kad ,,bankroto administratoriui suteikiama tam tikra diskrecijos teisė įstatyme nustatytu terminu apsispręsti, ar bankrutuojanti įmonė vykdys tam tikras anksčiau sudarytas savo sutartis. Taip siekiama subalansuoti bankrutuojančios įmonės ir kitos sutarties šalies ekonominius interesus. Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 7 dalies 4 punktu be kita ko, siekiama apsaugoti kitos sutarties šalies teises. Taigi, administratoriui apsisprendžiant dėl tolesnio sutarties vykdymo, esminę reikšmę turi šio sandorio vykdymo naudingumas įmonės ir kreditorių interesams."[53] Taigi, matome, kad Teismas išsprendžia klausimą, kam būtent sutartis turi būti naudinga. Remiantis logika, savaime aišku, kad sutartis turi būti naudinga visų pirma pačiai bankrutuojančiai įmonei, nes bankroto metu, jos tikslas yra sukaupti kuo didesnę bankroto turto masę, optimaliam kreditorių interesų tenkinimui. Tačiau, svarbu atsižvelgti ir į kreditorius, kadangi jų apsauga bankroto procese vis tik yra prioritetinė. Todėl, visų kreditorių visumos interesai, remiantis kreditorių lygiateisiškumo principu, yra aukščiau už vieno atskiro kreditoriaus interesus, teismo žodžiais ,,šioje byloje reikia vertinti kasatorės intereso į perkamą būstą santykį su kitų kreditorių interesu į reikalavimą (hipoteką), kurio objektas yra tas pats būstas"[54], nors kasatorė ir buvo pripažinta vartotoja, kas lemia jos didesnę apsaugą. Buvo nuspręsta, kad kasatorei siekiant įgyti būtą nuosavybės teise, kas ir buvo jos pagrindinis tikslas, o kreditorinį reikalavimą bankroto byloje ji teikė tik iš nežinojimo ir skubėjimo dėl trumpo apsisprendimo termino, vis tik ji turėtų sumokėti likusią dalį sumos, kuri yra sąlyginai nedidelė, neatsižvelgiant į turto nuvertėjimą, todėl ji iš kreditorės turėtų tapti bankrutuojančios įmonės skolininke. Tokiu sprendimu teismas atsižvelgė į tikruosius kasatorės ketinimus ir bylą sprendė atsižvelgdamas į visų šalių, t. y. abiejų sutarties šalių bei kreditorių visumos interesus. Taip pat Teismas šioje nutartyje atsakė ir į klausimą dėl to, ar sutartys nutrūksta jei administratorius per numatytą terminą apie sutarties nutraukimą nepranešė. Kolegija sprendė, kad pasibaigia tik tos sutartys, apie kurių nevykdymą bankroto administratorius aiškiai ir nedviprasmiškai praneša suinteresuotiems asmenims.[55] Ši taisyklė, be abejonės taikoma ir sutartims, liečiančioms ūkinės – komercinės veiklos tęsimo klausimus, t. y. jeigu bankroto

[53] "Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2011," eTeismai, http://eteismai.lt/byla/165232205290606/3K-3-261/2011

[54] *Ibid.*

[55] *Ibid.*

administratorius nutaria tęsti, pavyzdžiui sutartį dėl žaliavų automobilio detalių gamybai tiekimo, kas yra reikalinga toliau tęsti detalių gamybos procesą, tai reikš, kad tęsiama ūkinė – komercinė veikla. Veikla bus tęsiama ir tuo atveju, jei administratorius apie sutarties nutraukimą nepranešė, nes Teismo vertinimu, tai turi būti padaryti aiškiai ir nedviprasmiškai. Taigi, jeigu administratorius apie sutarties nutraukimą nepranešė per numatytą terminą, sutartys vykdomos toliau laikantis bendrųjų sutarčių vykdymą reglamentuojančių teisės normų, ir už netinkamą sutarties vykdymą ar esminį pažeidimą kita pusė turi teisę sutartį nutraukti.

Aptarus tai, kad nereikėtų nutraukti sutarčių, kuriose bankrutuojanti įmonė yra kreditorius, reikėtų aptarti ir tai, kas būna, kai bankroto administratorius vis tik tokią sutartį nutraukia. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bankrutuojančios įmonės apeliacinį skundą, byloje, kurioje bankroto administratorius, bankrutuojančios įmonės vardu, prašė iš fizinio asmens, įmonės skolininko, priteisti skolą ir palūkanas. Bankroto administratorius nurodė, kad buvo sudaryta paskolos sutartis, po bankroto bylos iškėlimo, jis nutarė sutartį nutraukti, kelis kartus siuntė atsakovui pranešimus, tačiau šis jų neatsiėmė. Pirmos instancijos teismas ieškinį atmetė, nurodydamas, kad ,,sutartis gali būti nutraukta, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas (1 d.), arba joje numatytais atvejais (5 d.) <...> Įvertinęs ieškovės argumentus dėl paskolos sutarties pasibaigimo (nutraukimo) ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 4 punkto pagrindu, teismas nurodė, jog paskolos sutartis yra įvykdyta (CK 6.870 str. 2 d.), be to, tai yra sutartis, iš kurios kyla bankrutuojančios įmonės reikalavimo teisės. Todėl pagrindo paskolos sutartį laikyti pasibaigusia ir nutrauktina pagal ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 4 punkto nuostatas teismas nenustatė."[56] Taip pat nebuvo pasibaigęs skolos grąžinimo terminas. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su minėta teismo pozicija ir papildomai nurodė, kad ,,tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į įmonės kreditorių interesus, ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 4 punkto nuostatos galėtų tapti savarankišku teisiniu pagrindu ir aiškiai nenaudingų sutarčių, kuriose bankrutuojanti įmonė yra kreditorius, nutraukimui prieš terminą, tačiau antrosios sutarties šalies interesų apsauga tokiu atveju suponuoja teisminių procedūrų dėl sutarties nutraukimo taikymą, įrodinėjant esminį sutarties pažeidimą pagal CK 6.217 straipsnio 1 dalį. Kaip matyti iš bylos medžiagos, atsakovas nagrinėjamoje byloje nėra aktyvus – neteikė savo pozicijos dėl ieškinyje ir apeliaciniame skunde suformuotų reikalavimų, tačiau tai nepaneigia jo teisės į sudarytos sutarties vykdymą joje nustatytomis sąlygomis."[57] Taip pat teismas pabrėžė, kad sutartimi numatytos 15 proc. dydžio metinės palūkanos, kurios pabrėžtina, dėl to kad įmonei iškelta bankroto byla, nėra nustojamos skaičiuoti, yra pakankamai palankios ir reikalingos bankrutuojančiai įmonei. Taip pat nėra

[56] "Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-578-464/2016," Infolex, https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1343541

[57] *Ibid.*

duomenų apie sutarties netinkamą vykdymą, apeliantė neįrodė sutarties nenaudingumo, todėl jos skundas buvo atmestas, pirmos instancijos nutartis palikta nepakeista. Taigi, šiuo atveju, teismas buvo aktyvus ir visapusiškai atsižvelgė į ginčo situaciją, bei patvirtino, kad sutartims, pagal kurias bankrutuojanti įmonė yra kreditorius taikoma išimtis, ir jos neturėtų būti nutrauktos, tačiau, sutarties naudingumas vis tiek yra vertinamas.

Be iki bankroto bylos iškėlimo, jau sudarytų sutarčių tęsimo, bankrutuojanti įmonė gali sudaryti ir naujas sutartis, reikalingas ūkinei – komercinei veiklai vykdyti, pavyzdžiui nuomos sutartis, elektros tiekimo, vandens tiekimo, prekių ir žaliavų tiekimo, patalpų saugojimo ir kitas. Pabrėžtina, kad naudingumo kriterijus svarbus ir šiais atvejais. Taip pat reikia pabrėžti, kad nuspręsti dėl sutarčių vykdymo yra pavesta bankroto administratoriui, tačiau (3) dėl naujų sutarčių sudarymo sprendžia kreditorių susirinkimas. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bylą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo panaikinimo. Kreditorių susirinkimas priėmė nutarimą, išnuomoti kai kurias bankrutuojančios įmonės patalpas ir įrangą, bei perleisti nuomininkui įmonės darbuotojus, t. y. sudaryti naujas sutartis dėl ūkinės - komercinės veiklos. Toks sprendimas buvo priimtas, atsižvelgiant į tai, kad įmonei yra naudingiau veikiantį verslą perduoti nuomos pagrindais kažkam kitam ir iš to gauti pajamų, negu nesėkmingai bandyti vykdyti veiklą patiems. Pakartotina, kad nuoma, šiuo atveju verslo nuoma, yra laikoma ūkine – komercine veikla. Apeliantas nurodė, kad bankrutuojančios įmonės verslas buvo išskaidytas, kas įmonei yra nenaudinga, naudingiau būtų tęsti verslą, kaip vientisą, veikiantį vienetą, taip pat pabrėžė, kad nuomos sutartis sudaryta su įmone, kuri yra susijusi su bankrutuojančios įmonės kreditoriais, tačiau verslo išskaidymo fakto jokiais įrodymais nepagrindė. Teismas nurodė, kad: „teismo, atliekančio įstatymais nustatyto pobūdžio bankroto proceso kontrolę vaidmuo ginčuose dėl bankrutuojančios įmonės kreditorių susirinkimo ar kreditorių komiteto sprendimų dėl turto realizavimo ar nuomos, kaip ūkinės veiklos iš esmės nėra nukreiptas į skundžiamo kreditorių susirinkimo nutarimo ekonominio pagrįstumo ir naudingumo vertinimą, nes būtent įmonės kreditoriai, veikdami kaip *bonus pater familias*, yra suinteresuoti savo reikalavimų patenkinimu ir į šį tikslą nukreiptų sprendimų priėmimu,"[58] kas rodo ne tik bankroto administratoriaus, bet ir kreditorių susirinkimo, kaip organo, kuris vertina sudaromų naujų sutarčių ir sandorių naudingumą, vaidmenį, kadangi teismas sandorių naudigumo jau nevertina, nebent jie būtų akivaizdžiai nenaudingi, dėl ko teismas konstatavo, kad: „panaikinti kreditorių (nagrinėjamu atveju – kreditorių komiteto) priimtą nutarimą būtų reikalinga tik tuomet, kai toks nutarimas akivaizdžiai prieštarautų ekonominei logikai, būtų aiškiai neprotingas ir negalėtų būti pateisintas jokiais racionaliais motyvais ar būtų nesąžiningas."[59] Tačiau buvo

[58] "Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-352-302/2016," Infolex, https://www.infolex.lt/tp/1220809

[59] *Ibid.*

įrodyta, kad įmonei sandoris naudingas, pateikiant bankroto administratoriaus paskaičiavimus dėl galimų ir esamų išlaidų ir pajamų, o tai, kad sutartis buvo sudaryta su susijusiais asmenimis neturi įtakos ir nesudaro pagrindo pripažinti nuomos sandorį, kurio nedraudžia įstatymai, neteisėtu. Galima daryti pagrįstą išvadą, kad spręsti dėl naujai sudaromų sutarčių, reikalingų įmonės ūkinei – komercinei veiklai, naudingumo pavesta kreditorių susirinkimui, kurio nutarimai gali būti naikinami tik jiems esant akivaizdžiai nenaudingais, kas reikštų ir pačios sutarties nenaudingumą. Tačiau, naudingumo kriterijų kiekvienas kreditorius supranta iš savo perspektyvos, dėl ko gali kilti klausimų ir nesutarimų, kaip ir minėtu atveju. Taip pat, darbo autorė norėtų pabrėžti, kad verslo, kaip vieno veikiančio verslo vieneto pardavimas yra patraukli galimybė, skatinanti tęsti ūkinę – komercinę veiklą, siekiu parduoti visą verslą ar jo dalį. Tačiau, esant dabar galiojančiam reglamentavimui, tokios galimybės tarsi ir nėra, kadangi Įmonių bankroto įstatymas to nereglamentuoja, o pagal Civilinio kodekso normas reglamentuojančias įmonės pirkimą – pardavimą, pirkėjas perima visas įmonės skolas, kas bankroto atveju negali būti taikoma, be to, Civilinio kodekso 6.410 straipsnyje nustatyta, kad šeštos knygos 4 dalies 23 skyriaus 9 skirsnio normos, reglamentuojančios įmonės pirkimą–pardavimą, netaikomos tais atvejais, kai parduodamas įkeistas įmonės turtas, taip pat kai įmonės turtą parduoda jos administratorius ar teismo antstolis.[60] Taigi, sudarant naujas sutartis, ypatingai nuomos sutartis, naudingumo kriterijus yra labai svarbus, atsižvelgiant į veikiančio verslo nuomą, kaip alternatyvą įmonės pardavimui. Tačiau ateityje, siūlytina bankrutuojančio verslo pardavimo galimybę įtvirtinti tiek Įmonių bankroto įstatyme, tiek Civiliniame kodekse, kadangi tai sudarytų galimybes veiklos tęsima laikyti patraukliu būdu greitai ir už tinkamą kainą parduoti visą verslą užuot viską parduodant atskirai.

Paminėtina ir prieš tai cituotas dvi nutartis, tarsi apjungianti ir apibendrinanti byla, nagrinėta Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 18 d. kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl kreditorių susirinkimo nutarimo panaikinimo, kuris buvo priimtas vieno, balsų daugumą turinčio kreditoriaus sprendimu. Nutarimu, buvo nuspręsta uždrausti skrydžio simuliatoriaus, kuris įkeistas pagrindiniam kreditoriui, nuomą. Pareiškėja teigė, kad ji kaip trečios eilės kreditorė, yra suinteresuota ne tik turto kuo didesnės vertės išsaugojimu, tačiau ir kuo mažesnėmis administravimo išlaidomis, kadangi tokiu būdu didėja galimybė atgauti didesnę reikalavimo dalį, ir šio turto nuoma teikia pajamas, todėl sprendžiant dėl kreditorių nutarimo teisėtumo, pirmiausia turi būti įvertintas tokio sprendimo ekonominis naudingumas ir atitikimas kitų kreditorių interesams, nes Bankui (pagrindiniam kreditoriui, turinčiam balsų daugumą) nėra reikšminga, ar kitiems kreditoriams liks lėšų, kadangi jo reikalavimas bus tenkinamas pirmiau.[61] Bankas teigė, kad stimuliatoriaus naudojimas nekompensuoja jo nusidėvėjimo išlaidų, kai tuo tarpu apeliantė

[60] "Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas," *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
[61] *Supra note,* 9.

bandė įrodyti, kad eksperto išvados pagrindžia, kad stimuliatoriaus laikymas budėjimo rėžime padidina jo gedimų riziką, todėl naudingiau jį naudoti, nei rizikuoti gedimu. Teismas sprendė, kad apeliantė nuomos naudingumo neįrodė, kad administratoriaus pateikta ataskaita rodo turto nuomos visišką nepelningumą (pajamos sudaro 18 tūkst. Eur, išlaidos – 80 tūkst. Eur), todėl tai nėra naudinga nei įmonei, nei kreditoriams, taip pat jau pradėtas įmonės likvidavimo procesas. Dėl to skundas buvo atmestas, o kreditorių susirinkimo nutarimas paliktas galioti. Taigi, nepaisant to, kad kreditorių susirinkimo nutarimas buvo priimtas labiausiai suinteresuoto ir balsų daugumą turinčio kreditoriaus sprendimu, buvo atsižvelgta į galimos nuomos naudingumą įmonei ir padaryta išvada, kad toks ūkinės – komercinės veiklos tęsimas yra nenaudingas, ir nutarimo skundimu siekiama bankroto procedūrų vilkinimo, kas įrodo, kad naudingumas gali būti vertinamas skirtingai, žiūrint iš skirtingų kreditorių perspektyvos, kas sudaro pagrindą kreditorių nutarimų ginčijimui ir bankroto proceso vilkinimui, todėl manytina, kad ūkinės – komercinės veiklos tęsimas nors ir yra palankus įmonei ir kreditoriams būdas nepatirti galimų nuostolių iki turto pardavimo bei gauti papildomo pelno reikalavimų tenkinimui, jis geras tik teorijoje. Praktikoje, veiklos tęsimas dažnai tampa priežastimi proceso vilkinimui ar piktnaudžiavimui savo teisėmis.

Kaip jau žinoma, nuo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, bankrutuojančiai įmonei draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, sustabdomas netesybų ir palūkanų skaičiavimas. Tačiau, ar šios nuostatos taikomos, jeigu nutariama toliau vykdyti sutartį, susijusią su ūkine – komercine veikla? Įmonių bankroto įstatymas, numato, kad sutartims, sudarytoms po bankroto bylos iškėlimo, tokia apsauga jau netaikoma, tačiau nėra iki galo aišku, kokios nuostatos galioja tęsiamoms sutartims. Remiantis logika, *pacta sunt servanda* principu ir ir Įmonių bankroto įstatymo analize, darytina išvada, kad atsiskaitymų ribojimas ir netesybų bei palūkanų skaičiavimo stabdymas taikomas tik sutartims, kurias administratorius nusprendžia nutraukti ir netaikomas toliau vykdomoms sutartims, kadangi specialios bankrutuojančios įmonės apsaugos taisyklės gali būti taikomos tik siekiant nutraukti nenaudingas sutartis ir nedidinti skolų. Jeigu sutartis vykdoma toliau, darytina išvada, kad ji naudinga įmonei ir kreditoriams, todėl apsauga jai nereikalinga. Taip pat, bankroto administratorius rinkdamasis tęsti sutartį įvertina jos naudingumą, taip pat galimybę bankrutuojančiai įmonei ją vykdyti. Todėl, sutartis, kurios įmonė būtų nepajėgi įvykdyti, automatiškai būtų jai nenaudinga ir netęsiama. Taipogi, išsaugomas sutarties šalių lygiateisiškumas ir sutartis toliau tęsiama remiantis bendraisiais sutarčių vykdymo pagrindais. Autorės nuomone, tai nėra pakankamai aiškiai reglamentuota, reikalaujanti teismų praktikos ir sisteminės teisės normų analizės, todėl Įmonių bankroto įstatymo nuostatos turėtų būti patikslintos, nustatant, kad palūkanų ir delspinigių skaičiavimas nutraukiamas tik sutarčių, kurias bankroto administratorius nusprendžia netęsti, atžvilgiu.

Sutarčių tęsimas, remiantis naudingumo įmonei ir jos kreditoriais kriterijumi, yra bankroto administratoriaus diskrecija. Tačiau, tokios diskrecijos teisės jis neturi kalbant apie naujų sutarčių sudarymą, ypatingai tų, kurios yra susijusios su ūkinės – komercinės veiklos tęsimu. Šiuo atveju, kokias naujas sutartis sudaryti yra kreditorių susirinkimo kompetencija. Administratorius, manydamas, kad tam tikros sutarties sudarymas yra reikalingas ūkinės – komercinės veiklos vykdymui, gali ir turi šaukti kreditorių susirinkimą ir jam pristatyti savo siūlymą. Susirinkimui tokį siūlymą patvirtinus, bankroto administratorius gautų leidimą ir nurodymą sutarčiai sudaryti. Priešingu atveju sutartis liktų nesudaryta, arba matydamas, kad kreditorių susirinkimo nutarimas aiškiai prieštarauja ekonominei logikai, tokį nutarimą galėtų ginčyti bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Kita vertus, jeigu, bankroto administratorius nusprendė tęsti ūkinę – komercinę veiklą, tačiau užtruko kreditorių reikalavimų tvirtinimas, kas reiškia, kad nėra galimybės sušaukti pirmojo kreditorių susirinkimo, bet administratorius mano, kad ūkinės – komercinės tęsimui yra būtinas tam tikrų sutarčių sudarymas, be kurio veiklos tęsti neįmanoma, o veiklos nutraukimas būtų nuostolingas, jis gali savo rizika tas sutartis sudaryti, tačiau pirmajam kreditorių susirinkimui teikiant veiklos ataskaitą, bus privaloma pakankamai motyvuotai pagrįsti tų sutarčių sudarymo reikalingumą ir gauti kreditorių pritarimą. Tokia situacija galėtų susidaryti, pavyzdžiui, jeigu įmonė dalyvavo viešame konkurse dėl daugiabučio namo statybos, jį laimėjo, ir iškart po to, jai buvo iškelta bankroto byla. Įvertinęs statybų pelningumą, bankroto administratorius galėtų nuspręsti užsiimti namo statyba, tačiau savaime aišku, vienas jis to padaryti negalėtų. Paprasčiausiais variantas būtų sudaryti subrangos sutartį, ir esant griežtoms konkurso sąlygoms dėl terminų, tai padaryti reikėtų greitai, todėl tikėtina, kad administratorius sutartį sudarytų ir be kreditorių susirinkimo pritarimo. Taigi, nors faktiškai, sprendimui dėl naujų sutarčių sudarymo, reikalingas kreditorių susirinkimo pritarimas, administratorius, kaip bankrutuojančios įmonės veiklai vadovaujantis žmogus, gali priimti sprendimus, rizikuoti kreditorių nepritarimu ir tas sutartis sudaryti. Tačiau, ar kreditorių susirinkimas tas sutartis ir dėl jų sudarymo patirtas išlaidas pripažins, priklauso nuo to, ar administratorius jas pakankamai, pagrįs, motyvuos ir įrodys jų reikalingumą bei išlaidų dydžių pagrįstumą. Anksčiau minėtoje byloje Nr. B2-1100-440/2014 administratoriui to padaryti nepavyko, teismas sprendė, kad jis nepateikė pakankamai įrodymų pagrindžiančių ekspertų reikalingumą, objekto saugojimo išlaidų dydžio pagrįstumą ir kita. Teismas vertino, kad kadangi kreditorių susirinkimas nepritarė fizinės apsaugos sutarties su trečiaisiais asmenimis sudarymui, administratorius nepagrįstai reikalauja skirti lėšas šių asmenų paslaugų apmokėjimui ir reikalavimus šioje dalyje atmetė.[62] Taigi, ne visi administratoriaus sudaryti sandoriai ir ne visos tam reikalingos lėšos bus patvirtintos kreditorių susirinkime, kas

[62] *Supra note,* 31.

leidžia daryti išvadą, kad bankroto administratorius prieš priimdamas sprendimus dėl naujų sutarčių sudarymo privalo ypatingai gerai apgalvoti ar jų tikrai reikia, ir kaip tokį reikalingumą jis pagrįs kreditorių susirinkimui ar teismui jei to prireiks.

(4) Nesvarbu, ar sutartis sudaryta su kreditorių susirinkimo pritarimu ar be jo, administratoriui jas sudarant savo sprendimu ir rizika, jas sudaryti gali būti sunku. Verslo logika sako, kad sudaryti sutartį su bankrutuojančia įmone yra rizikinga, nors įmonė, kuriai iškeltas bankrotas, naujuose teisiniuose santykiuose ir nėra niekaip apsaugota ar jos padėtis kažkuo išskirtinė. Vis gi, nėra jokių garantijų, kad ji bus pajėgi vykdyti savo prievoles. Todėl dažnai sunku rasti tinkamą subjektą sutarties sudarymui, o sutarties sąlygos bankrutuojančiai įmonei dažnai būna griežtesnės, palyginus su sąlygomis taikomomis finansinių sunkumų neturinčioms įmonėms. Taigi, bankrutuojančiai įmonei, siekiančiai tęsti ūkinę – komercinę veiklą, naujų sutarčių sudarymas dažnai gali tapti iššūkiu, bei kelti didelių nepatogumų dėl nepalankių sutarties sąlygų. Gaila, bet įmonių bankroto įstatymas, šiuo atveju suteikdamas galimybę įmonei tęsti ūkinę – komercinę veiklą, nesuteikia jos apsaugos, atsižvelgiant į naujai sudaromus sandorius. Tiesa tokios apsaugos suteikimas bet kokia forma, dar labiau ribotų galimybes sudaryti sutartis kiek įmanoma palankesnėmis sąlygomis, kadangi joks subjektas nenorėtų rizikuoti ir sudaryti sandorio su šalimi, kuri yra ne tik prastoje finansinėje padėtyje, bet ir ginama įstatymo. Vien jau įmonės teisinis statusas sakantis, kad įmonė yra bankrutuojanti yra pakankamas kriterijus kitoms įmonėms, ar fiziniams asmenims, su kuriais įmonė nori sudaryti sutartis, būti atsargiems. Dažnai tai veikia tarsi raudonas signalas sutarčių sudarymui. Kita vertus, gal reikėtų ginti ne bankrutuojančią įmonę, o asmenis su kuriais ji siekia sudaryti sandorius? Pavyzdžiui Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Bankroto kodeksas leidžia kitai sandorio šaliai, tiekusiai prekes, ir sužinojusiai, kad įmonė bankrutuoja, per 45 d. nuo bankroto procedūrų pradžios, t. y. nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, pateikti įmonei pretenziją dėl prekių, kuria prašoma tas prekes grąžinti.[63] Ši nuostata galioja tiek tuo atveju kai sandoris sudarytas prieš įmonei iškeliant bankroto bylą, tiek po iškėlimo, vienintelė sąlyga yra 45 d. terminas. Taip pat žinoma svarbu ir tai, kad bankrutuojanti įmonė už prekes neatsiskaitė. Kitas tinkamas pavyzdys būtų Vokietijoje įtvirtintas naujųjų kreditorių prioritetas prieš senuosius, kuris reiškia, kad kreditoriai, kurie atsirado po bankroto bylos iškėlimo, turi pirmenybės teisę į išlaidų atlyginimą iš bankrutuojančios įmonės administravimo išlaidų. Tokiu būtų sukuriamas teisinis tikrumas, didinama veiklos tęstinumo galimybė. Taigi, tam tikrų saugiklių įtvirtinimas, leistų asmenims, sudarantiems sutartis su bankrutuojančia įmone, jaustis saugesniems.

[63] Robert A. Cox Jr. “My customer is bankrupt? But we just shipped them goods!." Inside Counsel, Syndigate Media Inc., Legal Source, EBSCOhost, 2015 birželio 2 d., http://web.b.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/detail/detail?vid=8&sid=7c95bb80-58f3-4cdd-acf4-1e51a7168981%40sessionmgr101&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=103066955&db=lgs

Taigi, sutarčių, sudarytų iki bankroto bylos iškėlimo, kurių įvykdymo terminas dar nesuėjo, tęsimas yra bankroto administratoriaus diskrecijos teisė, kuria jis naudojasi atsižvelgdamas į sutarties naudingumą tiek pačiai įmonei, tiek kreditoriams, bet tuo pačių stengdamasis nepažeisti kitos sandorio šalies teisėtų interesų ir taip išlaikyti sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą. Tokia taisyklė yra įtvirtinta per teismų praktiką Sutarčių nutraukimui, Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 4 p. sukuria palankias sąlygas, sutarčių tęsimui sąlygos taip pat pakankamai geros, viskas ko reikia, yra administratoriaus teisinis ir ekonominis naudingumo vertinimas, tačiau yra ne iki galo aiškus naudingumo kriterijaus išpildymas, kas yra paaiškinama teismų praktikoje. Tačiau, naujų sutarčių sudarymas yra teisiškai ir faktiškai apsunkintas, kadangi bankrutuojanti įmonė teisiniu požiūriu, kaip viena iš sutarties šalių, niekuo nesiskiria, t. y. ji per bankroto administratorių yra laisva sudaryti sutartis ir jai nėra taikomos jokios apsaugos vien dėl to, kad ji yra bankrutuojanti, t. y. jai gali būti skaičiuojamos palūkanos, delspinigiai ir taikomos visos kitos reikalavimo užtikrinimo priemonės, tačiau ekonominiu požiūriu, su bankrutuojančia įmone sudarinėti sutartis yra rizikinga, todėl verslo subjektai tą daro nenoriai, kas gali sudaryti sąlygas griežtesniems sutarties sudarymo reikalavimams, todėl, manytina esant reikalinga įstatymiškai įtvirtinti garantijas, asmenims, sudarantiems sutartis su bankrutuojančia įmone.

2.2. Darbo sutartys įmonės ūkinės – komercinės veiklos tęsimo procese

Šiame poskyryje kalbėsime apie naujų darbo sutarčių su darymą, su darbuotojais reikalingais ūkinei - komercinei veiklai, (1) darbuotojų pasirinkime ir samdyme kylančias problemas, bei aptarsime (2) galimybę išvengti darbuotojų atleidimo, remiantis Prancūzijos pavyzdžiu.

Bankroto bylos įmonei iškėlimas ir bankrotas apskritai, turi daugybę neigiamų padarinių. Vienas iš tokių – darbo sutarčių su darbuotojais nutraukimas. Iškėlus įmonei bankroto bylą, visi įmonės darbuotojai atsiduria nepavydėtinoje padėtyje, kadangi, įmonei nebevadovauja jiems žinomi įmonės vadovai, veiklą perima nepažįstamas asmuo – bankroto administratorius, įmonės veikla tampa nukreipta visų procesų užbaigimui ir įmonės likvidavimui. Kaip jau minėta anksčiau, nuo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo, bankroto administratorius, remdamasis Įmonių bankroto įstatymo 19 str. per 3 darbo dienas raštu įspėja visus įmonės darbuotojus apie būsimą darbo sutarties nutraukimą ir per 15 darbo dienų nuo tokio įspėjimo nutraukia su jais darbo sutartis.[64] Taip pat per 3 darbo dienas, administratorius privalo pranešti teritorinei darbo biržai,

[64] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note*, 1.

apie planuojamą darbuotojų atleidimą. Pastebėtina, kad anksčiau galiojęs Darbo kodeksas numatė, kad darbo sutarčių nutraukimas, kai darbdavys bankrutuoja, atliekamas Įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka ir terminais, t. y. Įmonių bankroto įstatymas turėjo prioritetą. Naujojo Darbo kodekso 62 str. perkelia Įmonių bankroto įstatymo 19 str. nuostatas ir jas atkartoja. Tačiau, Įmonių bankroto įstatymas ir toliau yra specialusis įstatymas Darbo kodekso atžvilgiu, tai įrodo Nemokumo valdymo tarnybos išaiškinimas „Dėl bankroto administratoriaus pareigos darbdavio bankroto atveju nutraukti darbo sutartis su nėščiosiomis moterimis, esančiomis jų nėštumo ir gimdymo atostogose bei darbuotojais, auginančiais vaikus iki 3 metų, taip pat dėl terminų skaičiavimo, atleidžiant darbuotojus", kuriame nurodoma, kad Įmonių bankroto įstatyme nėra draudimo nutraukti darbo sutartis su nėščiosiomis moterimis, esančiomis jų nėštumo ir gimdymo atostogose bei darbuotojais, auginančiais vaikus iki 3 metų, todėl administratorius darbo sutartis privalo nutraukti su visais be išimties darbuotojais.[65] Taigi, išvada viena - nei bankroto administratorius, nei darbuotojai neturi kitokio pasirinkimo, ar kitokio kelio. Darbuotojui tai reiškia darbo netekimą, naujo darbo paieškas, stresą ir neužtikrintumą. Dėl šios priežasties, darbo santykių nutraukimas yra viena iš opiausių įmonės bankroto pasekmių. Todėl įmonės darbuotojai tampa bankrutuojančios įmonės kreditoriais, kurių reikalavimai, kylantys iš darbo santykių yra tenkinami pirmąja eile, kadangi jiems priklauso ne tik darbo užmokestis, kompensacija už nepanaudotas atostogas, tačiau ir dviejų mėnesių vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka. Tačiau, turint omenyje kad darbo netenka didelės grupės žmonių, tai yra didelė problema ir skaudi bankroto pasekmė, todėl užuot orientuojantis į darbo sutarčių greitą nutraukimą, ir kuriant sistemas, kaip darbuotojams išmokėti jiems priklausantį darbo užmokestį ir kitas sumas, įstatymo leidėjas turėtų koncentruotis į darbo santykių išsaugojimą, bankroto procedūrų ir koncepcijos keitimą.

Vis gi, šio darbo kontekste, kol kas labiau svarbu aptarti tai, kad bankrutuojanti įmonė, atstovaujama bankroto administratoriaus, turi (1) teisę sudaryti naujas darbo sutartis, su darbuotojais, kurie yra reikalingi bankroto procedūroms užbaigti, ar ūkinei – komercinei veiklai tęsti. Toks reglamentavimas yra gana logiškas, kadangi bankroto administratorius yra atsakingas už daugybę atliekamų funkcijų, bankroto procesas tęsiasi vidutiniškai du metus, taip pat bankroto administratorius dažnai administruoja ne vieną įmonę tuo pačiu metu, todėl dauguma atvejų yra nepajėgus, visas procedūras atlikti pats, taip pat administratorius ne visada turi atitinkamų žinių ir

[65] Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos 2017 kovo 24 d. išaiškinimas "Dėl bankroto administratoriaus pareigos darbdavio bankroto atveju nutraukti darbo sutartis su nėščiosiomis moterimis, esančiomis jų nėštumo ir gimdymo atostogose bei darbuotojais, auginančiais vaikus iki 3 metų, taip pat dėl terminų skaičiavimo, atleidžiant darbuotojus", http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/Teiss-akt-aikinimai/Nemokumas/Metodin+informacija+dl+darbuotoj+atleidimov2.pdf

patyrimo, reikalingų specifiniams darbams atlikti. Tiesa, terminuotų, laikinų sutarčių sudarymas, negali būti laikomas pakankamu siekiu išsaugoti darbo santykius bankroto procese.

Tokiais samdomais darbuotojais, su kuriais administratorius gali sudaryti terminuotas darbo sutartis, gali būti, pavyzdžiui, buhalteris, teisininkas, vadybininkas ir bet koks kitas darbuotojas, kurio administratorius manymu, reikia įmonei, sėkmingai užbaigti bankroto procedūras. Tai gali būti ir jau įmonėje dirbę darbuotojai, kas yra rekomenduotina, kadangi jie jau susipažinę su įmonės veikla, taip pat tai prailgina jų darbo įmonėje laikotarpį, nutolina gręsiančią bedarbystę. Tai taip pat gali būti ir nauji darbuotojai, kurių bankroto administratorius ieškos pats. Tiesa, su šiais darbuotojais, kaip jau minėta, yra sudaromos terminuotos sutartys, kurios pasibaigia nei vėliau, kaip iki įmonės likvidavimo, o dažniausiai nustatoma sąlyga – iki kreditorių susirinkimo nutarimo dėl šios sutarties nutraukimo. Reikalingų darbuotojų sąrašą sudaro bankroto administratorius, tačiau jų skaičių ir pareigybes tvirtina kreditorių susirinkimas. Gavęs kreditorių susirinkimo nutarimą, dėl darbuotojų sąrašo ir pareigybių patvirtinimo, administratorius įgauna teisę, sudaryti su jais terminuotas darbo sutartis. Tiesa, jeigu iki pirmojo kreditorių susirinkimo egzistuoja neatidėliotinas būtinumas tam tikriems darbuotojams atlikti reikalingas funkcijas, bankroto administratorius gali nelaukti kreditorių susirinkimo pritarimo ir darbo sutartis su jais sudaryti nedelsiant. Manytina, kad kreditorių susirinkimas neabejotinam reikalingumui turėtų pritarti ir patvirtinti tokius bankroto administratoriaus veiksmus. Tiesa, Kauno apygardos teismas nurodė, kad buhalterinės apskaitos tvarkymas bankrutuojančiai įmonei yra privalomas, ir to užtikrinimas yra viena iš administratoriaus pareigų. Buhalterinės apskaitos tvarkymas yra specifinių žinių reikalaujanti sritis, kuri įmonei reikalinga neatidėliotinai, todėl bankroto administratorius turi teisę ne tik be atskiro kreditorių susirinkimo nutarimo sudaryti sutartį su buhaltere, bet ir savo nuožiūra keisti buhalterines paslaugas teikiantį asmenį, kaip nurodė teismas ,,administratorius, įgyvendindamas aukščiau nurodytą pareigą, atsižvelgdamas į bankroto bylos tikslą ir vyraujantį viešąjį interesą, turėjo savarankišką teisę spręsti dėl buhalterines paslaugas teikiančio subjekto keitimo, t. y. sudaryti sutartį dėl buhalterinių paslaugų teikimo ir teikti kreditorių komitetui svarstyti dėl darbo sutarčių, tame tarpe ir su vyr. buhaltere, nutraukimo.”[66] Tačiau administratorius visais atvejais turi atsakingai įvertinti, tai kiek ir kokių darbuotojų įmonei reikia efektyvioms bankroto procedūroms atlikti. Tiek per didelis tiek per mažas darbuotojų skaičius gali nulemti kreditorių reikalavimų tenkinimo sumažėjimą, kadangi darbuotojams atlyginimai yra mokami iš bankrutuojančios įmonės lėšų, t. y. iš kreditorių reikalavimų tenkinimui skirtų lėšų. Minėtoje nutartyje, teismas pripažino nepagrįstu atleistos buhalterės teiginį, kad ją atleidžiant buvo pažeisti bankrutuojančios įmonės ir kreditorių interesai, kadangi nauja

[66] “Kauno apygardos teismo 2016 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1568-601/2014,” Infolex, http://www.infolex.lt/tp/1345112

buhalterines paslaugas teikianti įmonė už savo paslaugas prašo mažesnio darbo užmokesčio, kas bankrutuojančiai įmonei ir jos kreditoriams kaip tik yra naudinga.[67]

Pastebėtina, kad per didelis darbuotojų skaičius reikš per daug lėšų jų darbo užmokesčiui, per mažas darbuotojų skaičius, gali atsiliepti tiek ūkinei – komercinei veiklai, tiek turto apsaugai ir pan., kas taip pat dažniausiai gali reikšti nuostolį įmonei. Taip pat svarbu įvertinti ir darbuotojų kandidatūrą bei jiems planuojamą mokėti darbo užmokestį. Anksčiau minėta, kad teigiamai vertintinas atvejis, kai administratorius samdo buvusius bankrutuojančios įmonės darbuotojus, tačiau jeigu samdomas buvęs įmonės vadovas ir akcininkas, gali kilti pagrįstų klausimų. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bylą dėl darbo sutarties pripažinimo neteisėta nuo jos sudarymo momento ir išmokėto darbo užmokesčio išieškojimo. Ginčas kilo todėl, kad iškėlus įmonei bankroto bylą, administratorius iki pirmojo kreditorių susirinkimo kreipėsi į teismą dėl administravimo išlaidų sąmatos patvirtinimo, ūkvedžio pareigybės patvirtinimo bei jo darbo užmokesčio nustatymo. Teismas patvirtino administratoriaus prašomą pareigybę, administravimo išlaidas ir ūkvedžio darbo užmokestį, kuris sudarė 2 118,64 Lt. Į ūkvedžio pareigas buvo priimtas buvęs įmonės vadovas ir akcininkas, remiantis tuo, kad jis puikiai išmano apie vienintelį bankrutuojančios įmonės turimą didelės vertės turtą – daugiabutį gyvenamąjį namą, kuris dar nebaigtas statyti ir nėra įteisintas pagal teisės aktų reikalavimus. Vėliau, bankroto administratorius pakartotinai kreipėsi į teismą prašydamas patvirtinti keičiamą ūkvedžio – vadybininko pareigybę, su jai nustatomu 5 800 Lt darbo užmokesčiu. Teismas prašymą tenkino, todėl darbo sutartis buvo atitinkamai pakeista. Po darbo sutarties nutraukimo, darbuotojas kreipėsi į teismą prašydamas jam priteisti neišmokėtą darbo užmokestį, kompensaciją už nepanaudotas atostogas ir kitas susijusias sumas, kurios iš viso sudarė 42 048,86 Lt. Laikotarpiu po darbo sutarties nutraukimo administratorius buvo atstatydintas, paskirtas kitas bankroto administratorius. Naujasis administratorius pateikė priešieškinį, prašydamas darbo sutartį pripažinti neteisėtai sudaryta nuo jos sudarymo momento, priteisti išmokėta darbo užmokestį. Pirmos instancijos teismas ieškinį atmetė, priešieškinį patenkino. Apeliacinės instancijos teismas išsamiai išnagrinėjo visas bylai reikšmingas aplinkybes ir sprendė, kad „ neturi pagrindo nesutikti su apeliantais, kad joks įstatymas iš esmės nedraudžia bankrutuojančiai įmonei tiek tęsti ūkinę - komercinę veiklą, tiek priimti į darbą darbuotojus *inter alia* buvusį bankrutuojančios įmonės vadovą ar akcininką (nagrinėjamu atveju – V. G.), jei tai reikalinga tęsiant tokio pobūdžio veiklą bankroto procese, užtikrinant bankrutuojančios įmonės bankroto procedūrų tinkamą įvykdymą, turto apsaugą ir pan. Tačiau pastebėtina, kad praktika, kuomet įdarbinami buvę įmonės vadovai, akcininkai, t. y. asmenys, kurių galimai netinkama veikla daugeliu atveju galėjo įtakoti įmonės bankrotą, paprastai

[67] *Supra note*, 66.

yra veikiau išimtinis atvejis, nes tokiais atvejais, be kita ko, tarp administratoriaus ir buvusio įmonės vadovo(akcininko) atsiradę santykiai gali turėti ne tik (ir ne tiek) teigiamos, bet ir žymiai didesnės neigiamos įtakos tiek realiai bankroto procedūrų eigai tiesiogiai, tiek jų skaidrumui kitų kreditorių akyse, varžyti administratoriaus nepriklausomumą ir objektyvumą."[68] Taigi, teismas įžvelgė tam tikrą interesų konfliktą, kad buvęs įmonės vadovas, nors ir tikrai išmano apie įmonės veiklą ir reikalingas procedūras, esant abejonėms dėl jo veiksmų iki bankroto bylos iškėlimo, tokio asmens kandidatūra nėra geriausias pasirinkimas. Juolab, buvo nustatyta aplinkybė, kad buvęs vadovas skundė teismui administratoriaus kandidatūrą, tačiau vėliau skundą atsiėmė ir netrukus po to, su juo buvo sudaryta darbo sutartis, su nepagrįstai dideliu darbo užmokesčius, kas nors ir nesuteikia tvirto pagrindo, bet sudaro pagrįstą prielaidą manyti, kad tarp administratoriaus ir buvusio įmonės vadovo ir akcininko egzistuoja tam tikras susitarimas. Taigi, teismas atliko ir faktinių aplinkybių buvusių iki darbo sutarties sudarymo, analizę bei vertinimą. Visų aplinkybių kontekste, teismas nusprendė, kad „bylos aplinkybių visuma neleidžia spręsti, nei kad darbo sutartis apskritai buvo būtina bankroto procese, nei, juo labiau, kad ji būtinai turėjo būti sudaryta su V. G., ir leidžia manyti, kad jos paslėptas tikslas buvo, kaip ir nurodė priešieškinyje atsakovas, gauti iš įmonės kuo didesnes lėšas. <..> pasikeitus bankroto administratoriui samdyti nei vadybininką, nei ūkvedį bankroto procedūroms atlikti poreikio nebuvo, nors buvęs ir esamas bankroto administratorius veikė pradinėje bankroto eigos stadijoje <..> realaus poreikio įmonės bankroto proceso metu turėti atskirą darbuotoją, konkretaus turto administravimui (priežiūrai) nebuvo, kas savo ruožtu reiškia, kad administratoriaus buvo atliekami veiksmai, kurie nebuvo būtini bankroto procesui, tačiau didinantys administravimo procedūros sąnaudas"[69] Teismas atmesdamas ieškinį, taip pat pasisakė ir dėl nepagrįstai didelio darbo užmokesčio, kuris buvo didesnis už šalies vidutinį darbo užmokestį, todėl tai tapo dar viena papildoma aplinkybe, įrodančia neteisėtą darbo sutarties sudarymą, dėl piktavališko administratoriaus ir buvusio bankrutuojančios įmonės vadovo susitarimo. Ši byla, puikiai iliustruoja, kad bankroto procedūrų skaidrumui, bei kreditorių pasitikėjimui išlaikyti, ypatingai svarbus kiekvienas administratoriaus veiksmas, netgi darbuotojų, reikalingų ūkinei – komercinei veiklai tęsti priėmimas.

Darbo santykių svarba apskritai yra didelė, globalaus masto. Todėl bankroto procese tai jautri sfera, ir yra kritikuotinas esantis bankroto ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimo modelis, kadangi bet kuriuo atveju darbo santykiai vis tiek pasibaigs. Daugumoje šalių (Jungtinės Amerikos Valstijos, Jungtinė Karalystė, Prancūzija) yra siekiama išsaugoti darbo vietas. Tai daryti palengvina kitoks nei Lietuvoje teisinis reguliavimas. (2) Panagrinėsime Prancūzijos modelį. Visų

[68] "Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-899/2014," Infolex, https://www.infolex.lt/tp/830386

[69] *Ibid.*

pirma, pastebėtina, kad pasaulyje egzistuoja dviejų tipų bankroto sistemos – orientuotos į kreditorių reikalavimų tenkinimą ir orientuotos į bankrutuojančios įmonės išsaugojimą.[70] Lietuva priskirtina pirmajam modeliui, kas vertintina neigiamai, kadangi didžioji dalis stipriųjų pasaulio valstybių palaipsniui yra perėjusios būtent prie antrojo modelio, t. y. jų bankroto politika yra orientuota į įmonės išsaugojimą, kas automatiškai lemia ir darbo vietų išsaugojimą. Prancūzijoje yra aktuali darbo vietų išsaugojimo ir kreditorių reikalavimų tenkinimo dilema. Visų pirma, svarbu pažymėti, kad Prancūzijoje egzistuoja kitoks ūkinės – komercinės veiklos tęsimo modelis ir supratimas. Ūkinė – komercinė veikla nėra siejama su laikinumu, siekiu padidinti kreditorių reikalavimų patenkinimo procentą. Komerciniam teismui yra pranešama, kad tam tikra įmonė turi didelių finansinių sunkumų, dėl ko įmonė yra stebima. Taigi, skatinama nelaukti visiško nemokumo, o imtis padėtį stebėti ir kontroliuoti kol dar nėra per vėlu. Nustačius, kad vis tik reikalinga pradėti bankroto procedūras, yra skiriamas administratorius, išrenkamas kreditorių atstovas ir paskiriamas profesionalus, vien bankroto bylas nagrinėjantis teisėjas. Po to kai administratorius surenka visus reikalingus duomenis ir pateikia juos teismui, teismas, o ne bankroto administratorius, kaip yra Lietuvoje, sprendžia kokį įmonės gelbėjimo būdą pasirinkti. Galimi variantai:

1. likvidavimas, kai ūkinė komercinė veikla nebėra vykdoma ir siekiama maksimaliai patenkinti kreditorių reikalavimus ir kuo greičiau įmonę likviduoti;
2. reorganizavimas arba restruktūrizavimas, kai siekiama įmonė atgaivinti, tokiu būdu išsaugant ir darbo vietas, bei sukuriant restruktūrizavimo planą;
3. viso verslo, kaip veikiančio verslo vieneto pardavimas, vėlgi išsaugant esančias darbo vietas.

Paskutiniai du būdai yra priskiriami prie veiklos tęsimo galimybių.[71] Šie būdai yra orientuoti į veiklos išsaugojimą bei kartu ir darbo vietų išsaugojimą. Taip pat dar kartą pabrėžtina, kad sprendimą priima teismas, nutartimi dėl bankroto bylos iškėlimo (žr. 2 pav.[72]). Kas lemia didesnį teismo vaidmenį bankroto procese, siekį tinkamai įvertinti ir išnagrinėti įmonės būklę bei priimti tinkamą sprendimą. Tokiu būtu yra ne tik palengvinama administratoriaus našta, bet ir sutrumpinamas pats bankroto procesas, išvengiama neteisėtų susitarimų, administratoriaus galimybių pasirinkti savo darbo pobūdį, mažinami kreditorių nesutarimai, na ir žinoma

[70] Inmaculada Aguiar-Díaz, María Victoria Ruiz-Mallorquí, "Causes and resolution of bankruptcy: The efficiency of the law," *The Spanish Review of Financial Economics,* 13, 2015 balandžio 1 d., http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2173126815000261

[71] Régis Blazya, et. al., "Employment preservation vs. creditors' repayment under bankruptcy law: The French dilemma?," *International Review of Law and Economics,* 31, 2011 kovo 2 d., 130, http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0144818811000202

[72] *Ibid.*

išsprendžiama darbuotojų atleidimo problema. Darbo autorės nuomone, tai gana geras būdas ir veikiantis metodas, siekiant suderinti kreditorių reikalavimų patenkinimą ir verslo išsaugojimą.

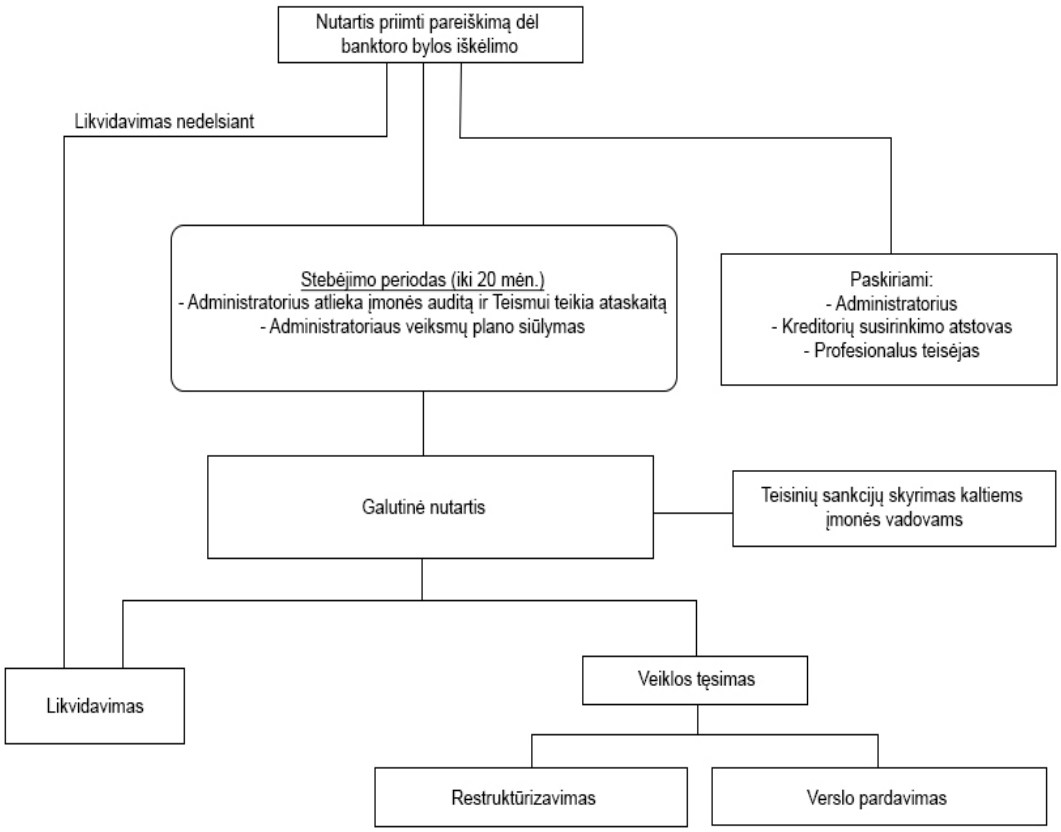

2 pav. Prancūzijos bankroto proceso schema

Taigi, teismas nusprendžia ne tik dėl įmonės užbaigimo būdo, bet tuo pačiu ir dėl darbuotojų likimo. Darbo sutartys yra nutraukiamos tik likvidavimo atveju, kitais atvejai nelieka administratoriaus pareigos nutraukti darbo sutartis su visais darbuotojais, taip pat sudaryti naujų sutarčių, su bankroto procedūrų vykdymui ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimo reikalingais darbuotojais. Savaime aišku, tai nereiškia, visiško darbo santykių nutraukimo nebuvimo. Atsižvelgiant į konkrečius įmonės poreikius bei tuometines finansines galimybes, darbuotojų skaičius gali būti mažinamas, tačiau tai yra geresnė alternatyva visiškam visų darbuotojų atleidimui. Taip pat, iki nutarties iškelti įmonei bankroto bylą priėmimo praeina nemažai laiko (iki 20 mėn.), kas užtikrina didesnį darbo santykių stabilumą, taip pat darbuotojai, turi galimybę patys spręsti dėl įmonės veiklos tolimesnio gyvavimo galimybių bei priimti sprendimą dėl naujo darbo paieškų ar likimo dirbti įmonėje, esant tokiai perspektyvai dėl reorganizavimo arba verslo pardavimo. R. Blazya ir kiti, straipsnyje ,,Darbo vietų išsaugojimas vs. kreditorių reikalavimų patenkinimą bankroto procese: Prancūziška dilema?" sprendžia klausimą kam yra ar turėtų būti taikomas prioritetas. Autoriai nurodo, kad Prancūzijai perėjus prie verslo išsaugojimo modelio,

pastebėta, kad bankrotas tapo pačio verslo ir darbo vietų išsaugojimo įrankiu, net jei tokiu būtu yra sumažinamas kreditorių reikalavimų tenkinimų procentas.[73]

Prancūzijos bankroto kodekso 1 str. yra išvardinti bankroto proceso prioritetai:

1. išsaugoti įmonę,
2. palaikyti įmonės operacijas ir darbo vietas,
3. patenkinti kreditorių reikalavimus.[74]

Iki 2014 metų restruktūrizavimo plano, kartu su darbuotoju skaičiumi ir pareigybėmis, teikimas ir tvirtinimas buvo tik nemokios įmonės ir teismo galioje, nuo 2014 metų, įstatymas buvo pakoreguotas ir suteikta šiek teisių ir kreditoriams siūlyti ir pritarti planui.[75] Tačiau nemokumo procedūrų esmė lieka ta pati – identifikuoti kompanijas, kurios patiria rimtų finansinių sunkumų ir siekti jas išsaugoti, tuo pačiu išsaugant ir darbo vietas. Tokiu būdu ir kreditorių reikalavimų tenkinimas tampa didesnis. Prieš tai minėto straipsnio autoriai pateikia tokią statistiką, dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo: tik 20 proc. reikalavimų yra patenkinama kai įmonė yra likviduojama, tokiu būdu nukenčia ir darbuotojai, kurie yra atleidžiami ir kreditoriai, kurie atgauna tik mažą dalį savo reikalavimų, tuo tarpu parduodant verslą, kaip veikiantį vienetą, kartu su darbuotojais, yra patenkinama net 42 proc. kreditorių reikalavimų, o darbuotojai išsaugo savo darbą kaip ir restruktūrizavimo atveju, kuris apskritai yra tinkamiausias būdas tiek darbuotojams tiek kreditoriams, kadangi jų reikalavimai patenkinami net 64 proc.[76] Taigi, veiklos tęsimas tampa įrankiu ne tik kreditorių reikalavimų tenkinimui, bet ir darbo vietų išsaugojimui, kas yra neabejotinas pliusas ir siekiamybė.

Apibendrinant skyrių, galima teigti, kad sutarčių vykdymo ir naujų sutarčių sudarymo institutas bankroto procese yra ne iki galo tiksliai ir aiškiai reglamentuotas. Kas sudaro problemas ir tęsiant bei sudarant naujas sutartis dėl ūkinės – komercinės veiklos. Neaišku, kokiais kriterijais remiantis bankroto administratorius turi nuspręsti dėl sutarčių nutraukimo ir tęsimo, taip pat nėra aišku, ar nuostata dėl delspinigių ir palūkanų skaičiavimo sustabdymo yra taikoma tik nutraukiamoms ar ir tęsiamoms sutartims. Visa tai išsprendė ir paaiškino teismai. Vertinant sutarčių tęstinumo klausimą, bankroto administratorius turi atsižvelgti į naudingumo kriterijų, kuris reiškia be kita ko, ir bankrutuojančios įmonės, kitos sandorio šalies bei visų kreditorių interesų derinimą, prioritetą teikiant naudingumui kreditorių reikalavimų tenkinimo prasme. Tačiau, problema kyla tame, kad kiekvienas kreditorius naudingumą vertina iš savo perspektyvus,

[73] Régis Blazya, et. al., *supra note*, 71.
[74] Régis Blazya, et. al., *supra note,* 71.
[75] "French bankruptcy law becomes more creditor-friendly," žiūrėta 2017 lapkričio 12 d., https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=c7c86efd-3998-40a7-aa22-25ddf40ce389
[76] Régis Blazya, et. al., *supra note,* 71.

kas sudaro sąlygas ginčams ir kreditorių nutarimų skundimui bei piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi kreditorių susirinkime, priimant sau naudingus sprendimus balsų dauguma.

Naujų sutarčių sudarymas siekiant efektyviai užbaigti bankroto procedūras, taip pat vykdyti ūkinę komercinę veiklą yra gana sudėtingas dėl pagrindinės priežasties, kitai sutarties šaliai nėra numatyta jokių papildomų garantijų, kad bankrutuojanti įmonė sugebės įvykdyti savo įsipareigojimus, todėl asmenys bijo rizikuoti, dėl šios priežasties siūlytina įtvirtinti naujųjų kreditorių prioritetą senųjų kreditorių atžvilgiu. Taip pat svarbu, kad tarp naujai sudaromų sutarčių patenka ir terminuotos darbo sutartys, sudaromos su įmonės ūkinei – komercinei veiklai vykdyti reikalingais darbuotojais. Darbuotojų sąrašą sudaro bankroto administratorius, tačiau tą jis turi daryti atsakingai ir vengti darbuotojų, galėjusių prisidėti prie įmonės bankroto, samdymo. Darbuotojų atveju, neigiamai vertintina tai, kad bet kuriuo atveju, darbo santykiai su bankrutuojančia įmone nutrūks. Tuo tarpu, dauguma pažangių valstybių, per kitokias verslo tęstinumo galimybes, išsprendžia klausimą dėl darbo santykių nutraukimo, skatina jų išsaugojimą, kas laikoma siektinu pavyzdžiu Lietuvai.

3. PAJAMŲ, GAUTŲ IŠ ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS, PASKIRSTYMAS

Bankrutuojanti įmonė turi teisę verstis ūkine komercine - veikla, jeigu ji mažina dėl bankroto patiriamus kreditorių nuostolius, ir iš šios veiklos gautas pajamas naudoti su šia veikla susijusioms išlaidoms.[77] Šiame skyriuje kalbėsime apie tai, kaip skirstomos iš ūkinės – komercinės veiklos gautos pajamos, taip pat aptarsime, ką daryti, jeigu pajamos mažesnės už išlaidas, t. y. ūkinės – komercinės veiklos tęsimas yra nuostolingas. Taigi, pirmiausia aptarsime kokiu būdu padengiamos administravimo išlaidos, kas joms priskiriama, kadangi (1) dažna problema tampa administravimo ir ūkinės komercinės veiklos išlaidų atskyrimas. Taip pat aptarsime (2) mokesčių ir kitų privalomųjų mokėjimų, atsiradusius iš ūkinės – komercinės veiklos, mokėjimo ypatybes remiantis teismų praktika, ir žinoma išnagrinėsime (3) senųjų ir naujųjų kreditorių tarpusavio santykį reikalavimų tenkinimo iš ūkinės - komercinės veiklos pelno kontekste. Aptariant visas problemas, pagrindinis dėmesys bus skiriamas senųjų ir naujųjų kreditorių konkurencijai, jų padėčiai, todėl, ypatingai svarbu aptarti ir atvejus, kai (4) pajamų, gaunamų iš ūkinės – komercinės veiklos nepakanka. Kadangi šie atvejai nėra pakankamai aiškiai reglamentuoti, juos aptarsime pagal išlaidų rūšis remiantis teismų praktika.

(1) Įmonių bankroto įstatymo 36 str.[78] numato, kad administravimo išlaidos yra apmokamos pirmiausia. Jos yra apmokamos iš visų rūšių bankrutuojančios įmonės lėšų. Minėtas straipsnis, taip pat numato, kokios išlaidos yra priskiriamos administravimo išlaidoms, t. y. tarsi nurodo jų priskirtinumą pagal kilmę arba administravimo išlaidoms pagal tai, ar jos kilo iš bankroto procedūroms atlikti būtinų veiksmų atlikimo, arba ūkinės – komercinės veiklos išlaidoms, pagal tai, ar šios išlaidos atsirado iš ūkinės – komercinės veiklos. Kitaip tariant, ūkinės – komercinės veiklos išlaidos administravimo išlaidoms nepriskiriamos ir tai yra gana griežta pozicija. Taigi, jau vien skaitant įstatymo nuostatas, akivaizdu, kad išlaidos skirtos ūkinei - komercinei veiklai tęsti, skiriasi nuo būtinų išlaidų bankroto procedūroms atlikti, kad tai yra dvi skirtingos galimų išlaidų rūšys bankrutuojančioje įmonėje. Todėl, savaime aišku, skiriasi ir tokios veiklos išlaidų bei pajamų paskirstymas. Minėto įmonių bankroto įstatymo straipsnio 3 dalis tiesiogiai įtvirtina, kad prie administravimo išlaidų nėra priskiriamos išlaidos susijusios su ūkinė – komercine veikla, išskyrus bankroto administratoriui mokamą atlyginimą už vadovavimą ūkinei – komercinei veiklai. Tai patvirtina ir Lietuvos apeliacinis teismas pasakydamas, kad „bankrutuojanti įmonė gali vystyti dviejų rūšių veiklą: administravimo veiklą, skirtą įmonės turto

[77] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.
[78] *Ibid.*

likvidavimui ir įmonės užbaigimui bei ūkinę komercinę veiklą, skirtą įmonės turto gausinimui.“[79] Todėl logiška, kad šios veiklos ir finansuojamos iš skirtingų šaltinių. Administravimo veikla finansuojama iš administravimo išlaidų, kurių dydį tvirtina kreditorių susirinkimas, ir kurios yra bendros visam bankroto procesui ir apima be kita ko ir administratoriaus atlyginimą, o ūkinės – komercinės veiklos išlaidos finansuojamos iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų.

Išsiaiškinus, kad bankrutuojanti įmonė, kuri tęsia ūkinę - komercinę veiklą, patiria dvi skirtingas išlaidų rūšis, kurios finansuojamos iš skirtingų šaltinių, turint, omenyje šio darbo kontekstą, svarbu išskirti, kokios yra pagrindinės ūkinės – komercinės veikos išlaidos, kurias reikia padengti iš šios veiklos gaunamų pajamų. Tai yra:

1. išlaidos administratoriaus atlyginimui;
2. mokesčiai, kiti privalomieji mokėjimai;
3. darbuotojų darbo užmokestis.

Na, o jeigu, apmokėjus visas ūkinės – komercinės veiklos išlaidas, lieka pelno, jis yra paskirstomas seniesiems kreditoriams, kurių reikalavimas yra patvirtintas, pagal kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę, nustatytą Įmonių bankroto įstatymo 35 str. Tačiau, apie tai bus kalbama vėliau, dabar reikėtų pradėti nuo **išlaidų skirtų administratoriaus atlyginimui**. Kaip jau minėta, bendras administravimo išlaidas, o tarp jų ir administratoriaus atlyginimo dydį nustato kreditorių susirinkimas, jis yra įrašomas paslaugų sutartyje, sudarytoje tarp bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo. Svarbu tai, kad jis yra nustatomas visam bankroto procesui, nepriklausomai nuo jo trukmės, tačiau, administratoriui motyvuotai pagrindžiant jo atlyginimo didinimo reikalingumą, kreditorių susirinkime, jos gali būti padidintos. Visa tai reiškia, kad prieš nustatant bankroto administratoriaus atlyginimą, svarbu įvertinti visas aplinkybes, turinčias tam įtakos, kad vėliau nekiltų poreikio šios sumos keisti, nes pastebėtina, kad ginčai dėl administratoriaus atlyginimo dydžio, o ypatingai dėl jo keitimo ir didinimo, yra dažniausiai pasitaikantys ginčai bankroto procese. Viena iš ypatingai svarbių aplinkybių, bankroto administratoriaus atlyginimo nustatymui, yra būtent ūkinės - komercinės veiklos tęsimas. Svarbu, kad bankroto administratoriaus atlyginimas turi būti pakankamai motyvuojantis, bet tuo pačiu atitinkantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus, bei nėra nepagrįstai didelis, kas lemtų kreditorių interesų pažeidimą. 2016 m. balandžio 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) nutarime Nr. 415 „Dėl bankroto administravimo išlaidų rekomendacinių dydžių sąrašo ir atlyginimo administratoriui už bankroto administravimą nustatymo taisyklių patvirtinimo“ yra išskiriama eilutė rekomenduojamam administratoriaus atlyginimui, kai bankrutuojančioje įmonėje yra vykdoma ūkinė – komercinė veikla ir šioje eilutėje nurodomas

[79] “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-548/2012“, eTeismai, http://eteismai.lt/byla/222881402234549/2-548/2012

atlyginimas yra didžiausias, o būtent nuo 23 iki 149 minimalių mėnesinių algų, priklausomai nuo įmonės dydžio, kai tuo tarpu atlyginimas už įmonės, kuri nebevykdo veiklos, administravimą yra nuo 6 iki 40 minimalių mėnesinių algų.[80] Taigi, skirtumas gana ryškus ir turint jį omenyje, bankroto administratoriai turėtų būti suinteresuoti vykdyti ūkinę – komercinę veiklą, jei ji yra faktiškai galima, nes nuo to priklauso jo gaunamas užmokestis. Tačiau, kaip minėta anksčiau, tolimesnis veiklos vykdymas bankroto administratoriui yra sudėtingas dėl daugelio priežasčių, todėl dažnu atveju, vien tokio, nors ir gana didelio užmokesčio nepakanka, ypatingai turint omenyje, kad atskirų kreditorių nepasitenkinimas administratoriaus atlyginimo dydžiu, dažnai išreiškiamas skundžiant kreditorių nutarimus teismuose. Todėl, detaliau analizuojant minėtą Vyriausybės nutarimą, iš ten įvardintos formulės bankroto administratoriaus atlyginimo dydžio skaičiavimui, matome, kad yra leidžiama nustatyti tam tikrą procentą priemokos, nuo sėkmingai vykdomų procedūrų, tokių kaip, turto pardavimas, didesne nei numatyta kaina, už bankroto metu išieškotas sumas, na ir taip pat už sėkmingai vykdomą ūkinę – komercinę veiklą. Šią priemoką tapo įprasta vadinti sėkmės mokesčiu. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje civilinėje byloje Nr. 2-2078/2013, ginčas kilo dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo bankroto administratoriui buvo nustatytas papildomas 2000 Lt atlyginimas, prie jau pirmuoju kreditorių susirinkimu nustatyto 50 000 Lt dydžio atlyginimo, ir taip pat nustatytas sėkmės mokestis – 10 proc. + PVM nuo išieškotų piniginių sumų bei 20 proc. + PVM nuo vykdomos ūkinės – komercinės veiklos, šį nutarimą skundė vienas iš kreditorių. Pirmos instancijos teismas skundą atmetė, motyvuodamas tuo, kad bankroto procedūros užsitęsė, įmonė vykdo veiklą, todėl administratoriaus užmokesčio didinimas yra galimas, nepaisant to, kad didelę dalį funkcijų administratorius (juridinis asmuo) vykdo per kitus, samdytus fizinius ir juridinius asmenis. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad yra sutiktina su tuo, jog administratoriaus atlyginimas gali būti didinamas, taip pat kad jis gali susidėti iš dviejų dalių – fiksuotos dalies už administratoriui privalomų funkcijų atlikimą, ir iš premijinės dalies – sėkmės mokesčio. Tačiau nurodė, kad „nustatyti administravimo kaštai, jų atitikimas teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams, turi būti kompleksiškai vertinamas tiek atskirai, tiek kartu sudėjus.“[81] Taigi, darytina išvada, kad nepaisant to, jog tokia teisė keisti bankroto administratoriaus užmokestį, ir nustatyti sėkmės mokestį yra, tačiau būtina jų dydį vertinti visapusiškai. Todėl teismas vertino, kad vien tik užsitęsęs procesas negalėjo būti pakankamu motyvu nustatyti papildomą fiksuotą užmokestį, o sėkmės mokesčio taikymui taip pat nebuvo nustatyta jokių sąlygų. Nagrinėjamu atveju, įmonės vykdoma veikla buvo prekybos centro

[80] Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 415 „Dėl bankroto administravimo išlaidų rekomendacinių dydžių sąrašo ir atlyginimo administratoriui už bankroto administravimą nustatymo taisyklių patvirtinimo“, *TAR* 10664, (2016).

[81] “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2078/2012,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/25892152814379/2-2087/2013

patalpų nuoma. Todėl tokio turto nuomojimas pats savaime negali būti laikomas sėkme. Teismas išaiškino, kad sėkmės mokesti gali būti taikomas, kai nuomos rezultatai, būtent dėl administratoriaus veiksmų yra geresni nei įprastai šioje rinkoje, ir dėl šių rezultatų būtent kreditoriai, o ne vien administratorius gauna didesnės naudos, kadangi sėkmes mokestis negali būti taikomas vien administratoriui siekiant užsidirbti, nes jo funkcijos savaime yra susijusios su privalėjimu imtis visų priemonių, kuo didesniam kreditorių reikalavimų patenkinimui, t. y. administratorius savo funkcijas vydo siekdamas kuo geresnio rezultato. Siekdamas įrodyti, kad sėkmės mokestis yra pagrįstas, bankroto administratorius galėtų pateikti duomenis, kad turtas yra nuomojamas didesnėmis nei rinkos kainomis, kad administratorius imasi aktyvių veiksmų nuomininkų paieškai ir pan. Nesant tokių įrodymų, sėkmės mokesčio administratoriui nustatymas prieštarauja bankroto tikslams, pažeidžia kreditorių interesus, kadangi bankroto administratorius negali nepagrįstai praturtėti iš įstatymo jam tiesiogiai priskirtų funkcijų atlikimo.[82] Ši nutartis atskleidžia, kad sėkmės mokestis, ne veltui taip vadinamas, jis gali būti išmokamas ne nuo konkrečių pajamų ar rezultatų, o nuo pajamų, kurios viršija tai, ko buvo galima pagrįstai tikėtis vykdant normalią ūkinę – komercinę veiklą ar vykdant įprastas bankroto administravimo procedūras.

Vadovavimas ūkinei – komercinei veiklai yra viena iš specifinių bankroto administratoriaus funkcijų, reikalaujančių nemažai laiko ir žinių. Todėl, nenuostabu, kad už šių funkcijų atlikimą, administratoriui yra arba gali būti mokamas tarsi papildomas, didesnis atlyginimas. Tiesa, tiek atlyginimas už vadovavimą ūkinei – komercinei veiklai, tiek atlyginimas už bankrutuojančios įmonės administravimą dažniausia yra nustatomi bendrai, tiesiog turint omenyje, kad ūkinė – komercinė veikla bus vykdoma ir tai įvertinant. Dažniausiai, administratoriaus atlyginimas yra nustatomas bendra suma, jei bankroto administratorius iš karto, pats nusprendžia, kad veikla bus tęsiama, ir nusimato šios veiklos tęsimo ir vadovavimo jai užmokestį į bendras administravimo išlaidas. Tuo atveju jeigu iki pirmojo kreditorių susirinkimo veikla nebuvo tęsiama, tačiau kreditorių susirinkimas nusprendžia tą daryti, tikėtina, kad bankroto administratoriui, šalia pirminio užmokesčio, bus nustatytas papildomas užmokestis už vadovavimą tęsiamai ar naujai pradėtai veiklai. Kaip jau minėta, yra galimas ir sėkmės mokestis, jeigu jis atitinka bendruosius teisingumo ir protingumo kriterijus ir yra siejamas su sėkme, o ne su įprastais rezultatais. Tačiau, pastebėtina, kad, nepriklausomai nuo to, ar atlyginimas už bankroto administravimą ir vadovavimą tęsiamai veiklai yra nustatytas bendrai ar atskirai, jis vis tik, turėtų būti aiškiai numatytas ir nurodytas, kadangi pasitaiko atvejų kai dėl to gali kilti ginčų. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bylą, kurioje atlyginimas už vadovavimą ūkinei –

[82] *Supra note,* 81.

komercinei veiklai buvo sumaišytas su sėkmės mokesčiu ir dėl to laikytas nepagrįstu. Pirmos instancijos teismas, laikydamas, kad susitarta dėl sėkmės mokesčio, manė, kad jis nepagrįstai susietas su įprastais veiklos rezultatais, todėl yra neteisėtas ir nepagrįstas. Tuo tarpu, bankroto administratorius ir kreditorių susirinkimas, pavedimo sutartyje iš tiesų susitarė dėl fiksuotos sumos už įmonės bankroto administravimą ir dėl kintamos atlyginimo sumos už ūkinės - komercinės veiklos organizavimą ir vadovavimą jai. Ta kintama suma, buvo susieta su veiklos rezultatais.[83] Kitaip tariant, bankroto administratoriaus atlyginimas buvo padalintas į dvi dalis, už įmonės administravimo funkcijų vykdymą ir už vadovavimo ūkinei – komercinei veiklai funkcijos vykdymą. Tačiau antroji dalis, panašiai kaip ir sėkmės mokesčio atveju, buvo kintama ir susieta su veiklos rezultatais, kas pastebėtina yra ydingas formulavimas, nes visų pirma neaišku, kas yra laikoma rezultatais – pajamos ar pelnas, o tai yra dvi skirtingos sąvokos, turinčios didelę reikšmę atlyginimo dydžiui ir protingumo, teisingumo kriterijų atitikimui. Tai pažymėjo ir teismas, todėl, laikė, kad 10 proc. dydžio plius PVM atlyginimas administratoriui už vadovavimą ūkinei – komercinei veiklai yra per didelis, ypatingai turint omenyje, kad yra neaišku nuo kokios sumos jis skaičiuojamas. Todėl, teismas perdavė klausimą dėl bankroto administratoriaus atlyginimo spręsti iš naujo kreditorių susirinkimui. Autorės nuomone, nors toks administratoriaus atlyginimo už vadovavimą ūkinei – komercinei veiklai nustatymo būdas yra šiek tiek painus, jis gali būti gera alternatyva sėkmės mokesčiui, kadangi tokiu būdu, administratoriui mokama suma yra mažesnė, negu nustatant fiksuotą atlygį ir pridedant sumas, susidariusias taikant sėkmės mokestį. O pats atlyginimo skaičiavimas procentu nuo ūkinės komercinės veiklos pelno (ne pajamų), yra pakankamai motyvuojantis, kad administratorius siektų šios veiklos vykdymo pelningumo ir efektyvumo, tačiau kreditorių ir įmonės interesai dėl to pernelyg nenukentėtų.

Taigi, jokios ūkinės - komercinės veiklos išlaidos nėra priskiriamos administravimo išlaidoms, išskyrus atlyginimą bankroto administratoriui už vadovavimą ūkinei komercinei veiklai. Lyginant su bankrutuojančiomis įmonėmis, kurios veiklos netęsia, atlyginimas administratoriui yra ženkliai didesnis, o jo nustatymo būdai yra priskirti kreditorių susirinkimo kompetencijai. Atlyginimas už įmonės administravimą ir vadovavimą ūkinei komercinei veiklai yra bendras, nustatomas iš karto įvertinus įmonės bankroto administravimo procedūrų sudėtingumą. Tačiau kreditorių susirinkimas, siekdamas motyvuoti bankroto administratorių gali nustatyti ir sėkmės mokestį, kuris mokamas procentu nuo „sėkmingų“ rezultatų, t. y. nuo tokių rezultatų, kurie yra geresni nei įprastiniai, kurių galima tikėtis, ir geresniais tapo, būtent dėl bankroto administratoriaus pastangų ir indėlio. Kita vertus, manytina esant gera alternatyva sėkmės mokesčiui, administratoriaus atlyginimą už vadovavimą ūkinei komercinei veiklai

[83] “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2127-186/2015,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/17243165563239/2-2127-186/2015

nustatant procentu nuo ūkinės - komercinės veiklos pelno, tokiu atveju nenustatant fiksuotosios dalies, tačiau išlaikant tikslą bankroto administratorių motyvuoti siekti geresnių rezultatų ir tuo pat metu didesnio kreditorių reikalavimų tenkinimo.

(2) Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 5 punktas, nurodantis, kad bankrutuojanti įmonė gali tęsti ūkinę – komercinę veiklą, taip pat nurodo, kad iš šios veiklos gaunamos pajamos naudojamos su šia veikla susijusioms išlaidoms, o visi atsiradę mokesčiai ir kiti privalomieji mokėjimai gali būti išieškomi iš įmonės komercinėje sąskaitoje (sąskaita, kurioje yra tik ūkinės - komercinės veiklos pajamos) esančių lėšų. Taip pat pabrėžiama, kad dėl ūkinės – komercinės veiklos atsiradę nauji reikalavimai yra tenkinami 35 str. numatyta tvarka.[84] Taigi, išanalizavus šią normą, darytina išvada, kad visi **mokesčiai, kiti privalomieji mokėjimai**, yra atliekami iš įmonės vykdomos ūkinės – komercinės veiklos pajamų, ir jiems apmokėti negali būti naudojamos administravimo išlaidoms skirtos lėšos. Tai yra logiška seka anksčiau minėto administravimo ir ūkinės – komercinės veiklos išlaidų atskirumo sampratos prasme. Pažymėtina, kad vykdant sėkmingą veiklą, t. y. esant pakankamai pajamų, administratorius vykdo savo pareigą ir sumoka visus privalomuosius mokėjimus, priskirtus tiek vykdomos veiklos specifikai, tiek bendrai įmonių mokamiems mokesčiams. Todėl nebus detaliai aptariama kokie mokesčiai yra mokami (GPM, PVM, PSD, atskirais atvejais – žemės mokestis, aplinkos taršos mokestis ir kiti), kadangi tai yra gana platus ir sąlyginis, dažnai kiekvienu atveju skirtingas dalykas. Svarbu tai, kad įmonė visus mokesčius ir kitus privalomuosius mokėjimus moka iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų, laikydamasi įstatymo ir jai nėra taikomos jokios išimtys ar ribojimai, o (3) naujasis kreditorius – mokesčių administratorius turi prioritetą senųjų kreditorių prasme, bet tik tol, kol jo reikalavimams tenkinti užtenka ūkinės – komercinės veiklos pajamų.

Mokesčių r kitų privalomųjų mokėjimų plotmėje, taip pat aptartinas svarbus klausimas – (4) ką daryti ir iš kokių pajamų bei kokia tvarka yra apmokami mokesčiai ir kiti privalomieji mokėjimai, kai ūkinė – komercinė veikla yra nuostolinga, ir nėra galimybės iš tokios veiklos pajamų šių mokesčių sumokėti. Įstatyme yra aiškiai nurodyta, kad vykdyti veiklą galima tik tada, kai tokia veikla yra pelninga ir mažina įmonės balanse nurodomus nuostolius. Tačiau, jau minėta, kad ne visada lengva įvertinti veiklos galimą pelningumą ar nuostolingumą ilgalaikėje perspektyvoje. Todėl, visgi pasitaiko atvejų, kai ūkinė – komercinė veikla pasirodo esanti nuostolinga. Esant tokiai situacijai, mokesčių administratorius ar kitas subjektas tampa nauju kreditoriumi, atsiradusiu iš ūkinės – komercinės veiklos vykdymo. Lietuvos apeliacinis teismas vienoje iš nagrinėtų bylų, nurodo, kad pagal tai, kada atsirado kreditorių finansinis reikalavimas, prieš ar po bankroto bylos iškėlimą, pastarieji yra skirstomi į senuosius ir naujuosius kreditorius

[84] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.

(kaip jau užsiminta anksčiau). Šio statuso nustatymas yra svarbus, norint žinoti koks jų reikalavimų tenkinimo mechanizmas bus taikomas. Teismas nurodė, kad reikalavimai, kylantys iš mokesčių ir kitų privalomųjų mokėjimų, pasižymi tam tikra specifika, kadangi bankrutuojanti įmonė negali pasirinkti ar tuos mokesčius mokėti, ar ne, tai yra jos pareiga, o mokesčių administratorius kreditoriumi tampa taip pat ne savo noru, o įstatymo pagrindu, negalėdamas pasirinkti ar turėti su bankrutuojančia įmone teisinių santykių, ar ne, bei įvertinti galimos neatsiskaitymo rizikos.[85] Taigi, mokesčių administratorius yra ypatingas subjektas, todėl jo reikalavimams tenkinti gali būti numatyta šiek tiek kitokia tvarka. Kaip jau minėta, reikalavimai atsirandantys iš ūkinės – komercinės veiklos turi būti tenkinami iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų ir bankrutuojanti įmonė neturi jokios išskirtinės padėties ar lengvatų. Tai galioja ypatingai ir mokesčių atveju, kadangi įmonė mokesčius moka įprasta tvarka, laikantis įstatymų ir kaip nurodo Lietuvos apeliacinis teismas, tai yra imperatyvi norma, kurios nepaneigia Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 5 p. nurodantis, kad nepatenkintų reikalavimų iš ūkinės – komercinės veiklos, pastarieji tenkinami įmonių bankroto įstatymo 35 str. nustatyta tvarka.[86] Teismas šiuo atveju norėjo pasakyti, kad mokesčių įstatymai yra specialieji įstatymai Įmonių bankroto įstatymui, todėl bankrutuojanti įmonė mokesčius moka bendra tvarka, vadovaudamasi įstatymu, o tai reiškia, kad privaloma laikytis visų įstatymų, kurių taikymas neprieštarauja bankroto proceso esmei ir paskirčiai. Kadangi byloje kilo klausimas dėl mokesčių įskaitymo galimybės, kai mokesčių permoka susidarė ne iš ūkinės – komercinės, o iš administravimo veiklos, teismas pasisakė, kad ,,mokesčių permokos įskaitymas šiuo atveju neprieštarauja bankroto instituto esmei, nes mokesčių administratoriaus reikalavimas, atsiradęs iš įmonės ūkinės komercinės veiklos, turėjo būti tenkinamas bendra tvarka iš šios veiklos pajamų, taigi turi prioritetą prieš senųjų kreditorių reikalavimus, kurie tenkinami ĮBĮ 35 straipsnyje nustatyta tvarka. Toks įskaitymas galimas ir dėl mokesčių permokos, atsiradusios po bankroto bylos iškėlimo, tame tarpe ir kylančios iš bankroto administravimo veiklos, nes nėra teisinių imperatyvų, kurie draustų tokį įskaitymą.”[87] Toliau teismas sprendė, kad mokesčių administratoriaus reikalavimas negali būti paneigtas vien tuo faktu, kad nebėra ūkines – komercinės veiklos pajamų, jeigu egzistuoja kitokios rūšies pajamos. Byloje buvo duomenys, kad egzistuoja PVM permoka, kuri atsirado iš administravimo veiklos, dėl bankroto administratoriaus vykdytų turto apsaugos ir kitokių gausių sandorių, skirtų bankroto procedūroms atlikti. Taigi, ši permoka yra administravimo veiklos pajamos, iš kurių gali būti tenkinamas mokesčių administratoriaus reikalavimas, net ir atsiradęs iš ūkinės – komercinės veiklos. Toks mokesčių administratoriaus galimas vienarūšių reikalavimų įskaitymo galimumas

[85] *Supra note,* 79.
[86] *Ibid.*
[87] *Ibid.*

šiuo metu yra įtvirtintas ir Įmonių bankroto įstatymo 21 str. 1 d 5 p. Tačiau, teisėjų kolegija, minėtoje byloje visgi įtvirtino pagrindinius mokesčių ir kitų privalomųjų mokėjimų, atsiradusių iš ūkinės – komercinės veiklos, tenkinimo principus. Visų pirma, jei egzistuoja tokia faktinė galimybė, mokesčiai ir privalomieji mokėjimai yra mokami bendra tvarka iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų, kaip ir numato Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 5 p., visų antra, galimas priešpriešinių vienarūšių reikalavimų įskaitymas, net ir iš administravimo veiklos pelno, kadangi mokesčių administratorius yra ypatingas subjektas, o mokesčių mokėjimas yra privalomas net ir bankrutuojančiai įmonei, na ir visų trečia, nesant įskaitymo galimybės ir nebelikus pajamų iš ūkinės – komercinės veiklos, iš mokesčių ir kitų privalomųjų mokėjimų atsiradęs reikalavimas netenka prioriteto ir yra tenkinamas bendra tvarka, pagal Įmonių bankroto įstatymo 35 str. numatytą kreditorių eilę.

Kitoje Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje, buvo sprendžiamas klausimas dėl įsiskolinimo už šilumos energiją priteisimo iš administravimo išlaidoms skirtų lėšų. Teismas pažymėjo, kad skolos susidarymo laikotarpiu bankrutuojanti įmonė nevykdė veiklos, o skola susidarė iš nuomojamo turto. Todėl, buvo spręsta, kad kreditorių susirinkimas pagrįstai nusprendė įsiskolinimą padengti iš administravimo išlaidų, ir administratoriaus skundą atmetė.[88] Iš pirmo žvilgsnio, ši byla nėra susijusi su ūkine - komercine veikla, tačiau autorės nuomone, turint omenyje pirmajame darbo skyriuje aptartą ūkinės - komercinės veiklos sampratą, nuoma šiuo atveju turėjo būti laikoma ūkine – komercine veikla ir jos metu susidariusi skola už šilumos energiją, turėjo būti priskiriama prie ūkinės - komercinės veiklos išlaidų. Tačiau, nei kreditorių susirinkimas, nei bankroto administratorius ir galiausiai net teismas, tokios galimybės nesvarstė, ir laikė pastato nuomą būtinu bankroto procedūroms veiksmu, kuris laikytinas administravimo procedūra ir kurio išlaidos yra priskirtinos administravimo išlaidoms ir turi prioritetą kitų kreditorių atžvilgiu. Tai įrodo ūkinės – komercinės veiklos sampratos svarbą, nes skirtingas išlaidų priskyrimas administravimo arba ūkinės – komercinės veiklos išlaidoms, nulemia iš kokių finansinių šaltinių ir kokia tvarka bus tenkinamas reikalavimas, kas savaime aišku, turi įtakos ir likusių kreditorių interesams.

Kalbant apie darbuotojų, reikalingų ūkinei – komercinei veiklai vykdyti **darbo užmokestį**, taikomos iš esmės tos pačios taisyklės, jie turi (3) prioritetą tol kol darbo užmokestis jiems mokamas iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų, o tokių pajamų nelikus, darbuotojai stoja į bendrą kreditorių eilę Įmonių bankroto įstatymo 35 str. tvarka. Tačiau, minėta senųjų ir naujųjų kreditorių santykio ir prioriteto problema kartais tampa aktuali ir darbuotojų darbo užmokesčio skolos atveju. Lietuvos apeliacinis teismas sprendė darbuotojų prašymą priteisti jiems, neišmokėtą

[88] "Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1202/2014," eTeismai, http://eteismai.lt/byla/235414848529035/2A-1202/2014

darbo užmokestį, kurio skola susidarė jiems atliekant su ūkine – komercine veikla susijusias funkcijas. Taip pat, remdamiesi prieš tai minėta nutartimi Nr. 2-548/2012, darbuotojai mane, kad darbdavys bankrutuojanti įmonė, prisiėmė riziką, kad nesant ūkinės – komercinės veiklos pajamų, darbuotojų reikalavimai bus tenkinami iš bankrutuojančios įmonės administravimo veiklos turto, kadangi jų reikalavimai, kylantys iš ūkinės – komercinės veiklos vykdymo, turėtų būti prioritetiniai ir tenkinami pirma eile. Bankroto administratorius nurodė, kad ieškovai netinkamai interpretuoja teisės aktus ir, kad jų reikalavimai jau yra įtraukti į bendrą kreditorių sąrašą ir jau patvirtinti įsiteisėjusia teismo nutartimi. Teismas nurodė, kad ,,visi reikalavimai, susiję su atsiradusiomis prievolėmis ir įsipareigojimais, įskaitant ir mokamą darbo užmokestį darbuotojams, išskyrus tuos darbuotojus, kurių veikla yra būtina bankroto procese, tenkinami ĮBĮ 35 straipsnyje nustatyta kreditorių tenkinimo eile."[89] Teismas taip pat pabrėžė, kad darbuotojai galėjo įrodinėti, kad jų veikla buvo būtina bankroto procedūroms atlikti, todėl darbo užmokestis jiems turėtų būti mokamas iš administravimo išlaidų, tačiau jie to nedarė, taigi ir neįgijo teisės į prioritetinį reikalavimo tenkinimą. Taigi, teismas patvirtino, kad nesant ūkinės – komercinės veiklos pajamų, darbo užmokestis darbuotojams negali būti mokamas iš administravimo išlaidų sąmatos. Tai laikytina ydinga pozicija, kadangi pažeidžiami darbuotojų teisėti lūkesčiai, o darbo santykiai laikytini jautriais visuomenei, susijusiais su viešuoju interesu, todėl turėtų būti labiau ginami, kai darbuotojas, pasitikėdamas darbdaviu, sutinka dirbti bankrutuojančioje įmonėje, o jai nepavykus laiku ir tinkamai atsiskaityti, jie nesiskiria nuo tų darbuotojų, kurie dirbo iki bankroto bylos iškėlimo ir negalėjo pasirinkti ar dirbti bankrutuojančioje įmonėje.

Latvijos nemokumo įstatymo 170 str.[90] nurodo, kas yra laikoma nemokumo procedūros išlaidomis. Šis straipsnis gana detalus, jame išskiriamos tokios išlaidos kaip specialistų, reikalingų bankroto procedūroms atlyginimas, dokumentų perdavimo saugoti archyvui išlaidos, reklamų ir skelbimų talpinimo dėl vykdomų aukcionų, notarų paslaugų išlaidos, taip pat sutarčių vykdymui ir naujų sutarčių sudarymo ir jų vykdymo išlaidos, į ką manytina įeina ir ūkinei – komercinei veiklai vykdyti reikalingos sutartys, likvidavimo procedūrų išlaidos, taip pat visi privalomieji mokesčiai ir kiti mokėjimai laikotarpiu nuo bankroto bylos įmonei nutarties įsiteisėjimo ir kitos išlaidos. Pastebėtina, kad nėra atskirai išskirta ūkinės – komercinės veiklos išlaidų, taip pat nėra numatyto draudimo tokias išlaidas priskirti prie administravimo išlaidų. Šios išlaidos patenka į 167 str. nuostatas, kurios kalba apie teisinių apsaugos procedūrų išlaidas. Teisinės apsaugos procedūros, pagal minėto įstatymo 3 str. apibūdinamos kaip teisinių priemonių visuma, kurių tikslas padėti skolininkui atstatyti mokumą ir atsiskaityti su kreditoriais, laikotarpiu, kai

[89] "Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1506/2014," Infolex, http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=876321&context=#id876321

[90] ,,Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas," *supra note,* 24.

skolininkas patiria finansinių sunkumų.[91] Manytina, kad teisinės apsaugos procedūros yra tam tikras Lietuvoje įtvirtinto restruktūrizavimo atitikmuo. Taigi, ir Latvijos Respublikoje kaip ir Prancūzijoje ūkinės - komercinės veiklos tęsimas yra priskiriamas prie verslo išsaugojimo būdų.

Estijos Bankroto įstatyme 146 str. yra įtvirtintos visos išlaidos, kurios yra apmokamos prieš tenkinant kreditorių reikalavimus. Tokios išlaidos yra bankroto administravimo išlaidos ir jungtiniai įsipareigojimai.[92] Tuo tarpu, minėto įstatymo 148 str. įtvirtina bendrųjų įmonės įsipareigojimų sąrašą, kuris išskiria visas galimas skolas susidariusias būtent po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo. Sąraše nurodomi pridedami įsipareigojimai kylantys iš bankroto patikėtinio pareigų vykdymo, taip pat iš sutarčių kurios buvo tęsiamos, naujų sutarčių, sudarytų po bankroto bylos iškėlimo, vykdymo, mokesčių, susijusių su ūkine – komercine veikla.[93] Taigi, visos išlaidos, susijusios su sutarčių tęsimu, o tarp jų ir sutarčių, reikalingų ūkinei – komercinei veiklai tęsimu, bei apskritai ūkinės – komercinės veiklos išlaidos yra apmokamos kartu su visomis administravimo išlaidomis iš bankrutuojančios įmonės visų rūšių lėšų, o likusios lėšos yra naudojamos kreditorių reikalavimams, pagal kreditorių eilę tenkinti. Tiesa, svarbus faktorius yra tas, kad jeigu išlaidoms, atsiradusioms po bankroto bylos iškėlimo, padengti neužtenka bankrutuojančios įmonės lėšų ir kito turto, minėto 148 str. 2 dalis, numato, kad žalą kreditoriams atlygina bankroto patikėtinis, jeigu patikėtinis numatė ar turėjo numatyti, kad įsipareigojimų, prisiimtų po bankroto bylos iškėlimo nepavyks įvykdyti ir nepranešė to kreditoriams.[94] Taigi, bankroto patikėtinis Estijoje yra priverstas ypatingai gerai apsvarstyti ir įvertinti sutarčių ir ūkinės – komercinės veiklos tęstinumo galimybes, nes nesėkmės atveju, įvertinus, kad pagal teisingumo ir protingumo principus, patikėtinis turėjo numatyti galimus padarinius, jam grėstų finansiniai praradimai. Todėl, darytina išvada, kad Estijoje ūkinės – komercinės veiklos tęsimas nėra itin patrauklus, tačiau, kita sandorio šalis, kaip ir Latvijoje yra labiau apsaugota negu Lietuvoje, kadangi, išlaidos iš ūkinės komercinės veiklos yra apmokamos pirmiausia, kartu su bendromis administravimo išlaidomis, t. y. naujieji kreditoriai turi pirmenybę, senųjų kreditorių atžvilgiu.

Įmonių bankroto įstatymo 36 str. 1 d. nurodo, kad bankroto administravimo išlaidos atlyginamos pirmiausia iš visų rūšių pajamų, tarp jų ir ūkinės – komercinės veiklos pajamų. Taigi, ūkinės – komercinės veiklos išlaidos negali būti apmokamos iš administravimo išlaidoms skirtos sumos, išskyrus išimtį dėl administratoriaus atlyginimo, tačiau administravimo išlaidoms apmokėti, kreditorių susirinkimas gali nuspręsti skirti ir ūkinės – komercinės veiklos pajamas, jeigu tokių lieka, apmokėjus visus iš veiklos tęsimo atsiradusius įsipareigojimus. Kita vertus, sprendimas administravimo išlaidoms skirti ūkinės – komercinės veiklos pajamas, turi nepažeisti

[91] *Sipra note,* 24.
[92] „Estijos Respublikos bankroto įstatymas," *supra note,* 25.
[93] *Ibid.*
[94] *Ibid.*

visų kreditorių interesų ir proporcingumo, protingumo principų. Vienoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas sprendė ginčą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo buvo nuspręsta 50 proc. administravimo išlaidų padengti iš ūkinės – komercinės veiklos pelno. [95] Kreditorius, skundžiantis nutarimą, nurodė, kad iki nutarimo priėmimo bankroto administratorius jau buvo padengęs administravimo išlaidas iš ūkinės – komercinės veiklos pajamų. Pirmos instancijos teismas šias aplinkybes patvirtino ir nutarimą panaikino. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad kreditorių susirinkimas turi teisę skirstyti administravimo išlaidas, tačiau ši teisė nėra absoliuti, ji yra ribojama įstatymo ir protingumo bei proporcingumo principų. Toks lėšų naudojimas, kokį nustatė kreditorių susirinkimas ,,gali reikšti neproporcingą atskirų rūšių įmonės turto naudojimą, vieną tausojant, o kitą – eikvojant, taip įmonės kreditoriams sudarant skirtingas galimybes gauti savo reikalavimo patenkinimą, o kartu – pažeidžiant kreditorių lygiateisiškumo principą.”[96] Turint omenyje, kad iš ūkinės – komercinės veiklos pelno yra dengiami kreditorių reikalavimai, tokio pelno sumažinimas skiriant didelę jo dalį administravimo išlaidų padengimui, ypatingai jeigu tai reikštu, kad vieni kreditoriai nepagrįstai išvengia dalies administravimo išlaidų padengimo, o kiti kreditoriai dėl mažo pelno gali neatgauti skolos, teisingumo, protingumo ir proporcingumo principai turi labai didelį vaidmenį ūkinės – komercinės veiklos pajamų paskirstyme.

Apibendrinant, svarbu, kad bankrutuojanti įmonė gali vykdyti dviejų rūšių veiklą – administravimo ir ūkinę – komercinę. Iš to seka ir tai, kad įmonės išlaidos ir pajamos taip pat yra dviejų pagrindinių rūšių, kylančios iš administravimo veiklos ir iš ūkinės – komercinės veiklos. Šios pajamos ir išlaidos tarpusavyje skiriasi ne tik savo kilme bet ir galimais finansavimo ir panaudojimo būdais. Išlaidos, kylančios iš ūkinės – komercinės veiklos yra padengiamos tik iš ūkinės komercinės veiklos pajamų, kas reiškia, kad kreditoriai, kurie atsirado būtent vykdant ūkinę – komercinę veiklą, turi pirmenybės teisę gauti apmokėjimą, prieš tuos kreditorius, kurie atsirado iki bankroto bylos iškėlimo ir dar nėra sulaukę savo reikalavimo patenkinimo. Tačiau ta pirmenybė egzistuoja tik tol, kol ūkinės – komercinės veiklos pajamų užtenka reikalavimams ir kitoms išlaidoms padengti, kadangi tai yra įsakmiai nurodyta įstatyme. Esant nepakankamam pajamų kiekiui naujieji kreditoriai, atsiradę vykdant ūkinę – komercinę veiklą, stoja į bendrą kreditorių eilę ir neturi jokio prioriteto senųjų kreditorių atžvilgiu. Toks reguliavimas skiriasi nuo esančio Latvijoje ir Estijoje, kur ūkinės – komercinės veiklos išlaidos priskiriamos prie administravimo išlaidų. Manytina, kad potencialūs partneriai, kurie yra reikalingi įmonei tam, kad galėtų sėkmingai tęsti veiklą ir didinti bankrutuojančios įmonės finansus, yra nesuinteresuoti prisiimti tokią riziką, kad įmonės, kuri jau bankrutuoja, sugebės vykdyti sutartis ir įsipareigojimus. Tai

[95] “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1211-196/2015,” Infolex, https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1135948

[96] *Ibid.*

sunkina sandorių sudarymą, ūkinės – komercinės veiklos vykdymą, taip pat darbuotojų reikalingų veiklos tęsimui padėtį ir yra laikytina neigiamu ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ir gautų pajamų paskirstymo aspektu, ypatingai turint omenyje, kad atvirkščias variantas yra galimas, t. y. galima skirti ūkinės – komercinės veiklos pajamas administravimo išlaidoms padengti, tik tą reikia daryti proporcingai, atsižvelgiant į bendruosius teisės principus. Manytina, kad būtų išvengta nereikalingų ginčų, jeigu ūkinės – komercinės veiklos išlaidos būtų priskiriamos administravimo išlaidoms, o jos pelnas tiesiog pridedamas prie visų bankrutuojančios įmonės turimų lėšų.

4. ŪKINĖS – KOMERCINĖS VEIKLOS TĘSIMO IR VYKDYMO ĮMONĖS BANKROTO PROCESE RIBOJIMAI

Nors bankrutuojanti įmonė yra laisva tęsti ūkinę – komercinę veiklą ar net pradėti naują veiklą, yra atvejų, kai susiduriama su tam tikrais ribojimais, kurie gali būti nustatyti skirtingų subjektų ir skirtingu pagrindu. Dažniausiai ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ribojimus nustato kreditorių susirinkimas, pavyzdžiui nustatydamas, kad negalima nuomoti ar kitaip naudoti tam tikro turto, ar vykdyti tam tikros veiklos, kuri kreditorių nuomone yra nuostolinga, pažeidžianti jų interesus. Kitas galimas ribojimas yra taikomas teismo, tai laikinosios apsaugos priemonės, kurios dažniausiai yra taikomas esant kreditorių nesutarimams, ar administratoriaus prašymu. Na ir trečiąją grupę ribojimų nustato įstatymas, pasakydamas, kad įmonės likvidavimo stadijoje ūkinė – komercinė veikla negalima. Tačiau aptarsime atvejus, kai yra galimos išimtys iš minėtos taisyklės. Taigi, šiame skyriuje kalbėsime apie galimus ūkinės – komercinės veiklos ribojimus, kurie gali pasireikšti keliais būdais, didžiausią dėmesį skirdami probleminiams atvejams.

4.1.Kreditorių susirinkimo nutarimai dėl ūkinės – komercinės veiklos ribojimo

Šiame poskyryje trumpai aptarsime (1) kreditorių susirinkimo galimybes riboti ūkinę komercinę veiklą ir (2) galimas kilti problemas, kurių pagrindinė yra, kaip ir minėta anksčiau, kreditorių nesutarimai ir dominuojančią padėtį turinčių kreditorių galimas piktnaudžiavimas.

Kreditorių susirinkimas, kaip jau ne kartą minėta, yra pagrindinė figūra priimanti esminius sprendimus įmonės bankroto procese. (1) Įmonių bankroto įstatymo 23 str. 6 p. numato, kad kreditorių susirinkimas spendžia klausimus dėl ūkinės – komercinės veiklos tęstinumo, atnaujinimo, apribojimo nutraukimo ir kita.[97] Priimant sprendimus kreditorių susirinkime svarbu tai, kad nebūtų pažeista nutarimų priėmimo procedūra, t. y. kad visi kreditoriai būtų tinkamai informuoti apie susirinkimo vietą, datą ir laiką bei darbotvarkės klausimus, taip pat kad visiems kreditoriams būtų sudarytos lygios ir sąžiningos galimybės balsuoti, bei sprendimai būtų priimami atitinkama, įstatyme numatyta balsų dauguma. Tai ypatingai svarbu kalbant apie nutarimus riboti ūkinę – komercinę veiklą, kadangi tai esminis klausimas, turintis įtakos visų kreditorių ir pačios įmonės teisėms. Kitas esminis nutarimų teisėtumo elementas yra atitikimas teisės aktams ir

[97] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note, 1*.

protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principams. Tik esant bent vienam iš šių pažeidimų teismas, esant skundui galėtų kreditorių susirinkimo nutarimą panaikinti.

Manytina, kad kreditorių susirinkimas yra svarbiausias organas, turintis galimybę spręsti dėl įmonės ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ir jos ribojimo, kadangi kreditoriai yra tiesiogiai ir labiausiai suinteresuoti bankrutuojančios įmonės turto gausinimu ir jiems naudingiausių sprendimų priėmimu, taip pat, autorės nuomone, kreditoriai dažnai taip pat yra verslo subjektai, turintys atitinkamas žinias ir patirtį, todėl jų sprendimai turėtų atitikti ekonominę logiką, protingumo principą. Tačiau manytina, kad kreditoriams yra suteikta gana nemažai teisių šioje srityje, kas akivaizdžiai iliustruoja, kad Lietuva yra į kreditorių teises ir jų reikalavimų įgyvendinimą orientuota šalis. (2) Tačiau kreditoriams suteikus teisę spręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo ir ribojimo, vėl gi, dažna problema gali tapti kreditorių nesutarimai, dominuojančio kreditoriaus piktnaudžiavimas tokia padėtimi ir sau palankių sprendimų priėmimas. Šiuo atveju paminėta Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėta byla dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo buvo uždrausta vykdyti ūkinę – komercinę veiklą – skrydžio simuliatoriaus nuomą, panaikinimo. Kreditorė teigė, kad ūkinės – komercinės veiklos vykdymas yra naudingas kreditoriams, todėl toks jų nutarimas yra neteisėtas ir nepagrįstas, todėl naikintinas. Tačiau, iš byloje surinktų duomenų, teismas padarė išvadą, kad simuliatoriaus nuoma yra nuostolinga, todėl neatitinka kreditorių interesų ir kreditorių susirinkimo nutarimo nepanaikino nepriklausomai nuo to, kad sprendimas buvo priimtas vieno balsų daugumą turinčio kreditoriaus, kuriam simuliatorius buvo įkeistas.[98] Tačiau, pasitaiko atvejų, kai kreditoriai piktnaudžiauja savo dominuojančia padėtimi kreditorių susirinkime ir priima sau, o ne visiems kreditoriams palankius sprendimus. Tokia situacija pasitaikė BUAB "Versenta" bankroto byloje. Įmonė turėjo tik du kreditorius, kurių reikalavimai buvo patvirtinti, iš jų vieno kreditoriaus reikalavimas sudarė 78 proc., kas leido kreditoriui vienvaldiškai priiminėti sprendimus. Kreditorius piktnaudžiavo savo dominuojančia padėtimi, todėl atsižvelgdamas į didelį skundų dėl kreditorių susirinkimo nutarimų skaičių, taip pat į bendrą tendenciją šiuos nutarimus naikinti, kaip nenaudingus įmonei ir jos kreditorių interesams, teismas dominuojančiam kreditoriui skyrė baudą, už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi kreditorių susirinkime.[99]

Taigi, kreditorių susirinkimas yra pagrindinis subjektas turinti teisę spręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos ribojimo, ši jo teisė tiesiogiai numatyta Įmonių bankroto įstatyme. Kadangi, kreditorių susirinkimas sprendimus priima balsavimo būdu, kas leidžia atsižvelgti į visų kreditorių interesus, manytina, kad jų nutarimai yra gana pagrįsti ir tenkinantys teisingumo, protingumo ir

[98] *Supra note,* 9.

[99] "Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis byloje Nr. 2-1780-370/2016," Infolex, https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1369862

sąžiningumo principų reikalavimus, taip pat atitinkantys įstatymų nuostatas, bei visų kreditorių bei bankrutuojančios įmonės interesus. Manytina, dėl šių priežasčių, šiais klausimais nėra daug teismų praktikos, todėl nėra galimybės aptarti probleminių klausimų, išskyrus minėta pavyzdį dėl dominuojančio kreditoriaus, kuriam įkeistas turtas, piktnaudžiavimo padėtimi ir sau naudingų sprendimų priėmimo. Tačiau, kitų kreditorių ir bankroto administratoriaus turima galimybė skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus yra tokio piktnaudžiavimo ribojimo įrankis, kartu su teismo teise tokiam kreditoriui skirti baudą. Darbo autorės nuomone, anksčiau minėtas Prancūzijos pavyzdys, kada teisė spręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, o taip pat ir jos apribojimo yra priskirta teismui, leistų išvengti tokių situacijų ir kreditorių ginčų ar piktnaudžiavimo.

4.2. Laikinosios apsaugos priemonės

Šiame poskyryje aptarsime (1) ūkinei – komercinei veiklai galimas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, bei (2) jų taikymo problemas ir teismų įtvirtintus principus.

„Laikinosios apsaugos priemonės – teismo taikomų, po vieną ar kelias, priemonių dėl atsakovui priklausančio turto (kilnojamojo, nekilnojamojo, lėšų, turtinių teisių) nuosavybės teisių apribojimų ir kitų įpareigojimų, draudimų ar veiksmų sustabdymo visuma, kuria siekiama užtikrinti sprendimo, kuris bus priimtas ateityje, įvykdymą bei kartu išvengti teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimo arba pasidarymo nebeįmanomu.“[100] Įmonių bankroto procese laikinosios apsaugos priemonės, remiantis Įmonių bankroto įstatymo 9 str. 2 d. 5 p. taikomos po pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo priėmimo, o tiksliau – tuo pačiu metu, priimant pareiškimą ir jos galioja iki nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Toks reglamentavimas pagrįstas tuo, kad iki bankroto bylos įmonei iškėlimo, svarbu kad įmonės padėtis nepablogėtų, todėl yra taikomas turto areštas, draudimas disponuoti lėšomis ir pan. O nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjus, įmonė įgauna bankrutuojančios įmonės statusą ir jai taikomos visos priemonės (vadovų įgaliojimų netekimas, delspinigių ir palūkanų skaičiavimo stabdymas ir kt.), kurios savo esme ir atlieka tas pačias funkcijas kaip ir laikinosios apsaugos priemonės, todėl pastarosios tampa nereikalingos ir yra panaikinamos.

Šio darbo kontekste, minėtos laikinosios apsaugos priemonės, taikomos iki bankroto bylos iškėlimo, nėra reikšmingos, kadangi jos neturi įtakos ūkinės – komercinės veiklos tęsimui, kai įmonė jau paskelbta bankrutuojančia. Tačiau, (1) kreditorių ar bankroto administratoriaus prašymu, teismas gali pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones, įmonės bankroto metu, jau iškėlus įmonei bankroto bylą, kurios susijusios su ūkinės – komercinės veiklos tęsimu ar vykdymu, kas

[100] Regina Kavaliauskaitė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas,“ eTeismai, žiūrėta 2017 lapkričio 26 d., http://eteismai.lt/straipsniai/kita/laikinuju-apsaugos-priemoniu-taikymas

laikoma vienu iš galimų ūkinės – komercinės veiklos vykdymo įmonės bankroto procese ribojimu. Laikoma, kad pagal taikymo tikslą, laikinosios apsaugos priemonės gali būti kelių rūšių:

1. konservacinės paskirties laikinosios apsaugos priemonės, užtikrinančios padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą,[101] tai jau minėtos priemonės taikomos iki bankroto bylos iškėlimo;

2. teisinius santykius laikinai sureguliuojančios laikinosios apsaugos priemonės, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, ginčo teisinių santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas,[102] šios priemonės gali būti taikomos ribojant ūkinę – komercinę veiklą, pavyzdžiui uždraudžiant vykdyti kreditorių susirinkimo nutarimą dėl tam tikrų sutarčių, reikalingų veiklos vykdymui, sudarymą, iki kol teismas priims galutinę nutartį dėl nutarimo;

3. prevencinės priemonės, užkertančios kelią žalai ar kitiems neigiamiems padariniams atsirasti,[103] tokios priemonės taip pat gali būti taikomos ūkinės – komercinės veiklos ribojimui, pavyzdžiui uždraudžiant naudoti tam tikrą turtą ūkinėje – komercinėje veikloje, dėl jo nusidėvėjimo ir nuvertėjimo jį naudojant.

(2) Kaip minėta anksčiau, nėra lengva nuspręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo ir vykdymo, taip pat, kad svarbu tai, kad patalpų ar kito turimo turto nuoma yra laikoma ūkine – komercine veikla. Tačiau dažni tokie atvejai, kai įmonės turimas turtas yra įkeistas ar nuosavybės teise priklauso kitiems asmenims lizingo sutarties pagrindu. Tačiau, jeigu bankroto administratorius, minėtų sutarčių nenutraukė, turtas toliau gali būti naudojamas ūkinei – komercinei veiklai. Turto naudojimas, remiantis ekonomine logika, mažina to turto vertę, todėl įkaito turėtojui yra nenaudingas, tačiau iš tokio turto nuomos yra gaunamos pajamos, kurios vėliau galimai bus paskirstytos kreditoriams pagal reikalavimų tenkinimo eilę ir dėl šios priežasties yra naudingos pastariesiems kreditoriams, kuriems toks turtas ar jo pardavimo pajamos neatiteks, kadangi įkaito turėtojui yra taikoma pirmenybė gauti pajamas iš jam įkeisto turto. Dėl šių priežasčių, tarp vieno ir kito tipo kreditorių gali kilti ginčų, o kreditorių susirinkimo nutarimas, atsižvelgiant į tai, kam priklauso balsų dauguma, gali būti nepalankus vienam ar keliams iš kreditorių, dėl ko atsiranda pagrindas kilti ginčams. O tokių ginčų pasekmė dažnai tampa prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Civilinėje byloje Nr. 2-800/2011 Lietuvos apeliacinis teismas sprendė ginčą dėl lizingo sutarčių nutraukimo teisėtumo ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Bankrutuojanti įmonė kreipėsi į teismą siekdama pripažinti lizingo sutarčių vienašalį nutraukimą neteisėtu, tuo tarpu lizingo bendrovė pateikė priešieškinį prašydama įpareigoti

[101] Regina Kavaliauskaitė, *supra note* 100.
[102] *Ibid.*
[103] *Ibid.*

bankrutuojančią įmonę grąžinti pagal lizingo sutartis jai priklausantį turtą ir taikyti laikinąsias apsaugos priemones, uždrausti bankrutuojančiai įmonei naudoti minėtą turtą ūkinei – komercinei veiklai, taip pat nuomoti, subnuomoti ar suteikti panaudai minėtą turtą ir jį perduoti saugoti į lizingo bendrovės pasirinktą saugojimo aikštelę.[104] Teismas nutartyje pabrėžė, kad „taikydamas laikinąsias apsaugos priemones, neprivalo turėti įrodymų, jog ateityje neabejotinai atsiras grėsmė teismo sprendimo įvykdymui. Teismui pakanka įsitikinti tuo, kad konkrečioje situacijoje tokia grėsmė yra galima, kad egzistuoja tokio pobūdžio grėsmės atsiradimo tikimybė.“[105] Taip pat teismas išaiškino, kad laikinąsias apsaugos priemones teismas taiko vadovaudamasis ekonomiškumo principu, t. y. tik tiek ir tokiu mastu, kiek to reikia būsimo teismo sprendimo užtikrinimui, kuo mažiau pažeidžiant bankrutuojančios įmonės bei jos kreditorių interesus, bet užtikrinant ir ginčo šalių teisėtų interesų pusiausvyrą. Tačiau teismas, taikydamas laikinąsias apsaugos priemones pačio ginčo dar nenagrinėja, o tik vertina, ar ieškinį patenkinus, galėtų atsirasti sprendimo vykdymo kliūčių, dėl ko laikinosios apsaugos priemonės būtų reikalingos. Minėtoje byloje teismas pripažino iš dalies pagrįstu lizingo bendrovės reikalavimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tačiau tik dalyje dėl subnuomos ir turto perdavimo panaudai. Siekdamas subalansuoti ginčo šalių ir kitų suinteresuotų asmenų interesus, teismas sprendė, kad netikslinga drausti bankrutuojančiai įmonei turtą naudoti ūkinei – komercinei veiklai, o tarp to ir nuomai kaip veiklai, kadangi taip būtų neproporcingai pažeisti pačios įmonės ir jos kreditorių interesai. O tokių laikinųjų priemonių pritaikymas, uždraudžiant subnuomoti ir perduoti turtą panaudai, užtikrina tinkamą būsimo teismo sprendimo įvykdymą, o esant ieškinio atmetimui, nepažeidžia ir lizingo bendrovės, kaip kreditoriaus teisėtų interesų.

Kitoje byloje, kreditorius teikdamas prašymą dėl jo reikalavimo bankroto byloje patvirtinimo, taip pat prašė teismo taikyti ir laikinąsias apsaugos priemones, uždrausti bankrutuojančiai įmonei realizuoti, išnuomoti ar kitaip apsunkinti ar apriboti AB DnB Nord bankui 2006 m. gruodžio 21 d. hipotekos lakštu įkeistą turtą, taip pat uždrausti vykdyti bet kokią ūkinę - komercinę veiklą aukščiau nurodytame įkeistame turte. Pirmos instancijos teismas atmetė prašymo dalį dėl uždraudimo vykdyti ūkinę – komercinę veiklą, nurodydamas kad toks draudimas pažeistų kitų kreditorių teisėtus interesus. Apeliacinės instancijos teismas tokiai pozicijai pritarė ir papildomai nurodė, kad ,,bankroto administratorius, valdydamas įmonės turtą, turi teisę šį turtą, įskaitant ir kreditoriui įkeistą, panaudoti įmonės vykdomai ūkinei veiklai, tarp jų ir nuomai, jeigu tokia veikla mažina dėl bankroto patiriamus kreditorių nuostolius Atsižvelgiant į tai, kad minėtas turtas yra apdraustas ir naudojamas pagal paskirtį, nesant byloje duomenų, kad kokiais nors

[104] “Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-800/2011,“ eTeismai, http://eteismai.lt/byla/22312228227765/2-800/2011

[105] *Ibid.*

veiksmais turto vertė yra mažinama, taip pat atsižvelgiant į tai, kad, vykdant veiklą, iš gautų lėšų gali būti mažinami bankrutuojančios bendrovės kreditorių įsipareigojimai, dengiamos bankroto administravimo išlaidos, nėra pagrindo tenkinti apelianto prašymo."[106] Taigi, matome, kad tesimas atidžiai vertina ūkinės – komercinės veiklos ribojimus laikinųjų apsaugos priemonių pagalba, turėdamas omenyje visų suinteresuotų subjektų interesus bei teises, taip pat faktines aplinkybes. Manytina, kad pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones draudžiančias ar ribojančias ūkinę – komercinę veiklą, būtų pagrindas tik esant akivaizdžiam tokios veiklos nuostolingumui, ar visų kreditorių interesų pažeidimui. Kitu atveju, ūkinės – komercinės veiklos ribojimas, siekiant apsaugoti tik vieno kreditoriaus interesus, bet pažeidžiant kitų kreditorių teises, yra netoleruotinas.

Taigi, laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis bus ribojama bankrutuojančios įmonės ūkinė – komercinė veikla, taikymas yra galimas ir manytina, pasitaikantis dėl to, kad dėl tam tikro klausimo nesutaria kreditoriai, todėl tokie ribojimai nėra nustatomi kreditorių susirinkimo nutarimu, arba dėl tokio nutarimo kyla ginčas, taip pat kai toks poreikis kyla dėl teismuose pareikštų ginčų, kaip mūsų aptartame pirmajame pavyzdyje. Tačiau, laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos remiantis ekonomiškumo principu, kuris reiškia, kad teismas turi stengtis suderinti ginčo šalių ir kitų suinteresuotų šalių interesus, bei pritaikyti tokias priemones, kurios reikalingus būsimo sprendimo įvykdymo užtikrinimui, tačiau nepagrįstai neapriboja ginčo šalių teisių bei teisėtų interesų ir nepadaro nepagrįstos žalos.

4.3. Virtimasis ūkine – komercine veikla po nutarties dėl įmonės likvidavimo įsiteisėjimo

Šiame poskyryje nagrinėsime (1) įstatyme nustatytą ribojimą vykdyti ūkinę – komercinę veiklą įmonės likvidavimo stadijoje, taip pat (2) šio ribojimo išimtį – galimybę vykdyti nuomos veiklą ar kitą, kuri skirta turto išlaikymui iki jo pardavimo, bei teismų praktikoje pasitaikiusias netinkamas šios išimties interpretacijas. Taip pat aptarsime (3) kam priklauso teisė nuspręsti ar suteikti leidimą dėl ūkinės - komercinės veiklos vykdymo likvidavimo stadijoje, kadangi šiuo klausimu būta problemų.

(1) Įmonių bankroto įstatymo 30 str. 3 d. nurodo, kad teismui pripažinus įmonę bankrutavusia ir priėmus nutartį dėl įmonės likvidavimo, pastaroji netenka teisės vykdyti ūkinę – komercinę veiklą ir gali sudaryti tik sandorius, susijusius su įmonės veiklos nutraukimu.[107] Bankroto proceso tikslas – kiek įmanoma greičiau užbaigti bankroto procedūras ir likviduojant

[106] "Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-679/2010," Infolex, https://www.infolex.lt/tp/157508

[107] "Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas," *supra note,* 1.

įmonę patenkinti kreditorių reikalavimus. Šiam tikslus įgyvendinti ir yra skirta likvidavimo stadija. Jos metu galutinai suformuluojami ir teismo tvirtinami tikslūs kreditoriniai reikalavimai, nustatoma jų tenkinimo dalis, todėl svarbu, kad ši stadija būtų stabili, kad neatsirastų naujų kreditorių, o ir reikalavimų tenkinimui skirtos sumos staiga nemažėtų, todėl ūkinės – komercinės veiklos uždraudimas šioje stadijoje yra atitinkantis bankroto esmę ir tikslus. Teismai ne kartą pabrėžė, kad ūkinę – komercinę veiklą gali vykdyti tik bankrutuojanti, o ne bankrutavusi įmonė[108], taip pat kad šios nuostatos yra imperatyvios ir kreditorių susirinkimas neturi teisės nuspręsti kitaip. Tokią poziciją formuoja ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.[109] Anksčiau minėtoje nutartyje dėl skrydžio treniruoklio nuomos, kreditorių susirinkimas priėmė nutarimą, kuriuo nutraukė skrydžio simuliatoriaus nuomą. Tokį sprendimą apskundė vienas iš kreditorių tikindamas, kad nuoma yra naudinga kreditoriams, o nutarimas yra priimtas dominuojančio kreditoriaus, kuriam įkeistas simuliatorius, balsų dauguma. Pirmos instancijos teismas tenkino skundą ir minėtą nutarimą panaikino. Tokį teismo sprendimą apskundė pagrindinis kreditorius, teigdamas, kad simuliatoriaus naudojimas yra nuostolingas, gadina turto būklę, o įmonė jau pripažinta bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto. Taigi, Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, kad pirmos instancijos teismas nepagrįstai panaikino kreditorių susirinkimo nutarimą, kadangi yra draudžiama vykdyti ūkinę – komercinę veiklą įmonės likvidavimo stadijoje ir kreditorių susirinkimo nuarimas dėl veiklos nutraukimo buvo teisėtas ir pagrįstas, todėl teismas neturėjo teisinio pagrindo jo panaikinti.[110] (2) Teismas taip pat sprendė ir dėl nuomos naudingumo. Remiantis bankroto administratoriaus pateiktais duomenimis, buvo nustatyta, kad tokia veikla yra nuostolinga. Naudingumo vertinimas yra gana svarbus, kadangi, esant situacijai kai turto išlaikymas yra brangus, o jo pardavimas gali užsitęsti, nėra tikslinga drausti turtą nuomoti ar kitaip naudoti iki jo pardavimo, jei tokiu naudojimu yra padengiamos jo išlaikymo išlaidos. Civilinėje byloje Nr. 2-457-381/2016 Lietuvos apeliacinis teismas sprendė klausimą dėl leidimo pratęsti ūkinę – komercinę veiklą, o būtent patalpų nuomą, kai įmonė jau likviduojama. Bankroto administratorius kreipėsi į teismą, nurodydamas, kad už patalpų nuomą gaunamas lėšas administratorius naudotų nuomojamo turto išlaikymui, apsaugai, administravimo procedūroms.[111] Pirmos instancijos teismas prašymą tenkino. (3) Vienam iš kreditorių apskundus šią nutartį, motyvuojant tuo, kad teismas nevertino ar tokio turto nuoma yra naudinga kreditoriams ir kad administratorius neturėjo kreiptis į teismą dėl tokio leidimo davimo, teismas nurodė, kad klausimus dėl bankroto administratoriaus veiksmų (šiuo atveju kreipimosi i teismą), taip pat klausimus dėl ūkinės –

[108] *Supra note,* 9.
[109] *Supra note,* 6.
[110] *Supra note*, 9.
[111] "Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-457-381/2016," https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1216176

komercinės veiklos tęsimo sprendžia kreditorių susirinkimas, todėl kreditorius privalėjo visų pirmą šį klausimą pavesti spręsti būtent kreditorių susirinkimui, nes teismas gina kreditorių visumos, o ne atskirų kreditorių interesus.[112] Todėl apeliacinis procesas buvo nutrauktas. Tačiau, autorės nuomone, ši Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, nors priimta esant ne vienodai situacijai, tačiau iš dalies neatitinka kasacinio teismo formuojamos praktikos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo bylą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo buvo nutarta tęsti veiklą po nutarties dėl įmonės likvidavimo priėmimo ir įsiteisėjimo, taigi iš esmės situacija skiriasi tuo, kad klausimas kilo ne dėl teismo nutarties o dėl kreditorių susirinkimo nutarimo. Teismas šiuo atveju pažymėjo, kad likvidavimo stadija negali būti skirta įmonės mokumui atstatyti, todėl ir ūkinės – komercinės veiklos vykdymas yra negalimas, o „suteikimas bankrutavusiai įmonei teisės tęsti ūkinę - komercinę veiklą prieštarauja likvidavimo stadijos paskirčiai ir esmei. Tačiau teisėjų kolegija pažymi, kad iki bankrutavusios įmonės turto pardavimo momento būtina užtikrinti tokio turto apsaugą, priežiūrą ir tvarkymą tam, kad jis neprarastų savo rinkos vertės, todėl tam tikrais atvejais gali būti reikalingos tam tikros išlaidos, kad realizuotinas turtas būtų išsaugotas esamos būklės ar kad taptų likvidus ir galėtų būti realizuojamas, kad jis būtų apsaugotas. <...> Be to, teisėjų kolegija pažymi, kad tam tikrais išimtiniais atvejais gali susidaryti ir tokia faktinė situacija, kad po teismo sprendimo pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduoti ją dėl bankroto bus reikalingas tam tikras laiko tarpas, kol likviduojamos įmonės turtas bus parduotas dėl šio turto specifinio pobūdžio ar savybių, kurio metu likviduojama įmonė iš esmės galėtų turtą nuomoti ar kitaip naudoti ūkinei komercinei veiklai, iš to gaudama pajamų turto apsaugai, išlaikymui, administravimo procedūroms, bet neapsunkindama turto realizavimo, arba tam tikrais atvejais gali būti naudingiau parduoti turtą kaip veikiančio verslo dalį, gaunant tokiu būdu iš pardavimo didesnę naudą.”[113] Todėl teismas nurodė, kreditorių susirinkimas neturi teisės paneigti imperatyvo, kad likviduojama įmonė, nebegali vykdyti ūkinės – komercinės veiklos, ir kad tik administratoriui pateikus teismui motyvuotą prašymą, pastarasis gali leisti vykdyti sutartis, tam tikra prasme susijusias su ūkinės – komercinės veiklos tęstinumu, jei tai reikalinga turto saugojimui, išlaikymui ir kitoms išlaidoms iki tokio turto pardavimo. Taigi, išimtinai tik teismui nustatyta teisė spręsti dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo likvidavimo stadijoje, kai tuo tarpu Apeliacinės instancijos teismas, tokią teisę tarsi priskyrė kreditorių susirinkimui, kas akivaizdžiai neatitinka nei įstatymo, nei kasacinio teismo praktikos.

Pastebėtina, kad tokį prašymą administratorius gali teikti kartu su prašymu pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduojama, nes Įmonių bankroto įstatymo 30 str. 3 d. nurodo, kad teismas nutartyje likviduoti įmonę gali nurodyti, kokius sandorius pastaroji dar gali sudaryti.

[112] *Supra note,* 111.
[113] *Supra note,* 6.

Taigi, sprendimas dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo kai įmonė jau likviduojama, administratoriaus prašymu, gali būti priimamas tik teismo, nutartyje dėl įmonės likvidavimo, nurodant sandorius, kuriuos įmonė gali sudaryti. Manytina, kad kreditorių susirinkimas gali įpareigoti administratorių tokį prašymą teikti arba neteikti, jeigu jų nuomone tai yra netikslinga ir nenaudinga kreditoriams. Kita vertus, administratorius, kaip savo srities profesionalas, turėtų kreditorių susirinkimo nutarimus vertinti kritiškai pagal jų atitikimą įstatymui, teismų praktikai bet ekonominiam naudingumui bei pačios įmonės interesams. Minėtoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje, kreditorių susirinkimas siekė sudaryti neterminuotą sutartį su nauju viešbučio valdytoju ir tokiu būdu tęsti ūkinė – komercinę veiklą. Taigi, teismas padarė išvadą, kad kreditorių susirinkimas nesiekė tikslų, būdingų likvidavimo stadijai, o atvirkščiai, jų tikslas buvo įmonės išsaugojimas, atgaivinimas, nors pastaroji jau buvo likvidavimo stadijoje. Iš to, galima daryti išvadą, kad, kai įmonė pripažįstama bankrutavusia ir likviduojama, svarbu įvertinti koks ūkinės – komercinės veiklos tęsimo tikslas, kadangi jis gali būti susijęs tik su įmonės likvidavimu ir negali kilti iš siekio išsaugoti įmonę, kadangi likvidavimo stadijoje tai jau yra neįmanoma. Tokį pirminį vertinimą dėl ūkinės komercinės veiklos tikslo, taip pat dėl jos reikalingumo, turėtų visų pirma atlikti bankroto administratorius ir nesutikdamas su kreditorių sprendimo nutarimais, juos ginčyti teismui.

Taip pat paminėtina ir kita Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, kurioje teismas vis gi pabrėžia ir patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką, kad nesutiktina su apeliantės pozicija, „jog spręsti dėl įmonės veiklos tęstinumo ir po to, kai įmonė įgyja likviduojamos įmonės statusą, prerogatyva suteikta kreditorių susirinkimui, nes jis prieštarauja kasacinio teismo išaiškinimui, kad ĮBĮ nuostatos, kuriomis nustatoma teisė vykdyti ūkinę komercinę veiklą tik bankrutuojančiai įmonei ir draudžiama ją vykdyti bankrutavusiai įmonei, yra imperatyvios, todėl kreditorių susirinkimas (komitetas) neturi teisės savo sprendimu paneigti šį draudimą.”[114] Šioje nutartyje, taip pat sprendžiamas ir svarbus klausimas tarp draudimo tęsti veiklą likvidavimo stadijoje galiojimo laike, kadangi tokia nuostata įsigaliojo su Įmonių bankroto įstatymo pakeitimais 2013 m. spalio 1 d. Teismas atsižvelgdamas į minėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį išaiškino, kad „šios įmonės bankroto procesas, o kartu ir sandorio, sudaryto iki įmonei iškeliant bankroto bylą, pabaigos reglamentavimas patenka į ĮBĮ pakeitimo ir papildymo įstatymo įsigaliojimo reglamentavimo sritį. Likviduojama įmonė pripažinta nuo 2014 m. vasario 7 d., t. y. veikiant nuo 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojusiam ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalyje įtvirtintam reglamentavimui, todėl jai galioja draudimas tęsti įmonės ūkinę komercinę veiklą.”[115] Taigi,

[114] “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-734-943/2016,” Infolex, https://www.infolex.lt/tp/1363840

[115] *Ibid.*

teismas išsprendė klausimą dėl šiuos įstatyme įtvirtintos nuostatos galiojimo laike, taip pat pabrėžė, kad net ir prieš šios nuostatos įtvirtinimą, iš Įmonių bankroto įstatymo nuostatų ir teismų praktikos analizės, buvo galima padaryti tą pačią išvadą, kad ūkinė – komercinė veikla niekada nebuvo galima, esant įsiteisėjusiai nutarčiai dėl įmonės likvidavimo.

Apibendrinant, darytina išvada, kad likvidavimo stadijos paskirtis nėra ir negali būti įmonės būklės gerinimas, gaivinimas. Likvidavimo stadija yra skirta turto realizacijai ir kreditorių reikalavimų tenkinimui, todėl ir ūkinės – komercinės veiklos tęsimas likvidavimo stadijoje yra negalimas išskrus nuomos veiklą, kuria siekiama padengti turto išlaikymo apsaugos ir kitas išlaidas, jeigu yra pagrindo manyti, kad tokio turto pardavimas gali užsitęsti. Leidimą vykdyti ūkinę – komercinę veiklą bankrutavusios įmonės likvidavimo metu, gali duoti tik teismas, priimdamas nutartį, motyvuotu bankroto administratoriaus prašymu, kreditorių susirinkimui, tokia teisę, paneigti įstatymo imperatyvą, nenumatyta.

Apibendrinant skyrių, pastebėtina, kad ūkinės – komercinės veiklos ribojimai nėra dažni. Jie taikomi siekiant apsaugoti visų kreditorių interesus, tačiau privalo būti paisoma visų suinteresuotų šalių, t. y. bankrutuojančios įmonės, atskirų kreditorių ir kreditorių visumos interesų, atsižvelgiant į ekonomiškumo principą, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus. Pagrindinis subjektas, galintis nustatyti ūkines – komercinės veiklos ribojimus, yra kreditorių susirinkimas, kilus nesutarimų, teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, taip pat teismui pavesta spręsti ir leidimo vykdyti veiklą likvidavimo stadijoje davimo klausimą. Vertinant kreditorių susirinkimo priimtus nutarimus svarbu tai, ar buvo išlaikytos visus privalomos procedūros, teisėto susirinkimo organizavimui ir tinkamo, balsų dauguma priimto nutarimo priėmimui, dėl ko būtina atsižvelgti ir į dominuojančio kreditoriaus balso pagrįstumą. Kiti svarbūs motyvai, atitikimas teisės aktams ir kreditorių visumos bei bankrutuojančios įmonės interesams, kur vėl gi, ūkinės –komercinės veiklos tęsimo ir ribojimo klausimais svarbus tampa naudingumo kriterijus, į kurį dažnai nėra atsižvelgiama arba kiekvienas kreditorius atsižvelgia į naudingumą sau dėl ko kylą ginčai ir įmonės bankroto procesas yra vilkinamas. Teismo vaidmuo ūkinės – komercinės veiklos ribojime pasireiškia per kreditorių sprendimų tikrinimą, esant skundui, bei per laikinųjų apsaugos priemonių dėl ūkinės – komercinės veiklos ribojimo taikymą, taip pat per leidimą vykdyti tam tikrą veiklą įmonės likvidavimo stadijoje, jei ta veikla susijusi su likvidavimo veiksmais.

IŠVADOS

Įgyvendinus tyrimo tikslą ir uždavinius, buvo padarytos tokios išvados:

1. Ūkinės – komercinės veiklos tęsimas įmonės bankroto procese yra nepakankamai reglamentuotas ir apsunkintas institutas, kuris yra neefektyvus Lietuvos teisinėje sistemoje.

2. Pagrindiniai subjektai, darantys didžiausią įtaką ūkinės – komercinės veiklos tęsimui ir jos vykdymui yra kreditorių susirinkimas ir bankroto administratorius. Šie subjektai, kontroliuojami vienas kito ir teismo, priima pagrindinius ir svarbiausius sprendimus dėl ūkinės – komercinės veiklos tęsimo, todėl yra ypatingai svarbu, kad jie iki galo suprastų ūkinės – komercinės veiklos sąvoką, kurios nėra įtvirtintos įstatymuose, kas sudaro prielaidas netinkamai vertinti, kas yra laikoma ūkine – komercine veikla ir dėl to gali būti netinkamai vertinamos administravimo išlaidos, kreditorių prioritetas ir eiliškumas. Pagrindinės problemos dėl šių subjektų kompetencijos ir veiksmų:

(1) Bankroto administratoriai Lietuvoje nėra papildomai ruošiami dėl verslo įgūdžių įgavimo, o vadovavimas ūkinei – komercinei veiklai dažnai pareikalauja specifinių žinių, dėl ko bankroto administratorius turi samdyti tam tikrų sričių profesionalus, taip didindamas išlaidas ir rizikuodamas naujų kreditorių atsiradimu, o veiklą vykdydamas pats bankroto administratorius patiria papildomas laiko sąnaudas ir rizikuoja žalos įmonei ir jos kreditoriams padarymu ir atsakomybės jam taikymu, kas laikytina ūkinės – komercinės veiklos vykdymo apsunkinimu dėl ko toks institutas nėra pasirenkamas.

(2) Pagrindinė problema dėl kreditorių susirinkimo kompetencijos, sprendžiant su ūkine – komercine veikla susijusius klausimus, yra egzistuojantys dažni kreditorių nesutarimai dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo, kreditorių susirinkimo nutarimų skundimas, kas lemia užsitęsusį bankroto procesą bei trukdymą efektyviam ūkinės – komercinės veiklos vykdymui. Taip pat dažna problema tampa dominuojančio kreditoriaus vienašalis, jam palankių sprendimų priėmimas. Vienintelė kreditorių susirinkimo veiklos kontrolė yra bankroto administratoriaus bei atskirų kreditorių galimybė skųsti nutarimus teismui, kas leidžia teismui būti aktyviam. Tačiau ir šia teise, skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus, negalima piktnaudžiauti, privaloma atsižvelgti į ūkinės - komercinės veiklos naudingumą ir per šį kriterijų vertinti kreditorių susirinkimo nutarimus.

3. Sutarčių tęsimas ir naujų sutarčių sudarymas iki pirmojo kreditorių susirinkimo yra bankroto administratoriau sprendimas, o naujų sutarčių sudarymas po kreditorių susirinkimo yra galimas tik su pastarojo leidimu, todėl ūkinei – komercinei veiklai reikalingų sutarčių sudarymas laikytinas apsunkintu, dėl tam reikalingų procedūrų ir laiko sąnaudų. Pagrindinis kriterijus priimant sprendimą tęsti ar nutraukti sutartį yra sutarties naudingumas bankrutuojančiai įmonei ir

jos kreditoriams. Naujų sutarčių sudarymas yra apsunkinamas, kadangi nei Įmonių bankroto įstatymas, nei kiti įstatymai ar teismų praktika, nesuteikia kitai sutarties šaliai jokių garantijų ar apsaugos, kad bankrutuojanti įmonė yra pajėgi ir sutartį vykdys tinkamai, todėl šalis galėdama rinktis, renkasi nesudaryti sutarčių su ūkinę – komercinę veiklą tęsiančiomis didelės rizikos grupėje esančiomis bankrutuojančiomis įmonėmis, kas vėl gi laikytina ūkinės – komercinės veiklos vykdymo apsunkinimu.

4. Ūkinės – komercinės veiklos išlaidos griežtai nėra priskiriamos prie administravimo išlaidų. Todėl susidaro senųjų ir naujųjų kreditorių priešprieša, kyla keblumų dėl pajamų ir pelno paskirstymo. Kreditoriai, atsiradę dėl ūkinės – komercinės veiklos vykdymo, turi pirmenybę savo reikalavimo patenkinimui, kol yra ūkinės – komercinės veiklos pajamų, o jų nelikus, tokios pirmenybės teisės netenka, kas sudaro sąlygas, potencialiems partneriams, su kuriais bankrutuojanti įmonė norėtų sudaryti sandorius, priimti neigiamą sprendimą, atsižvelgiant į riziką likti kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės gale, jeigu bankrutuojanti įmonė bus nepajėgi vykdyti savo įsipareigojimus. Tai yra vienas pagrindinių ūkinės - komercinės veiklos įmonės bankroto procese apsunkinimų, kas veiklos tęsimą daro itin nepalankiu.

5. Esant pagrindui manyti, kad vykdant tam tikrą veiklą bus pažeisti kreditorių ar bankrutuojančios įmonės interesai, arba kad ūkinės – komercinės veiklos vykdymas tam tikroje įmonės bankroto stadijoje yra neatitinkantis bankroto tikslų, kreditorių susirinkimas, teismas ar įstatymas gali nustatyti ūkinės – komercinės veiklos ribojimus. Riboti ūkinės – komercinės veiklos vykdymą, galima tik atsižvelgiant į pačios įmonės, jo atskirų kreditorių ir kreditorių visumos interesus, protingumo, teisingumo ir sąžiningumo kriterijus, visapusiškai įvertinus situaciją.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į darbo tikslą bei padarytas išvadas siūlytina:

1. Papildyti Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnį įtvirtinant ūkinės – komercinės veiklos sąvoką. Siūlytinas apibrėžimas: ,,ūkinė – komercinė veikla tai - prekybinė, finansinė, profesinė bei gamybinė veikla, išskyrus turto pardavimą likvidavimo stadijoje, tačiau įskaitant turto nuomą ar turtinių teisių turėjimą, kurią vykdant yra siekiama gauti pajamų, kurios naudojamos tokios veiklos išlaidoms padengti, administravimo išlaidoms apmokėti ir atsiskaityti su kreditoriais.”

2. Įmonių bankroto įstatyme ir Civiliniame kodekse įtvirtinti galimybę parduoti įmonę kaip veikiantį verslo kompleksą, pirkėjui kartu su verslu neperimant bankrutuojančios įmonės skolų, tokiu būdu skatinant ūkinės – komercinės veiklos tęsimą, darbo vietų išsaugojimą. Siūlytina keisti Įmonių bankroto įstatymo 23 str., jį papildant nuostata: ,,Kreditorių susirinkimas gali spręsti klausimą dėl bankrutuojančios įmonės, kaip turtinio komplekso pardavimo, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis įmonės pardavimą.” Pakeisti Civilinio kodekso 6.410 straipsnį, jį išdėstant taip: ,,Šio skirsnio normos, reglamentuojančios įmonės pirkimą–pardavimą taikomos ir bankrutuojančių įmonių pirkimui – pardavimui, išskyrus šio skirsnio 6.402 str. 3 d., 6.405 str. ir 6.406 str.”

3. Įmonių bankroto įstatymo 36 str. 3 dalį, ją išdėstant taip: „Bankroto administravimo išlaidas sudaro atlyginimas administratoriui, su darbo santykiais susijusios išmokos įmonės darbuotojams (įskaitant mokesčius, apskaičiuojamus nuo susijusių su darbo santykiais išmokų), kuriems būtina dalyvauti bankroto procese, administravimo išlaidoms priskiriamos ir visos su ūkine – komercine veikla susijusios išlaidos.”

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Teisės aktai:

1. “Lietuvos Respublikos Konstitucija.” *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
2. “Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.” *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
3. “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.” *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
4. “Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas.” *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).
5. “Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas,“ *Valstybės žinios* 110, 3992 (2001).
6. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 4, 887 (2010).
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 415 „Dėl bankroto administravimo išlaidų rekomendacinių dydžių sąrašo ir atlyginimo administratoriui už bankroto administravimą nustatymo taisyklių patvirtinimo“, *TAR* 10664, (2016).
8. ”Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas,” *Latvijas Vēstnesis*, 124 (4316), 2010
9. “Estijos Respublikos bankroto įstatymas,” *RT I,* 17, 95 (2003).

Specialioji literatūra:

1. “French bankruptcy law becomes more creditor-friendly,” žiūrėta 2017 lapkričio 12 d. https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=c7c86efd-3998-40a7-aa22-25ddf40ce389
2. Aguiar-Díaz, Inmaculada, ir Ruiz-Mallorquí, María Victoria. “Causes and resolution of bankruptcy: The efficiency of the law,” *The Spanish Review of Financial Economics.* 2015 balandžio 1 d. http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2173126815000261
3. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. “2016 metų administratorių veiklos priežiūros ataskaita.“ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 2017 m. vasario 28 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Administratoriai/Administratori-veiklos-prieira/2016m.-administratori-veiklos-prieiros-ataskaita.pdf
4. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. “Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2016 m. sausio – gruodžio mėn. Apžvalga.“ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 2017 m. vasario 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2016-APZVALGA2017-02-01.pdf

5. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. “2016 m. veiklos ataskaita.” 2017 vasario 27 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Veikla/Veiklos-ataskaitos/2017-02-27+AVNT+ataskaita-2.pdf
6. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. “Kreditorių susirinkimas ir kreditorių komitetas, jų kompetencija ir nutarimų priėmimo tvarka.” Žiūrėta 2017 lapkričio 2 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Bankrotas/Aiskinamoji-medziaga/tekstas6.pdf
7. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. ”Bankroto departamento 2011 m. administratorių apklausos suvestinė.” Žiūrėta 2017 lapkričio 1 d. http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Administratori-apklausos-rezultatai/Rezultatai.pdf
8. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos 2017 kovo 24 d. išaiškinimas “Dėl bankroto administratoriaus pareigos darbdavio bankroto atveju nutraukti darbo sutartis su nėščiosiomis moterimis, esančiomis jų nėštumo ir gimdymo atostogose bei darbuotojais, auginančiais vaikus iki 3 metų, taip pat dėl terminų skaičiavimo, atleidžiant darbuotojus.” 2017 kovo 24 d. http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/Teiss-akt-aikinimai/Nemokumas/Metodin+informacija+dl+darbuotoj+atleidimov2.pdf
9. Blazya, Régis, et. al., “Employment preservation vs. creditors’ repayment under bankruptcy law: The French dilemma?,” *International Review of Law and Economics.* 2011 kovo 2 d. http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0144818811000202
10. Estijos Respublikos bankroto patikėtinių sąrašas. Žiūrėta 2017 spalio 28 d. http://www.kpkoda.ee/content/avaliku-poole-lingid/kontaktinfo
11. Kavaliauskaitė, Regina. “Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas.“ eTeismai. Žiūrėta 2017 lapkričio 26 d. http://eteismai.lt/straipsniai/kita/laikinuju-apsaugos-priemoniu-taikymas
12. Kavalnė, Salvija, Norkus, Rimvydas. *Bankroto teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2011.
13. Latvijos Respublikos nemokumo administratorių sąrašas. Žiūrėta 2017 spalio 28 d. https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNP_URADM_ALL&l=LV
14. Lietuvos Respublikos bankroto administratorių sąrašas. Žiūrėta 2017 spalio 28 d. http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/administratoriai/bankroto-administratoriai/
15. Mikuckienė, Vilija. “Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese.” *Jurisprudencija* 77. 69 (2005): 33-40.
16. Syndigate Media Inc., Legal Source, EBSCOhost, 2015 birželio 2 d. http://web.b.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/detail/detail?vid=8&sid=7c95bb80-58f3-4cdd-acf4-

1e51a7168981%40sessionmgr101&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=103066955&db=lgs

Teismų praktika:

1. “Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bylų iškėlimo teisines pasekmes reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga.” Infolex. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 5 d. http://www.infolex.lt/tp/1045732
2. “Kauno apygardos teismo 2016 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1568-601/2014.” Infolex. http://www.infolex.lt/tp/1345112
3. “Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-224/2005,”
4. “Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-679/2010.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/157508
5. “Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-800/2011.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/22312228227765/2-800/2011
6. “Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1407/2011.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/103203053971134/2-1407/2011
7. “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-548/2012.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/222881402234549/2-548/2012
8. “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2078/2012.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/25892152814379/2-2087/2013
9. “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1226/2012.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/11153691917382/2A-1226/2012
10. “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloj Nr. 2-282/2012.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/364818
11. “Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1520/2013.” Infolex. https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=684479
12. “Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-899/2014.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/830386
13. “Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1202/2014.” eTeismai. http://eteismai.lt/byla/235414848529035/2A-1202/2014

14. “Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1506/2014.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=876321&context=#id876321
15. “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-798-943/2015.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/227973866284416/2-798-943/2015
16. “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2127-186/2015.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/17243165563239/2-2127-186/2015
17. “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1211-196/2015.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1135948
18. “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis byloje Nr. 2-1780-370/2016.” Infolex. https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1369862
19. “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-734-943/2016.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/1363840
20. “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-578-464/2016.” Infolex. https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1343541
21. “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-457-381/2016.” Infolex. https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1216176
22. “Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-352-302/2016.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/1220809
23. “Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1073-798/2017.” Infolex. http://www.infolex.lt/tp/1524631
24. “Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1562-381/2017.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/1524632
25. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. kovo 28 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 2-548/2012.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=371899

26. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. spalio 18 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. e2-1720-157/2016.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1356033
27. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-352-302/2016.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1220809
28. “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-457-381/2016.” Infolex.http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1216176
29. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-640/2005.” Teisės gidas. http://www.teisesgidas.lt/lat.php?id=29161
30. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010.“ eTeismai. http://eteismai.lt/byla/89969724468724/3K-3-508/2010
31. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2011.“ Liteko. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c18a407-70d5-4436-9806-5a756d9605b9
32. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-576-687/2016.“ Infolex. http://infolex.lt/tp/1399928
33. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109-611/2015.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=1008107
34. “Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2011.” eTeismai. http://eteismai.lt/byla/165232205290606/3K-3-261/2011
35. “Šiaulių apygardos teismo 2014 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1100-440/2014.” Infolex. https://www.infolex.lt/tp/944015
36. “Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2959-104/2014.” Infolex. http://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?ID=20&item=doc&aktoid=953937
37. ”Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1720-157/2016.” eTeismai. http://eteismai.lt/byla/248610359529553/e2-1720-157/2016

38. ”Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109-611/2015.” TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.B798425EE97F

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Šiame magistriniame darbe analizuojamas ūkinės – komercinės veiklos tęsimo institutas įmonės bankroto procese. Darbe kalbama tik apie teisminį bankroto procesą. Šio darbo tikslas - išanalizuoti ūkinės – komercinės veiklos tęsimo įmonės bankroto procese teorinius ir praktinius aspektus bei galimybes. Darbe aptarta ūkinės – komercinės veiklos samprata, už jos vykdymą atsakingų subjektų funkcijos ir atsakomybė, taip pat sutarčių vykdymo ir naujų sutarčių, susijusių su ūkine – komercine veikla, sudarymo ypatumai ir problemos. Antrojoje darbo dalyje praktiniu aspektu išnagrinėtas ūkinės – komercinės veiklos pajamų paskirstymas, iš to kylantys neaiškumai ir galiausiai aptarti galimi ūkinės – komercinės veiklos ribojimai. Teisinio reglamentavimo palyginimui pasirinktos tokios užsienio šalys – Latvija, Estija, Prancūzija. Atlikus tyrimą, gauta pagrindinė išvada – ūkinės – komercinės veiklos įmonės bankroto procese institutas yra neefektyvus ir problematiškas, praktikoje naudojamas retai, dažniausiai didelių gamybinių įmonių bankroto procese.

Raktiniai žodžiai: ūkinė – komercinė veikla, įmonės bankrotas, bankroto administratorius, kreditorių susirinkimas.

The institute of continuation of economical commercial activity in the bankruptcy procedures of an entity is analyzed I this master thesis. Only judicial bankruptcy procedures had been in mind in this paper. The aim of this thesis is to analyze the theoretical and practical aspects and possibilities of continuation of economical commercial activities in the bankruptcy process of an entity. The thesis talks about the concept of economical commercial activity, the main subjects who are responsible for the process, their functions and liability. Also it is talked about the problems and peculiarities of the execution of contracts entered into before the declaration of bankruptcy, that were not terminated as well as problems that the bankrupt entity faces while entering into new contracts. Furthermore, the second part of the theses analyzes the distribution of the earnings made from the economic commercial activity in the practical aspects as well as problems arising from it. Finally, the restrictions of economical commercial activity in the entities bankruptcy procedures were discussed. For the comparison of the legal framework the countries of Latvia, Estonia and France were chosen. The main conclusion was made that the institute of continuation of economical commercial activity during bankruptcy procedures is not effective also it is problematic and rarely used in practice except for the big production companies.

Key words: economical commercial activity, bankruptcy of an enterprise, bankruptcy administrator, creditors meeting.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

„Ūkinės – komercinės veiklos tęsimas įmonės bankroto procese.”

Šio darbo tikslas išanalizuoti ūkinės – komercinės veiklos tęsimo įmonės bankroto procese teorinius ir praktinius aspektus bei galimybes. Šiam tikslui pasiekti buvo iškelti uždaviniai – atskleisti bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo vaidmenį ir atsakomybę bankrutuojančios įmonės ūkinės – komercinės veiklos vykdymo kontekste, išanalizuoti sutarčių vykdymo ir naujų sutarčių sudarymo institutus, nustatyti pajamų gautų iš ūkinės - komercinės veiklos paskirstymo eiliškumą bei išskirti ūkinės – komercinės veiklos vykdymo įmonės bankroto procese riboj. Darbe bankroto procesas suprantamas kaip teismo vykdomas procesas.

Darbe aptariami tokie svarbūs dalykai kaip bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo vaidmuo ir kompetencija tęsiant įmonės ūkinę – komercinę veiklą, sutarčių reikalingų tokiai veiklai tęsimas ir naujų sutarčių sudarymas ir dėl to kylantys neaiškumai ir problemos, bei naudingumo kriterijaus taikymas. Taip pat aptartas pajamų iš ūkinės – komercinės veiklos vykdymo paskirstymas šios veiklos išlaidoms padengti ir kreditorių reikalavimams tenkinti, didelį dėmesį skiriant kreditorių prioriteto klausimui. Galiausia buvo aptarti pagrindiniai ūkinės – komercinės veiklos ribojimai. Teisinio reglamentavimo ir situacijų palyginimui buvo pasirinktos mums artimos Latvijos ir Estijos valstybės, bei kitokią sistemą turinti Prancūzija.

Tyrimas atskleidė, kad ūkinės – komercinės veiklos vykdymo įmonės bankroto procese institutas yra neefektyvus, nepakankamai reglamentuotas, dėl to neaiškus ir nepatrauklus nei kreditoriams nei bankroto administratoriui. Problemų kelią pačios ūkinės – komercinės veiklos sąvokos neįtvirtinimas, kreditorių skirtingas sutarčių ir veiklos naudingumo įmonei ir kreditoriams vertinimas ir dėl to kylantys ginčai, kurių pasekmė bankroto proceso vilkinimas, trukdymas sėkmingai veiklai. Taip pat bankroto administratoriui tenkantis darbas, laiko sąnaudos ir didinamos išlaidos, potenciali galimybė atsirasti naujiems kreditoriams, bei galimas atsakomybės taikymas yra per didelė rizika ir nepatogumas, dėl ko manytina, ūkinės – komercinės veiklos vykdymo galimybė yra atmetama.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

“Continuation of the Company's Economical-Commercial Activities During the Bankruptcy Proceedings”

The aim of this work is to analyze the theoretical and practical aspects and possibilities of continuation of economic commercial activity in the company's bankruptcy process. To achieve this goal, the tasks were to reveal the role and responsibility of the bankruptcy administrator and creditors' meeting in the context of the implementation of the economic - commercial activity of the bankrupt enterprise, to analyze the contract implementation and the possibility of conclusion of new contracts, also the task was to determine the distribution of the earnings made from the economic commercial activity and to distinguish possible restrictions for economical commercial activities in the company’s bankruptcy process. In the work bankruptcy process is understood as a court process only.

The paper discusses such important issues as: the role and competence of the bankruptcy administrator and creditors' meeting in continuing the company's economic and commercial activities, the continuation of the contracts required for such activities and the conclusion of new contracts, the resulting uncertainties and problems, and the application of the usefulness criterion. It also discusses the distribution of income from economic commercial activities to cover the costs of this activity and meet the requirements of creditors, paying great attention to the issue of creditors' priority. Finally, the main possible restrictions of economic commercial activity were discussed. For comparison of legal regulation and situations, Latvia and Estonia, were chosen, which are close to us, also France because of the different system they use.

The research revealed that the institute of economical commercial activity in the bankruptcy procedures of an enterprise is ineffective, insufficiently regulated, which is why it is unclear and unattractive to both the creditor and the bankruptcy administrator to execute. The problem is based on not establishing of the concept of economical commercial activity itself, also on the creditors different evaluation of the contracts and its benefits to the company and creditors, which results in disputes and delays in the bankruptcy process, disturbance of successful bankruptcy procedures. Also, the work done by the bankruptcy administrator, consumed time and increases costs, the potential risk for emerging new creditors, and the possible liability are too much of a risk and inconvenience, which makes it possible to foreclose the possibility of economic and commercial activity.